

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL İNCELEMELER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİLİM KURGU FİMLERİNDE NÜFUSUN
BİYOPOLİTİK DENETİMİ

Buğra YALIN
111611029

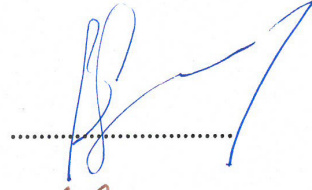
Tez Danışmanı: Dr. Bülent Somay

İstanbul
2015

Bilim Kurgu Filmlerinde Nüfusun Biyopolitik Denetimi

Buğra Yalın
111611029

Dr. Bülent Somay:

Doç. Dr. Ferda Keskin:

Dr. Selen Vanessa Ansen:

Tezin Onaylandığı Tarih: 02.02.2015

Toplam Sayfa Sayısı: 111

Anahtar Kelimeler:

1. Biyopolitika
2. Bilim Kurgu
3. Yönetimsellik
4. Anatomo-Politika
5. Biyoiktidar

Keywords:

1. Biopolitics
2. Science Fiction
3. Governmentality
4. Anatomo-Politics
5. Biopower

Teşekkürler

Bu çalışmada sonsuz emeği geçen ve süreç boyunca bakış açımın gelişmesini sağlayan danışman hocam Bülent Somay'a, kendisinden aldığım dersler sayesinde tez konumun ortaya çıkmasını sağlayan hocam Saime Tuğrul'a, süreç boyunca desteğini esirgemeyen aileme ve her an yanımda olup bana sabırla katlanan Damla Çavdar'a, bu süreci en güzel şekilde geçirmemi sağladıkları için sonsuz teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

ÖZET

Bilim Kurgu Filmlerinde Nüfusun Biyopolitik Denetimi

Buğra Yalın

Yaşamı öldürerek kontrol eden egemen iktidar 18. Yüzyılın başlarında yerini, onu yavaş yavaş kuşatan, titizlikle bedenleri yönetmeye çalışan ve yaşamın hesapçı bir biçimde işletilmesini sağlayan bir iktidara bırakır. Bu tez insanın biyolojik hayatının siyasallaştırılmasını, çağdaş bilim kurgu sineması içerisinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bireyi biyolojik varlık olarak ele alan ve bu tezin teorik altyapısını oluşturan “biyopolitika” kavramı, bir iktidar stratejisi olarak nüfusu, regüle ederek, kontrol ederek ve yöneterek kendi sınırları içinde tutmaya çalışır. Bu modern iktidar stratejisi; güvenlikten biyomedikal sektöre, yasalardan üretim ilişkilerine kadar modern birçok alanın ve ilişkinin şekillenmesine neden olmaktadır.

Tezimin temel argümanı Michel Foucault, Giorgio Agamben, Antonio Negri ve Micheal Hardt’ın aynı başlık altında ancak farklı perspektiflerden değerlendirdiği, toplumu gittikçe kuşatan biyopolitikanın çevresinde şekillenmektedir. Bu kavramı kullanırken, edebi eserler yerine bilim kurgu sinemasını seçmemin nedeni, bilim kurgunun romandan sinemaya olan geçiş sürecinde özellikle günümüz açısından daha aktif bir durumda olmasıdır. Bu analiz dört film üzerinden ele alınmıştır: *The Island* (Michael Bay, 2005), *Minority Report* (Steven Spielberg, 2002), *Children of Men* (Alfonso Cuarón, 2006) ve *Elysium* (Neill Blomkamp, 2013). Tezde seçilen bu filmlerin her biri, biyopolitikanın kapsadığı farklı spesifik bir alanı tartışma imkanı sunmaktadır.

ABSTRACT

A Biopolitical Control of the Population in Sci-Fi Films

By
Buğra Yalın

After the 18th century, sovereign power which was controlling life with killing, gave it's place to a new power which is encompassing life slowly, meticulously working to managing bodies and enabling to operation of life in a planned way. The aim of this study is to analyze the politicize of the biological life of the human in contemporary science fiction cinema. The notion of biopolitic addresses the issue of individual as a biological entity and it constitutes the theoretical background of this thesis. As a strategy of power, it tries to keep population within its borders with managing, regulating and controlling. This modern strategy of power; leads to the formation of many modern areas and relations that are security, biomedical sector, laws and relations of production.

Main argument of my thesis is shaped in the framework of biopolitics by Michel Foucault, Giorgio Agamben, Antonio Negri and Micheal Hardt whose worked this notion and evaluated from different perspectives. The reason why I choose the science fiction cinema instead of literature when I'm using this notion because of the science fiction cinema acts more active role than literature in nowadays. The subject of the study is discussed through four films: *The Island* (Michael Bay, 2005), *Minority Report* (Steven Spielberg, 2002), *Children of Men* (Alfonso Cuarón, 2006) and *Elysium* (Neill Blomkamp, 2013). And in this thesis, each of these films offers an opportunity to discuss the different and specific areas of biopolitics.

İçindekiler

Özet.....	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
1. Giriş.....	1
1.1.Biyopolitika ve Bilim Kurgu.....	7
1.1.1.Yönetimsellik.....	10
2. Bölüm: Bedenin Metalaştırılması ve Biyopolitika: <i>The Island</i>.....	15
2.1. Biyorisk.....	20
2.2. Tehdit Unsuru Olarak Hastalık.....	22
2.3. Mekanın Kullanımı ve Bedenin “Anatomo Politigi”.....	27
2.4. Zamanın Kullanımı ve Kutsal Bedenler.....	29
3.Bölüm: Biyoiktidar ve Yönetimsellik: <i>Minority Report</i>.....	34
3.1. İktidar Mekanizması Olarak Kriminoloji.....	36
3.2. İstatistik-Biyoiktidar-Yönetimsellik.....	42
3.3. Risk Faktörü, Aktif Özne ve Denetimsiz Alanlar.....	45
3.4. Cezalandırma Yöntemi Olarak Zamanın Kontrolü.....	48
4.Bölüm: İstisna Hali: <i>Children of Men</i>.....	52
4.1. Çıplak Hayat ve Öteki Olmak: Mültecilik.....	54
4.2. İstisna Hali ve Sıkı Yönetim.....	61
4.3. Kutsal Kurban ve “Değerden Yoksun Hayat”.....	63
4.4. İktidarın Zıt Kutupları.....	66
4.5. Bilimin Otoritesi ve İktidar İlişkileri.....	68
5. Bölüm: Ekonomi Politik ve Biyopolitik Üretim: <i>Elysium</i>.....	71
5.1. Siyasi Temsil ve Şiddet.....	71
5.2. Ekonomi Politik ve Üretim İlişkileri.....	74
5.3. Kolektif Biyopolitik Beden.....	77
5.4. Üretim Dinamikleri ve Yaşam ile Ölümün Manipülasyonu.....	79
6. Sonuç.....	85
7. Kaynakça.....	89
8.Filmografi.....	93
9. Ek Bölüm A: <i>Blade Runner</i> Özet.....	94
10.Ek Bölüm B: <i>The Island</i> Özet.....	96
11. Ek Bölüm C: <i>Minority Report</i> Özet.....	98
12. Ek Bölüm D: <i>Children of Men</i> Özet.....	100
13. Ek Bölüm E: <i>Elysium</i> Özet.....	103

Bölüm 1

Giriş

Bilim kurgu, özellikle evrenin gizemlerini bilimin perspektifi içerisinde bize edebi ve sinemasal açıdan sunma imkanı verir. Ancak bu imkan beraberinde tarihin derinliklerinden, inançlarımızın ve daha bir çok karmaşık fikrin eşlik ettiği bir yük getirmektedir. Gündelik dilden uzak aynı zamanda karmaşık olan bilimsel dili, metaforlar aracılığı ile daha anlaşılır bir hale getirerek, geçmişten gelen bu yükü harmanlayan bilim kurgu, kara delik gibi ne siyah ne de delik olan bilimsel keşiflerin aynı zamanda kültürel olarak anlamlandırılmasını da sağlamaktadır. Bu yüzden Arthur C. Clarke ve Isaac Asimov gibi bilim kurgunun önemli bir türe dönüşmesini sağlayan birçok yazar, aynı zamanda bilim insanıdır. Yaptıkları araştırmaların kültürel anlamda yansımalarını görerek, daha doğrusu aradaki diyalojik ilişkiden dolayı, bilimsel öğeleri kültürel öğeler ile birleştirerek kendilerini ifade etme ihtiyacı duymuşlardır. Örneğin Arthur C. Clarke *2001 Space Odyssey*'i Aya İnişi hayal ederek yazmıştır ve serinin geri kalan kitaplarını da çeşitli uydulardan gelen bilgilerin ilham vermesi ile yazdığını vurgulamıştır¹ (Clarke 2009, 1029). Aydınlanmanın, rasyonel aklı ön plana çıkararak, gündelik hayatın en ufak alanlarını bile etkilemeye başlamasından itibaren, Mary Shelley'nin *Frankenstein* romanı (1818) ile gotik romana bilimsel bir perspektif katması gibi, birçok sanatçı bu değişimi farklı şekillerde ifade etme ihtiyacı duymuştur. Bu değişim özellikle edebi alanda, yazarların geçmişten gelen korkularını, *Frankenstein*'da olduğu gibi teknoloji ile birleştirerek geleceğe dair farklı gözlerle bakabilmelerine neden olmuştur. Yazılan her eser, çekilen her film,

---

¹ Kitabın ve filmin (ikisi de aynı tarihte yayınlanmıştır) tasarlandığı dönemde aya iniş gerçekleşmemiştir.

zamanının ruhunu belki diğer eserlere göre biraz daha bilimsel bir dille, iç içe geçerek tasvir etmektedir. Bu yüzden bilim kurgu, bugünkü anlamına kavuşmadan ve bir tür olarak adı kesinleşmeden önce ilk bilim kurgu hikayelerini yayınlayan ünlü editör Hugo Gernsback tarafından “Bilimsel Kurgu” (Scientific Fiction) olarak adlandırılmıştır.² Gernsback bu yeni alanı tanımlamaya çalışırken, Bilimsel Kurgunun’da aynı bilim gibi belirli kurallarının olması gerektiğini savunur. Bilim kurgu da aynı bilim gibi tümünden gelim mantığına dayanmalı ve aynı bilimin gerçeği yansıttığı gibi kurgusunu şekillendirmelidir (London 2002, 52). Ancak bilim kurgu alanı için böyle keskin bir sınır çizmek, özellikle günümüzde yazılan ve çekilen eserler için imkansız sayılabilir. Bilim kurgunun günümüzde birçok alt türe ayrılması, fantastik öğelerle karışması ve her şeyden daha da önemlisi bilimsel bilginin de paradigmadan bağımsız bir bilgi olmayışı, böyle keskin sınırları ortadan kaldırmaktadır. Bu açıdan bilim kurgunun nasıl olması gerektiğinden ziyade, bilim kurgunun ne olduğu sorusu önem kazanmaktadır.

Kavram olarak “Bilim Kurgu” (Sci-fi), bilimsel ve kurgu kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur, ancak Cyberpunk, New Wave, Space Opera gibi bir çok alt dala ayrılan bu türü anlamak için bu iki kelime yetersiz kalır. Özellikle ‘gerçekçi’ (realistic) kelimesiyle aynı anlama gelen ‘bilimsel’ kelimesinin, kurgu kelimesiyle bir araya gelmesi paradoks gibi gözükmektedir. Bu yüzden bilim kurgu tam olarak gerçeği yansıtmasa da, ilham aldığı olayları yansıtırken gerçekçi/bilimsel bir perspektif sunduğunu kabul etmek daha doğru bir yaklaşım olur. Bu bilimsel dilin kökenlerinde de aydınlanma ile

---

² Gernsback bu açıklamayı yaparken “ Jules Verne, H.G Wells ve Edgar Allan Poe tarzı hikayelerdeki çekici maceranın bilimsel olgular ve geleceği gören bir bakış açısıyla birleşmesinden bahsediyorum.”, der (London 2002, 51).

birlikte toplumsal hayatın üzerinde daha baskın olmaya başlayan, bilim ve realistik bakış açısı bulunmaktadır. Bir zamanlar ütopya kavramından ütopyik romanın, ondan da anti ütopyanın doğması gibi, bilim kurgunun gelecek inancında da bir liberal, siyasal ve kültürel fikirlerin iletilmesini sağlayan yeni bir araç doğmuştur. (Roloff & Seeblen 1995, 51-52) Frankenstein bu eksen kayması ile birlikte doğmuş ve kabaca söylemek gerekirse, kendisi gittikçe baskınlaşan bilimsel dilin yarattığı endişeyi ve gizemi yansıtmaktadır. Asıl eserin yayınlanma tarihi 1818 olmasına rağmen sinematografi bu süreci yakalayamadığından, Mary Shelley'nin yazdığı bu eser 1930'lara kadar çekilememiştir. Ancak özellikle 30'larda buhar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte ve bilimin gündelik hayattaki etkileri *Frankenstein*'in yazıldığı tarihe göre çok daha fazla olmasına rağmen, aynı oranda insanları korkutmaya devam etmiştir. Bu açıdan sinema, yeni gelişmekte olan sinematografi ve elinde bulundurduğu görsel güç sayesinde, insanların bu korkusunu yansıtmakta önemli bir araca dönüşmüştür. Elindeki görsel gücü, kıyafetler, mekanik araçlar ve akla gelebilecek her türlü gündelik hayata ait detaylarla birleştiren sinema, yapıldığı dönemin ruhunu ve fikirlerini yansıtan bir ayna görevi üstlenmiştir. Özellikle bilim kurgu sineması için bir bakıma Michael Ryan ve Douglas Kellner'ın da vurguladığı gibi “geleceği düşlemek, bugünü tırnak işareti içerisinde koymaktadır” (Kellner & Ryan 1998, 245).

Başka bir açıdan da bilim kurgu insanlara (özellikle yazarlara ve yönetmenlere) dünyayı yeniden tanımlamak ve alternatif dünyalar/gerçeklikler yaratmak için inanılmaz bir imkan sunmaktadır. Thomas More'un Yunanca 'ou' (olmayan) ile 'eu' (mükemmel olan) kelimelerinin ortak harfi olan 'u'yu ve

'topia' (yer, mekan) kelimelerini birleştirerek türettiği, insanların uyum içinde yaşadığı güzel yer anlamına gelen "Ütopya"sı gibi, bilim kurgu da insanların toplumu eleştirebilecekleri ve kendi ütopyalarını oluşturabilecekleri bir alan yaratmalarına yardımcı olmaktadır. Bu alan yaratılırken her ütopya örneğinde olduğu gibi, siyasi bir sav, felsefi bir teori ve edebi bir yaratım söz konusudur (Somay 2010, 34). Ayrıca bu eserler sadece ütopik yani iyiyi yansıtan örnekler olmak zorunda değildir: *Time Machine*, *The Island of Dr. Moure* hatta *Matrix* gibi distopik bile olabilirler. Hatta distopik örnekler ütopik bilim kurguların sunduğunun çok daha ötesini, günümüzde attığımız adımların, "sonun nerde başladığının" eleştirisini bize sunabilir (Somay 2010, 52). Bu eserler genel olarak günümüzde yaşanılan problemleri metaforlastirarak anlatan ya da bu gidişatın kötü bir şekilde everilebileceğini resmeden eserler olarak karsımıza çıkar. George Orwell'in 1984 romanı günümüzü metaforlastirarak anlatan ilk kategoriye girmektedir, tezde analiz ettiğim eserler ise Robert Henline'in "If This Goes On" eserindeki gibi, toplumsal değişimin böyle giderse nasıl tehlikeli bir yöne doğru everilebileceğini anlatan örnekler olarak karsımıza çıkar. Bu iki grup arasında keskin bir ayırım bulunmamaktadır, her iki örnekte günümüzdeki olayları metaforlastirmakta ve geleceğe dair karamsar varsayımlarda bulunmaktadır. Ancak özellikle yeni yayınlanan/çekilen eserler günümüzde geleceğin nasıl olacağı, tarafına doğru kaymaktadır. Tezde analiz ettiğim filmlerde distopyanın daha çok gelecek tahayyülüne dayalı örneklerini oluşturmaktadır. Bu açıdan bilim kurgu distopik ve ütopik eserler aracılığıyla sadece zamanın ruhunu yansıtan eserler olmaktan çıkıp, geleceği düşünmek için fırsat sunan bir türe dönüşmektedir.

Kültürel, coğrafi, psikolojik ve daha birçok farklı branştan beslenen bu alana ilgi duyan insanların, perspektiflerinin sınırlarına göre şekillenen bir alan olarak bilim kurgunun nasıl olması gerektiğinin sınırlarının çizilmesinin imkansızlığı gibi, ne olduğunun da sınırlarını çizmek oldukça zordur. Bir çok alt dala ayrılan, komedi türünden drama kadar farklı bir çok türle birleşen bir alanı tanımlamaya çalışmak neredeyse imkansızdır. Ancak bu alanda ön plana çıkan bazı tanımlamalar bulunmaktadır. Örneğin Ursula K. Le Guin'e göre, "Bilim Kurgu, bilim ve teknolojinin iyi ve kötü yanlarının 'belki bilimsel olarak değil (scientific) ama bilimsel bir perspektiften (scientistic)' yansıtılmasıdır." (Landon 2002, 18) Bu alana bir alternatif olarak bilim kurgu yazarı ve bilim adamı Isaac Asimov'un yaklaşımı örnek gösterilebilir.

Bilim kurguyu insanların bilime ve teknolojiye verdikleri tepkiyle uğraşan bir tür olarak tanımlayabiliriz. Bu değişim dahil olduğu rasyonellik içerisinde, bilim, insan ve teknoloji hakkında, insanların neyi bildiğini anlamlandırma çabasıdır (Christine 2007, 4).

Bu perspektife alternatif olarak bilim kurguya daha akademik bir perspektiften bakan Darko Suvin'in yaklaşımı da örnek gösterilebilir. Suvin'e göre, baskın veya egemen olan yeni kurmacanın ve hikayeleştirmenin, bilişsel mantık tarafından geçerli olması bilim kurguyu ayırt edilebilir kılmaktadır (Cornea 2007, 5). Bilim kurgu bilimsel gerçeklerden yola çıkarak ortaya attığı hikayeyi desteklemeye çalışır ancak bu dayanaklar birebir kanıtlanmış önermeler olmak zorunda değildir. Bu yüzden de Suvin bilimsel kavramı yerine bilişsel (cognitive) kavramını kullanır. Yazar Bertold Brecht'ten aldığı yabancılaşma/yadırgama (Verfremdung) kavramını bilişsel (cognitive) kavramıyla birleştirerek, bilim kurgu içinde aslında yakın olmadığımız durumların, nasıl alışılmış bir durum gibi anlatıldığına dikkat

çeker. Normalde hakkında sadece varsayım ürettiğimiz durumlar(örneğin bir kara delikten geçip geçemeyeceğimiz gibi bir olay), bilim kurgu içinde bilişsel bir açıdan desteklenerek, gerçeği yadırgamamızı sağlar. (Somay 2010, 25) Suvin'e göre bilim kurgu:

...edebi bir tür olarak, gerekli ve elverişli olan koşulların yabancı ve bilişselin varlık ve ilişki içerisinde olmasıdır ve ana geçerli aracın, yazarın tecrübeye dayanan çevresinde alternatif olarak hayali bir çerçeveye dayanmasıdır (Cornea 2007, 3; Suvin 1979, 63).

Bu tanımlamalar ne kadar geniş kapsamlı ve detaylı olursa olsun, sınırları yaratıcılarının hayal güçleriyle çizilen bir alanı tanımlamakta yetersiz kalmaktadır.³ Ursula K. Le Guin'in belirttiği gibi, bilim kurgunun tanımlanamaz oluşu onun en önemli özelliğidir (Brooks 2002,32; NBSF, 21). Bu yüzden Asimov'dan Suvin'e kadar bir çok yazarın bu alana yaklaşımı, olayın tamamını anlamlandırmamızdan ziyade, onu çözümlememize yarayacak alet çantamızdaki yaklaşımlar olarak kalacaktır.

Bilim kurgu alanının ne olduğu ve nasıl tanımlanacağına dair yaşanan tartışmaların yanında, bilim kurgu eserlerinin tek bir bütün gibi analiz edilip edilemeyeceği de tartışılan konular arasındadır. 90'larda Brooks London bilim kurgu edebiyatı ile bilim kurgu sinemasının birbirinden çok farklı alanlar olduğunu iddia ederek, bu alanlara aynı perspektiften bakılamayacağını vurgulamıştır. London'a göre, İki alanda her zaman olmasa da genellikle birbirinden farklı amaçlara, farklı konseptlerle hitap etmektedir. Ayrıca London

---

³ Bilim Kurgu eleştirmeni ve editörü olan David G. Hartwell, bilim kurgunun tanımlanmasını Los Angeles'in tanımlanmasına benzetir. Posta servisinde, telefon şirketine kadar her kurum hatta her insan L.A.'in ne olduğu ve ne içerip içermediğine dair hakkında farklı bir fikre sahiptir. Ancak Hartwell'e göre, bu durum herkes aradığını bulduğu sürece bir problem yaratmaz (Brooks 2002, 32).

bu tartışmaya, bilim kurgu edebiyatının zıt yönünde bir perspektife sahip olan ve görsel olarak hakimiyeti bulunan bilim kurgu filmleriyle arasındaki ilişkinin tek taraflı olması üzerinden devam eder (Cornea 2007, 5). Christine Cornea'ya göre, Cyberpunk yazarı William Gibson'ın bilim kurgu filmlerinin kültür üzerinde romanlardan daha fazla etki bıraktığı fikri, bu alanı akademik açıdan analiz etmeye çalışan insanlar için dikkat çekicidir. Bilim kurgu alanını analiz ederken edebi eserler yerine, sinemayı tercih etmemin genel nedenlerinden birisi de budur. Ayrıca bilim kurgu sineması ve edebiyatında, özellikle edebiyattan sinemaya doğru ciddi bir akış söz konusudur. Bu duruma örnek olarak tezde analiz edeceğim *Children of Men* ve *Minority Report* filmleri de romandan uyarlanan senaryolardır.

1.1. Biyopolitika ve Bilim Kurgu

2019 yılında Los Angeles'in karanlık, yağmurlu, reklamlarla işgal edilmiş ve terk edilmiş binalarla dolu distopik ortamında geçen *Blade Runner* filmi, endüstriyel bir varlık olan robot ile biyolojik bir varlık olan insan arasındaki ayrıma değinen, bilim kurgu sinemasının kült filmlerinden biridir. Philip K. Dick'in *Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?* romanından sinemaya uyarlanan eser, Tyrell Şirketi tarafından üretilen androidlerin köle gibi çalıştırılmaktan isyan edip, işlerinden firar ederek dünyaya gelmesiyle başlar. Şirket tarafından herhangi bir tehlikeye karşı ömürleri dört seneye sınırlandırılan androidler, yine de tehdit olarak görülür. İnsan davranışlarını neredeyse aynı şekilde taklit edebilen ancak duyguları olmayan bu robotlar, duyguları analiz eden bir cihaz ile tespit edilip yakalanmaya çalışılır.

Androidleri yakalama görevine verilen ana kahramanımız Rick Deckard, girdiği bu serüvende yeni bir tür olarak geliştirilen ve duygusal bağ kurup olgunlaşabilen androidlerin varlığını keşfeder. Bu süreçte ana kahramanımız, androidlerin dünyaya kaçmasının asıl nedeninin dört yılla sınırlı olan ömürlerini uzatmak olduğunu öğrenir. Bu noktadan sonra filmin geri kalan her sekansında, Tyrell Şirketi'nin “İnsandan daha insan” sloganı ile ürettiği androidler, insanın nasıl bir varlık olduğu sorusunu sorgulamamıza neden olur. Böylece film geleceğin teknolojisi üzerinden, izleyiciyi yüzyıllardır süren felsefi bir tartışmanın içine doğru sürükler.

Filmin açılış sahnesi Los Angeles'ın ışıkları arasında maya tapınağına benzeyen bir binaya kameranın yaklaşmasıyla başlar. Kentin sınırlarının gözükmeyeceği, her tarafta alev püskürten dev bacaların olduğu bu sahnede, karanlık hava izleyiciye kentin kaotik ortamını daha ilk saniyelerde hissettirmektedir. “İnsanlardan gizlenerek hayatta kalmaya çalışan teknoloji ürünü yapay insan, insandan umut beklerken, insanın kendisi hiç bir çıkış yolu bulamamaktadır” (Roloff & Seeblen 1995, 350). Yaratıcının kendisi, kendi yarattığı endüstriyel cehennemine içine hapsedilmiş gibidir. Filmde kent merkezinin boş binalarla dolu olduğu, neon tabelalarının sokakları işgal ettiği, çöp yığınlarının her yeri istila ettiği bir kentleşme vardır. Bu farklılık sadece kentin dokusunu değil, aynı zamanda kentli nüfusun karakterini ve davranışlarını etkilemektedir. Bu açıdan sadece insanın şekillendirdiği bir kentten daha çok, çift taraflı olarak ama daha çok kentin kurallarının şekillendirdiği bir insan ortaya çıkmaya başlar. Michel Foucault'ya göre, bu değişimin kökeni neredeyse iki yüzyıl önceki şehirleşme fenomenine kadar gider. 17. yüzyılda şehirleşme

fenomeni ile birlikte, iktidarın yapısında köklü bir değişim yaşanır. Bu dönemden sonra, insan türünün temel biyolojik özellikleri, iktidar mekanizmaları aracılığı ile siyasetin odak noktasına dönüşür. Önceki dönemlerde hükümrânın buyruğuna bağlı olarak toprağın idaresine yoğunlaşan iktidar (Burada halktan bağımsız bir toprak düşünemeyiz.), 17. yüzyıldan itibaren bedenın disipline edilmesine, yani iktidarın önceden belirlenmiş normlarına göre davranışları tek tipleştirilmesine (daha verimli kılmak adına) ve bireyselleştirmesine (mesela sabah kalkış saati ya da bir nesnenin üretim biçimi), kısacası toplumun normalleştirilmesine doğru evrilir (Taylan 2013, xx). Bu değişimin merkezinde hükümrânlıkta olduğu gibi yine çoğulluklar bulunmaktadır. Bedenin disipline edilmesi her ne kadar bireye yönelik gibi gözükse de, (Foucault'nun *Hapishanenin Doğuşu* kitabında açıkladığı gibi) temel olarak çoğulluğun idaresine yöneliktir. Hapishaneden okullara kadar bir çok örnekte temel hedef hep çokluğun inşa edilmesinden ziyade, çokluğun parçalara ayrıldığı bir mekanizma kurmak olmuştur (Foucault 2013, 13). Bu yüzden okullardan hapishanelere kadar toplumsal yapıyı şematize etmeye, belirli kalıplara sokmaya ve bireyin konumunu belirlemeye çalışan bir çok yapı, disiplinci iktidarın örneği olarak görülebilir.

On sekizinci yüzyıl ortalarına doğru şehirli nüfusun artması ile birlikte, dolaşım sorunu (şehirli ayakta tutacak gerekli malların, iş gücünün, dolaşımı gibi) çıkmaya başlamıştır. Daha önceki çağlarda şehirlerde ki dolaşım problemleri, sınırların çizilmesi (şehirin surlarla izole edilmesi vs.), tehlike içeren unsurların şehrin dışına itilmesi gibi yöntemlerle çözülmüyordu. Örneğin 16. - 17. yüzyıllarda cüzamlı hastalar şehirden uzak tutulmaya çalışılırken, 18. Yy.'da ki veba bunun tam tersine, hastaları şehir içinde sınırlamaya dayanmıştır. Bu

dönemde dolaşımdaki problemi ortadan kaldırmak adına, sokağa çıkma yasağı, düzenli olarak müfettişleri bilgilendirme zorunluluğu gibi, bir dizi yeni kural getirilmiştir. Önceki dönemlerde tehdidi sınır dışı edip ortadan kaldırmaya çalışan iktidar mekanizmaları, bu dönemde tehdit unsurlarını ayırıp yeniden kullanılabilir hale getirmek adına, disiplinli bir metot izlemeye başlamıştır.

On sekizinci yüzyılın ortalarından sonra bedenin biyolojik süreçlerine odaklanan ikinci bir tür iktidar tipi ortaya çıkmaya başlamış ve bu yeni iktidar; doğum, ölüm, sağlık durumu gibi biyolojik süreçlere dayanak oluşturan bedenin regüle edilmesine odaklanmıştır (Sennelart 2013, 324). Doğum kontrolü pratiklerinden, yaşam süresine kadar daha önceden devletin ilgilenmediği bir çok alan, bu dönemden sonra devletin ilgi alanına girmeye başlamıştır. Kısaca yüzyılın başlarında bedenlerin ayrılıp fiziksel alışkanlıklar ile tekrar inşa edilmesine dayanan sistemin üstüne, yüzyılın sonlarına doğru insanı tür olarak ele alan, kitlesel fenomenlerle ilgilenen farklı bir iktidar eklenmiştir.⁴ Bu yeni iktidara, yani ‘biyolojinin devletleşmesini’, insan türünün yaşamına ait olgu ve bilgilerin iktidarın alanına girmesini, Foucault “biyo-iktidar” olarak kavramsallaştırmıştır (Taylan 2013, xix).

1.1.1. Yönetimsellik

...bu kavram genel anlamda insanların tutumlarını yönlendirmeye yönelik tekniklerin ve usullerin bütünü olarak anlaşılacaktır. Çocukların yönetimi, ruhların veya vicdanların

---

⁴ Foucault için bilginin üretimi ve söylem basit bir şekilde, Marksist terimler kullanarak diyalektik içinde açıklanamaz. Çünkü iktidar ne sadece ekonomik ideolojik belirlenimle işlemekte ne de dingin platonik bir dile ve diyaloga indirgenen, şiddetli ve ölümcül karakterinden kaçınan söylemin semiyolojik analizleriyle açıklanabilir. (Hall 1997, 43)

yönetimi; bir evin, bir devletin ya da kendi kendinin yönetimi...
(Sennelart 2013, 324; Foucault 1980, 125)

On sekizinci yüzyılda siyasi temsilin, egemenin hakimiyetinden (Niccolo Machiavelli'nin *Prens* örneği gibi) parlamenter yönetime doğru dönüşmesi, iktidarın anlayışının da değişmesine neden olmuştur. Önceki yüzyıllarda gücünü sınırlandırarak ve cezalandırarak koruyan iktidar, 18. yüzyıldan sonra, (bu taktiklere ek olarak) düzelterek, rehabilite ederek ve yerine geri koyarak gücünü korumaya çalışmıştır.⁵ Foucault'ya göre bu değişim: üreten, gözlemleyen ve kendini yeniden üreten bir iktidar modelinin habercisidir (Taylan 2013, xvı). Bu yeni iktidar modelinin odaklandığı alan geçmiş dönemlerdeki gibi topraktan ziyade, bir çok farklı yapıdan oluşan toplum olduğu için, idari pratiklerinde aynı oranda çeşitli olması gerekiyordu. Aileden eğitim kurumlarına kadar farklı bilgi biçimlerini kapsayan alanların, iktidarın sınırları içine çekilebilmesi için aynı oranda farklı stratejilerin geliştirilmesi gerekiyordu. Bu yüzden iktidar "18. yüzyılın başından itibaren daha önceden hakkında bilgi üretmediği tebasının canını ya da malını almaya, onu dışlayıp bastırmaya yönelik hükümler biçiminden, hakkında bilgi üretilen davranış ve varoluş alanlarının (cinsellik, aile vb.) normalleştirildiği bir yönetim" modeline doğru gelişti (Foucault 2013, 27). Foucault'ya göre bu noktadan sonra iktidar mekanizmaları, okul, hapisane, hastane gibi aracı/düzeltici kurumlar ile normalleştirmek istediği alanları şekillendirmeye başladı. İktidar stratejileri, bu kurumlar altında bireyi önceden

---

⁵ Biyoiktidar kısmında kentleşme fenomeni, nüfustaki artış ve iktidar mekanizmaları arasındaki bağı ve değişimi açıkladığım için burada tekrar ilişkilendirme gereği duymadım. Bu yüzden bu kısım değerlendirilirken, geçmiş dönemlerde toprağın idaresi üzerinden hakimiyetini (cezalandırarak ve sınırlandırarak) sağlayan egemen iktidarın, hükmettiği nüfusun artması ve siyasi temsil yönteminin değişmesi ile birlikte iktidar anlayışını değiştirmek zorunda kaldığı göz ardı edilmemelidir.

belirlenmiş bir norma göre (mesela sabah kalkış saati ya da bir nesnenin üretilme biçimi) davranışları tek tipleştirmek amacındadır, ama bu amaca ulaşması için bireyler arasında hiyerarşiler kurması, ölçümler yapması ve kimliklerini hizaya getirmek için, kişisel düzeyde devreye girmesi gerekir (Taylan 2013, xv). Foucault bireyi tek tipleştirmeyi ve bireyselleştirmeyi amaçlayan, egemen iktidardan farklı davranan bu yeni iktidar yapısına, disiplinci iktidar adını verir ve bu yapıyı “kanunu oluşturan yürütme edimi ve zanlıyı cezalandıran hukuki edimin dışında teşhis, gözetleme ve bireylerin olası dönüşümlerini içeren, birbirine bitişik bir dizi denetleyici tıbbi ve psikolojik tekniğin ortaya çıkması” olarak yorumlar.

Foucault 1970’lerin ikinci yarısında yaptığı konuşmalar ışığında, disiplinler üzerine söylemsel bir çıkmaza girdiğini ve daha fazla ilerleyemediğini belirtir (Oksala 2012, 168). Bu çıkmazın bir cevabı olarak da ‘temel hedefi nüfus, baskın bilgi biçimi ekonomi politik, temel teknik aracı da güvenlik düzenekleri olan bir bütünü’ tanımlayan “yönetimsellik” kavramını ortaya atar (Foucault 2013, 127). Bu yeni kavram disiplinci iktidar ve yasal mekanizmalara bir ekleme yaparak, yasal mekanizmaları da işin içine katar. Dolayısıyla Foucault bu yeni kavramı ortaya atarken bir eksen kaymasındansa, bir genişlemeyi vurgular.⁶ Michel Sennellart’a göre, Foucault’nun yönetimsellik kavramı ile, mikro iktidarlar ve devlet arasındaki ilişkiye bir giriş yaptığını vurgular. Düşünüre göre “ ‘iktidar’ dan ‘yönetim’e geçiş, ...yönetimsel çerçevenin eleştirilmesinden değil, bu çerçevenin disiplinlerin analizinde yerini bulamayan yeni bir nesneye, devlete doğru genişlemesinden kaynaklanır.” (Sennellart 2013, 338). Bu genişlemenin

---

⁶ Önceki dönemlerde yaptığı analizlerde devleti işin içine katmadığı için eleştirilir. Belki de bu yüzden bir cevap olarak bu yeni kavramı ortaya atar.

kökeninde de, biyo-toplumsal idarenin karmaşık bir idari yapıya ihtiyaç duyduğu ve bunun da ancak devlet aygıtları aracılığıyla yürütülebileceği fikri yatmaktadır.

Foucault *Güvenlik, Toprak ve Nüfus* adlı 1978 yılındaki dersinde yönetimsellik kavramını ele alırken, sistemli (feodal toplumdan, disiplin toplumuna kadar şematize edilebilecek bir değişim olduğunu göz önünde bulundurarak) bir şekilde yönetimsellik fenomenin işlerlik kazandığını vurgular. Bu yüzden bu değişimin ilk olarak nasıl gerçekleştiğini anlamak adına, Hristiyan arkaik pastorallığından hareketle doğduğunu, ikinci olarak bu doğum sürecinde diplomatik ve askeri bir modelden daha doğrusu bir teknikten nasıl destek aldığını ve nihayet üçüncü olarak bu yönetimselliğin tüm boyutlarına ancak oluşumları itibarıyla tam da yönetim sanatlarına çağdaş olan ve kelimenin eski 17. - 18. yüzyıllardaki anlamıyla “ ‘polis’ olarak adlandırılan bir dizi özgül araç sayesinde” nasıl sisteme eklendiğini açıklar.(Foucault 2013, 99) Yaptığı bu analizi tarihsel olarak yapılandırırken “Yönetilen şey hiçbir zaman bir devlet değil, bir toprak değil, politik bir yapı değildir. Yönetilenler her durumda insanlar, bireyler ya da topluluklar” olduğunu vurgular ve günümüzde bu yönetimin gerçekleşmesi için, var olan yasa ve disiplin mekanizmalarının devreye sokulması gerektiğinin altını çizer (Foucault 2013, 108). Bu şekilde Foucault 18. yüzyılda değişime uğrayan iktidar rejimini ve yönetim olarak adlandırılabilir iktidar tipinin (hükümlerlik, disiplinli iktidar vs.), diğerleri üzerindeki etkisini anlatan batı tarihine has bir analizi ortaya koymuş olur. Bir bakıma “ tekrar üretimin disiplinler rejiminin biyopolitik kırılması , neden olmakta yönetimsel yapının çağdaş meşruluk krizine, sosyal ilişkilerin genel hatlarının ve mevcut dönemin sosyal alanının değişmesine neden olmaktadır.” (Catlaw 2007, 156)

Bernhard Roloff ve Georg Seeblen *Ütopik Sinema Bilim Kurgu Sinemasının Tarihi ve Mitolojisi* isimli kitabında, bilim kurgunun asıl probleminin içinde yaşanan dönemi eleştirmek olduğunu vurgular. İkili Michael Moorcock'tan yaptığı alıntıda, "Bilim kurgu geleceği tahmin etmekle değil, onu anlamakla yükümlüdür." cümlesine vurgu yaparak, bilim kurgunun çıkış amacını belirtir. (Roloff & Seeblen 1995, 67-68). Bu bağlamda Mary Shelley'nin Frankenstein'ı ya da *Blade Runner*'ın androidleri, biyolojinin ve mühendisliğin (bilimin ve teknolojinin) yarattığı modern bir tartışmayı ön plana çıkarmaktadır. İktidarın yapısında değişime neden bilim ve teknoloji sayesinde yarattıkları varlık iktidarın bir canavar mı, yoksa masum birer canlı mıdır? Günümüzde bu tartışma klon teknolojisinin iktidar stratejileri arasında nasıl kullanılması gerektiği üzerinden devam etmektedir. *The Island* filmi analizinde tartışacağım bu problem, 70'lerden sonra DNA'nın ve genetik kodun keşfedilmesine dayanmaktadır. Bu açıdan bilim kurgu dünyasında yazılan eserler ve çekilen filmler kendi dönemlerindeki keşifleri ve toplumsal yansımalarını yansıtmaktadır. Tıpkı Frank Herbert'ın *Dune* (1966) eserinde mekanistik bir sistem içinde yaşayabilen ve o dönemin ekoloji bilimiyle tutarlı bir hikaye yazdığı gibi ya da DNA'nın keşfi gibi gelişmelerden sonra, bilim kurgunun Cyberpunk gibi insan makine karışımı canlıların olduğu (*Blade Runner* örneği gibi) ya da ilk bölümde analiz edeceğim *The Island* örneğinde olduğu gibi klon örneklerine dönmesi gibi değişimler yaşamıştır (Slonczewski & Levy 2006, 174-185). Bu bağlamda üretilen eserlerin bir çoğu dönemin ruhunu yansıtan, dolayısıyla dönemin sosyolojik felsefi arka planını da içine alan analiz edilebilecek örnekler olarak karşımıza çıkar.

Bölüm 2

Bedenin Metalaştırılması ve Biyopolitika: *The Island*

Michel Foucault, on sekizinci yüzyıldaki şehirleşme fenomeni ile iktidar mekanizmalarında derinden bir değişim yaşandığına inanır. Eski mekanizmalara göre önceden kendi normlarını dayatmaya çalışan, sınırlayan ve disipline eden bir sistemin yerine normalleştirici, doğrudan şiddet kullanmayan bir iktidar türü ortaya çıkar. Bu değişimin odak noktasında da nüfus (içinde yaşadıkları maddi çevreye, biyolojik olarak bağlı olan bireylerin toplamı) bulunmaktadır. Bu yüzden Foucault değişen odağın iktidar mekanizmaları tarafından regüle edilmesini tanımlayan “biyopolitika” kavramını ortaya atar. Bu kavram ile aslında vurgulamak istediği, iktidarın insan algısındaki değişimidir. Düşünürü göre, belirli bir noktadan sonra iktidar mekanizmaları insanı sadece bedeniyle var olan ve yönetilecek bir şey olarak görmekten vazgeçip, bir ilişki yumağı olarak görmeye başlar. Bu yüzden iktidar mekanizmaları belirli bir evreden sonra bu ilişkileri regüle etmeye, dolayısıyla bireyi kategorize ederek ve bireyselliği belirleyip, kendine bağlayarak yönetmeye çabalar. *The Island* filmi de bu alanlar üstünden iktidarın günümüzde ne gibi yollarla biyopolitikanın sınırlarını belirlediğini gösteren sinematografik örneklerden biridir. Filmde iktidarın manipülasyon çabası, farklı yollarla var olmayan riskler yaratarak (hastalık veya ölüm korkusuyla), normu değiştirerek (klon üretimini normalleştirerek) ve mekanı sınırlandırarak (klonları hapsederek) biyomedikal sektör gibi kapitalizmin yeni yüzüne dönüşen alanları ilişkilendirmeye odaklanmaktadır. Foucault yaşamı siyasal hesapların merkezine yerleştiren biyoiktidar kavramını öne sürerken,

bedenin disipline edilme tekniklerini de -bedenin anatomo-politiği kavramını- bu kavram ile bağlantılı olarak düşünür. Bu yüzden *The Island* filminde rastlayacağımız örnekler, düşünürün güvenlik başlığı altında açıkladığı normalleştirme ve serbest bırakma -bırakınız yapsınlar- tekniklerinden daha çok disipline etme örnekleri içermektedir. Bu açıdan özellikle bedenin metalaştırılması ve disipline edilmesi, biyomedikal sektörün nesnesi haline getirilen toplumun neden bu alana karşı bir direnişte bulunamadığına örnek olmaktadır.

Yazının ilerleyen bölümlerinde “bilim” kavramını kullanırken herhangi bir karışıklık yaşamamak için nesnesi insan olan psikiyatri, farmakoloji, gen araştırmaları hatta psikoloji gibi farklı alanlarda teşhis ve tedavi amacıyla kullanılacak teknolojinin geliştirilmesini kapsayan bir kavram olarak “biyomedikal” kavramını kullanmaya devam edeceğim. Bu kavramı genel olarak insanın (özellikle fizyolojik olarak) daha ‘verimli ve kaliteli’ bir hayat sürmesine odaklanan bir alan olarak değerlendirebiliriz. Buradaki değişimi mümkün kılan alanların hepsinin ortak noktası ise yaşamı bir bilgi olarak tahayyül etmemize olanak vermesidir. Tamda bu bilgi, bilimin rasyonelliğinin arkasına sığınarak yaşamlarımıza müdahale edebilmektedir. Örneğin, son yıllarda gittikçe artan bireysel ölçüm (Self Quantified) sistemleri buna benzemektedir. Bireysel olarak bedenin sürekli analiz edilmesi durumu, bir süre sonra erken teşhis sistemlerinin tüketiminin bir alışkanlık haline dönüşebilmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bilim hem kültürün dışında nesnel bir gerçek gibi sürekli olarak iktidarını koruyabilmekte hem de insanı bir veri gibi değerlendirmeye imkan sunmaktadır (kriminolojide ya da gen araştırmalarında olduğu gibi). Bilimin edindiği bu yeni

konum, ürettiği bilgi, bilimsel ve toplumsal alanın iç içe tekrar yapılanmasına ve iktisadi rejimlerle eklemlenmesine neden olmaktadır. Böylece biyomedikal alan ve kapitalizm birbirini üretmeye başlamakta ve bilim, kapitalizmin yeni yüzünü temsil etmektedir.

Biyoteknoloji de biyomedikal sektörün kapitalizmle eklemlenmesinin önemli parçalarından biridir. *The Island* filminde de klonların rüyalarının mikro robotlarla takip edilmesinden, müşterilerin genlerini kopyalamaya yarayan teknolojiye kadar birçok biyoteknoloji uygulamasına rastlanmaktadır. Günümüzde biyopolitika üzerinden biyoteknolojiyi araştıran Kaushik Sunder Rajan, biyomedikal sektörü değerlendirirken “üst belirlenim” kavramına dikkatimizi çekmeye çalışır (Sunder Rajan 2012, 15). Louis Althusser bu kavramı “nedensellik ilişkisi yerine bağlamsal bir ilişkiyi ifade etmek için kullanmıştır.” (Althusser 1969, 65) Althusser’in bağlamsallık ile vurgulamak istediği, kapitalizm ve bilim arasında tek bir baskın güçten bahsedemeyeceğimiz gibi, hem biyomedikal sektörün hem de kapitalizmin yarattığı değişimin, keskin değişikliklere yol açmadığı, iki alanında birbiri üstünde etkili olabildiğidir. Bu açıdan birbirinden ayrı alanlarda gibi gözükken bilim ve piyasa stratejilerinin bile aralarında ilişki olduğu göz ardı edilmemelidir. Bütün alternatif oluşumlar, keza toplumsal yaşamın iktisadi olamayan katmanları da kapitalizmin üst belirlenimine tabidir (Zizek 2012, 17). Günümüzde Genom araştırmaları yapan şirketlerin, hastalara müşteri gözüyle bakması, gittikçe paranoyaya dönüşen erken tanı sistemlerinin pazarlanma şekli, tıp alanının kapitalizmin üst belirlenimine nasıl dahil olduğunun ufak örneklerinden sadece birkaçıdır. Sermaye Slavoj Zizek’in deyimiyle, “içinde bulunduğumuz çağın somut evrenseli” olmuştur (Zizek 2012,

19-20). Keza ABD yasalarının iktisadi sistemle olan ilişkisi buna örnek olarak verilebilir. ABD yasalarına göre herhangi bir Amerikan şirketinin üst düzey yöneticisi, yatırımcısı için mümkün olan azami değeri üretmekle yükümlü olduğundan, Amerikan şirketlerinin değer tespitinde Wall Street temel bir role sahiptir (Sunder Rajan 2012, 149). *The Island* filminde de Merrick Enstitüsü'nün bilimde devrim yaratan bir şirket olması ve bilimsel araştırmaya önem vermesinden ziyade, basit bir kar zarar ilişkisine göre davranmasına yol açan piyasa rejimiyle eklemlenmiş bir bilim anlayışının olmasıdır.

Biyomedikal alanın piyasa rejimlerine (iktisadi sisteme) eklemlenmesi, Foucault'ya göre endüstriyel üretime geçilmesiyle birlikte gerçekleşmiştir. Düşünür üretimdeki bu değişimi Pasteur'e kadar götürmektedir. Penisilin aşısının geliştirilmesinden önce medikal alanın üretim mentalitesi, endüstriyel sisteme uyum sağlayamamıştır. Penisilinün kişilere göre üretiminden ziyade kitlelere yönelik üretimi, tıp alanındaki ekonomik potansiyeli bir bakıma serbest bırakmıştır (Foucault 2013, 55). Bu durum dev bir medikal sektörün doğuşuna kadar ilerlemiştir. Günümüzde ise bu değişim, medikal sektörden genom araştırmalarına doğru evrilmektedir. Eskiden kişiye özel üretilen ilaçların endüstriyel üretime dönüşmesi gibi, şimdilik kişiye özel yapılan gen araştırmaları (SNP analizleri vs.) endüstriyel bir boyuta ulaşmaya başlamıştır. Biyomedikal alanının barındırdığı bu değişim potansiyeli, yeniliklere uygun olarak sürekli kendini tekrar üretecek fırsatlar yakalamasını sağlamaktadır. Bu açıdan *The Island* filminin bu değişimin yaşandığı bir dönemde ortaya çıkması tesadüfi değildir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise sabit bir şeyden çok, sürekli olarak değişime ayak uyduran ve kendini yeniden üreten sürecin varlığıdır. Bu yüzden

biyomedikal gibi değişime açık alanların nasıl olup da kapitalizme eklemlendiği ve sürekli olarak kendini ürettiğine odaklanmalıyız.

The Island filmi üzerinden biyomedikal sektörün toplum üzerindeki etkisini analiz etmeye çalıştığımızda, sanki bu alanın tek ve baskın bir güç olduğu izlenimi uyanmaktadır. Medikal sektörde ve tıp alanında sağlanan gelişmelerin yarattığı dev endüstri, kesinlikle biyomedikal alanı kapitalizmin yeni bir çehresi olarak, hatta en önemli güçlerinden biri olarak hayatımıza dahil etmektedir. Ancak bu yapı sadece ‘sağlık’ kavramından beslenen yeni bir iktidar olarak karşımıza çıkmaz. Yani iktidar alanları birbiri üstüne gelerek değil, birbirine eklemlenerek yollarına devam eder. Foucault’ya göre, “önce üretim ilişkilerinin var olduğu sonra da bunların yanında, bunların üstünde, bunlardan sonra gelerek bunları dönüştürecek, rahatsız edecek, daha güçlü, daha tutarlı ya da daha istikrarlı hale getirecek iktidar mekanizmalarının söz konusu olduğu söylenemez.” (Foucault 2007, 4). Biyomedikal teknoloji bile, sadece insanın sağlığını ön plana çıkararak onun ömrünü uzatıp daha az hastalanmasını sağlamak gibi konulardan beslenmez. İktidar mekanizmaları bu ilişkilerin tümünün ayrılmaz parçasıdır, döngüsel biçimde sebep ve sonucudur (Foucault 2007, 4). Foucault’nun da belirttiği gibi aralarındaki denge bazen değişebilir, hiyerarşik boyun eğmeler olabilir ancak bu diğer iktidar ilişkilerinden kopuk olduğunu göstermez. Bu yüzden tek bir alandaki bozulma, iktidarın sadece şekil değiştirmesine neden olacaktır. Filmdeki klonların dışında, dış dünyanın nasıl olduğunun farkında olan şirketin alt düzey çalışanları da bu ilişkiler ağı yüzünden sisteme karşı gelememektedir. Örneğin, Lincoln Six Echo’ya tesisten kaçtığında yardım eden mühendis (James Mccrod), tek kurtuluşlarının daha da uzağa kaçmak olacağını söyledikten sonra “Sahiplerinizi

zengin insanlar sizi önemsemezler, yapabileceğiniz hiçbir şey yok.”, der. Dr. Merrick’in tuttuğu paralı askerler de (Black Hawks, Amerika’nın özellikle Irak işgalinde kullandığı Blackwater şirketini hatırlatmaktadır.) şirketin sırlarını ne olursa olsun korumaya yönelik davranmaktadır. Yani farklı iktidar alanları birbirini birçok açıdan destekleyecek şekildedir. Toplumda dikey, hiyerarşik bir iktidar dağılımından ziyade, yatay her açıdan iktidarı besleyen, Foucault’nun tabiriyle birçok desteği bulunan madenlere benzeyen ‘iktidarlar’ bütünü vardır. Birbirleriyle sürekli bağlamsal bir ilişki içinde olan bu yapılar, sadece belirli alanları (tıp, eğitim, polis) değil, kendilerini tekrar üretme potansiyeli bulunan teknolojileri de regüle ederler.

2.1. Biyorisk

Konuyu daha güncel bir teknoloji ile örneklendirecek olursak günümüzde geçirilen hastalıkların veya genetik olarak geçirilme riski bulunan hastalıkların takibini kapsayan yeni bir teknoloji yaygınlaşmaktadır. Bu yeni teknoloji DNA çipi adı verilen, kabaca genlerdeki mutasyonları ölçen ve bunlar hakkında veri toplamaya yardımcı olan binlerce ufak DNA parçasından oluşan (bilgisayardaki çiplere benzer bir şekilde) bir araçtır. Bu teknolojinin iktidar açısından en büyük avantajı ise bireyleri ortak bir payda altında toplama ihtimalini sunmasıdır. Kısacası nüfusun kontrolü için gereken istatistiki veri daha da artacaktır.

Kişisel veri çipleri ile günümüzdeki sanal kimlikler gibi, gelecekte de Farmokogenomik kimlikler oluşturma şansımız olacaktır. Ancak kimliklerin niteliğindeki bu değişim, alışkanlıklarımızı dolayısıyla da toplumsal birçok yapıyı değişime uğratma ihtimali bulundurmaktadır. Son yirmi yıldır sanal dünyanın, en

azından internetin hayatımızı ne kadar etkilediğine bakacak olursak, insanların kendini yeni bir şekilde tanımlayabileceği farklı bir alanın ortaya çıkması, kültürel bir değişimin yaşanacağını garanti sayılabilir. Ancak burada yaşanacak değişim, sanal dünyadaki kimliklerin anonimliğinin tam tersine doğru evrilebilir. Çünkü çipin denetimine tabi olan kişi, her kim olursa olsun bilimsel bilgi bazında aynı gerçeği üretmeye mecbur kalacaktır. Bu teknoloji yardımıyla üretilen (farmokogenomik) profil, bedeni bilimsel bilginin her an ve standart bir şekilde üretileceği bir fabrikaya dönüştürebilecek, kısacası bireyin daha kolay sınıflandırılıp, takibini kolaylaştırabilecektir. Bu duruma ek olarak, bu fabrikanın bilgi üretim sınırları o dönemin “bilimsel bilgisinin/iktidarının” kapsamı kadar olacaktır. Böyle bir teknolojinin, hastalıkların erken teşhisine yönelik önemli bir adım olduğu/olacağı kesinlikle yadırganamaz, ancak günümüz için bu teknolojinin tedavi üretmek açısından bir katkısı bulunmamaktadır (Sunder Rajan 2012, 201). Gelecekte bu durum değişse bile, bu sistem, insanları olasılıklar üzerinden değerlendirmeye mahkum olacaktır. Örneğin, büyük dedenizde bulunan bir gen yüzünden potansiyel hasta ilan edilip, belki de hiç bir zaman gerçekleşmeyecek bir hastalığın, potansiyel hastası olma ihtimaliyle karşılaşabileceğiz. Yani erken teşhis, tedavide önemli bir rol oynasa da kişinin sürekli izlenmesi, kültürel olarak bir tehlike barındırabilmektedir. Gen bilimi alanında çalışma yapan Sunder Rajan Kaushik buradaki tehlikeyi şu şekilde dile getirmektedir: “Teşhis alanının tedavi alanını tehdit etmesi büyük ilaç şirketlerinin kendisini güvence altına almaya çalışmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden yeni hastalar icat edilmekte, tanı sisteminin gelişmesi sayesinde tetkikler sıklaşmakta ve daha erken dönemlere inmekte böylelikle insanlar tetkik ve tedavi

amaçlı müdahaleyi içeren bir bakıma ne zaman ihtiyaç duyduğuna dair kültürel bir dönüşüme uğramaktadır.” (Foucault 2013, 05). Kısaca bu sistem, hem bireyin denetimini kolaylaştıracak hem de alışkanlıklarını regüle etmeye yarayacak yeni ve tıp tarafından şekillendirilen bir sistem yaratma tehdidini barındırmaktadır. İlk bakışta ömrü uzatacak bir imkan gibi gözükse de Kriminoloji, Psikiyatri gibi alanların tarihine baktığımızda, nesnel bilgi üretiminin iktidarın denetiminde ne kadar tehlikeli bir yöne kayabileceğini hatırlamak gerekir. Bir bakıma beden, istila edilebilecek medikal karanlık bir kıtaya dönüşmektedir.⁷ Bu alan “gözü pek bilimsel zekalara sınırsız keşif imkanı sunan, fethedilecek fizyolojik bir imparatorluk olarak gözükmektedir.” (Mousoutzanis 2011, 60; Vrettos 1995).

2.2. Tehdit unsuru olarak hastalık

Foucault'nun Abeille'den yaptığı alıntıda, azlık kavramını iktidar ilişkileri içinde incelerken, “Bir nüfusun yemek bulamadığı için yok olduğu hiç görülmemiştir. Azlık bir ‘hülyadır’ alıntısını yapmaktadır.” (Foucault 2013, 37) . Bu durumun benzeri sağlıkla ilgili tehditler içinde geçerlidir. Sürekli bir epidemikten korkmak, gelmeyen hastalığa hazırlanmak, daha fazla ilaç almamak için ilaç kullanmak, bütün bunların gerçeğe örtüşen bir yanının olduğu inkar edilemez ancak ciddi bir bölümünün de kurgu olduğu gerçeği göz ardı edilemez. Neredeyse her iki yılda bir medyanın gündemini meşgul eden Kuş Gribi ve Sars gibi hastalıkları, istatistiki verilerle birleştirecek olursak ortaya ilginç bir tablo

---

⁷ Tarihin her döneminde beden (doğal olarak) farklı şekillerde de olsa düşünürlerin ve iktidarın odak noktasında olmuştur, dolayısıyla farklı dönemlerde düşünürler bedene dair farklı fikirler ortaya atmışlardır. Platonda beden ve aklın ayrımı, Descartes'te bedenın entelektüel amaçlarla kullanılması, St. Augustine'de bedenın kontrol altında tutulması gereken bir ‘şey’ olarak ele alınması, günümüzde de bedenın sadece biyolojik özellikleri ile ortada yalın bir şekilde bırakılmaya çalışılması beden-nüfus ve iktidar arasındaki ilişki biyopolitika kavramı açısından gerçekten dikkat çekicidir.

çıkılmaktadır (Sars hasatlığından dünya genelinde 8273 hastadan, 775 kuş gribinde ise 284.000 hastadan %0.03'ü ölümlerle sonuçlanmıştır.) (Sars&Kuş Gribi 2014 bk. Wikipedia Sars ve Kuş Gribi verilerine dayanarak). Bu noktada medikal endüstri/iktidar işin içine girerek var olmayan tehditleri ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır. Aşılar, ilaçlar, medikal maskeler, eldivenler vs. gibi, *The Island* filmi bu önleyici tedbirleri bir üst noktaya götürerek işin içine klonları da dahil etmektedir. Klonların kısırılık için çözüm olması ya da sadece karaciğer için yaratılmış olması gerçekte var olmayan tehlikeler yüzünden yaratılma potansiyelini barındırmaktadır. *The Island* örneğinde olduğu gibi nüfusun devamlılığı ya da belirli bir kısmın daha sağlıklı yaşayabilmesi, zengin birinin ölmekten korkması vs. başka birinin hayatına kastetmeye kadar gidebilmektedir. Bu noktada klonlamanın temel amacı değişip, aşılar gibi önleyiciye dönüşme ihtimali barındırmaktadır. Foucault'da tıbbın önleyici mekanizmalarına bakarken, güvenlik ve disiplin mekanizmaları arasındaki farklara dikkat çekmektedir. Düşünürü göre disiplinin temel hedefi, odaklandığı noktayı ayırıştırıp normalleştirmekte ve bu süreçte sınıflandırmakta, yani gelecek olan tehdidi ortadan kaldırmaktır. Güvenlik mekanizmaları ise azlıkta olduğu gibi engellemeye çalışmaktan ziyade, azlık ve bolluk arasındaki dalgalanmadan destek olarak disiplin gibi norm yaratmaktan ziyade normalleştirerek, azlık tehlikesini belirli bir seviyeye çekmeye çalışır (Foucault 2013, 50). Kabaca da olsa bu şekilde bir garanti oluşturur. Bu yolla topluluk artık itaat etmesi gereken bir gruba çevrilmek yerine, nüfusa dönüştürülerek kendi doğallığı içinde idare edilecek bir yapı olarak kabul edilmeye başlanır. Bu değişim sayesinde hiç bir zaman gelmeyecek olan tehlikeler nüfusun idaresi için elverişli bir araca dönüşür. Güvenlik mekanizmaları

sayesinde azlık süreklilik kazanır. Böylece ilaçlardan medyaya, cinsellikten eğitime kadar birçok alan risk söylemiyle eklemlenerek hayatımızda yer edinmeye başlar.

İktidar bu eklemlenme sürecini yaşarken, özellikle sosyo-ekonomik alandaki farklılara göre şekillenir ve insanların önündeki mümkün eylemleri yönlendirerek ayakta kalmaya çalışır. Örneğin biyomedikal alandaki gelişmelerin hızlı artışı, kuşkusuz daha önceden tahmin bile edilemeyen yeni imkanlar sağlamakta ancak bu ilerlemeler sadece gerekli altyapının kurulabildiği bölgeleri kapsamaktadır. Eğer karaciğer nakli yaptırmak istiyorsanız en iyi tercih Viyana, böbrek için Asya, kozmetik alandaki implantlar için Kore'dir (Scheper-Hughes 2002, 19). Liste bu şekilde uzayıp gitmektedir. Bu durum basitçe belirli alanlarda iş bölümü ve uzmanlaşmanın artması olarak değerlendirilebilir, ancak işin kara borsa kısmı da göz önüne alındığında ortaya karmaşık bir tablo çıkmaktadır. Her sene dünya çapında neredeyse on beş bin böbreğin karaborsa dolaşımı içinde bulunduğu söylenmektedir (Scheper-Hughes 2002, 20). Bu kaynağın büyük bir çoğunluğu da yoksul nüfusun aşırı derecede artış gösterdiği, üçüncü dünya ülkeleri ve Çin gibi nüfus patlaması yaşanan ülkelere gelmektedir. *The Island* filmi de aslında günümüzde farkında olmadan kurbanı olmaya başladığımız değişen iktidar ilişkilerinin mikro ölçeğini yansıtmaktadır. İlk bakışta Merrick Enstitüsü denizin içinde ufak bir çakıl taşı gibi gözükabilir, ancak *The Island* filmi biyomedikal sektörün zamanının, ruhunu yansıtmaktadır.

Biyomedikal sektörün istatistiklerine bakıldığında zenginden fakire doğru azalarak yayılışı, global kapitalizmin sağlık alanında da yeni sömürü alanı geliştirdiğini göstermektedir. Antropolog Nancy Scheper-Hughes'un uluslar arası

organ trafiği üzerine yaptığı çalışmada Amerika'daki böbrek nakli ana kaynağının Hindistan olduğunu göstermektedir. 2000 yılında yayınlanan çalışmada organların genel olarak fiyatının 3000 dolar civarında olduğu vurgulanmaktadır. Hughes, trafiğin “güneyden kuzeye, nc dünya ülkelerinden birinci dünya ülkelerine, fakirden zengine, siyah ve kahverengiden beyaza” yönünde olduğuna dikkat çekmektedir (Scheper-Hughes 2000, 25). *The Island* filminde de bu yönelim fakirden zengine doğru olmaktadır. Bu şekilde farklı bir dolaşım/iş alanı yaratılabilmekte, daha doğrusu yeni bir işsizlik alanı/kısır döngüsü yaratılabilmektedir. *The Island* filminde Lincoln Six Echo'nun yaptığı işin değersizliğini sorgulamaya başlaması da bu açıdan değerlendirilebilir. Potansiyelinin çok altında, robot gibi mantıksız işlerde çalıştırılan klonlar, ürettikleri ürünün ve yaptıkları işin tam olarak ne olduğundan habersizdirler. Tıpkı fakir ülkelerde açlık sınırında çalışıp, telafi edilebilir iş gücü olarak görülen insanlar gibi, yaptıkları işin tam anlamıyla bir parçası olamamaktadırlar. Bu yolla toplumsal tekrar üretim açısından gittikçe değerersizleşmekte, değerersiz gösterilebilmektedir. Bu sayede kapitalizm de bu değerersiz varlıklar üzerinden hasat yapmakta bir sorun görmemektedir (Sunder Rajan 201, 89).

Teknolojik ve bilimsel ilerlemenin doğurduğu biyomedikal alandaki yeni gelişmeler, kapitalizmin ve iktidar ilişkilerinden kopuk bir alanın içine doğamadığı için, doğal olarak bir süre sonra bu sisteme göre şekil değeristirmektedir. Dolayısıyla bu gelişmeler, toplumun belirli bir kısmı için yeni bir olasılık sunarken, diğer bir kesim için bir zorunluluk yaratabilmektedir. Bu şekilde iktidar hem sosyo-ekonomik farklılıklardan beslenerek hem de insanlara yeni imkanlar sunuyormuş gibi gözükerek kendini besleyen damarları

güçlendirebilmektedir. Sosyo-ekonomik açıdan üstte kalan grupların biyomedikal sektöre erişiminin kolaylığı ve bu sistemin toplumun diğer kesimlerine fayda sağlamasının çok uzun zaman alması, sistemin bu zamanı da regüle ederek yeni bir iktidar alanına dönüşmesine de imkan sağlamaktadır. İktidar *The Island* filminde olduğu gibi, toplumun sadece belirli bir kısmına yaşamlarını uzatma şansını vererek zaten sosyo-ekonomik olarak üstte kalan tabakaların güçlü kalmasına olanak sağlar. *Elysium* (Bk. 5. bölüm) incelemesinde bu alanı tekrar tartışacağım için şimdilik üstünde fazla durmuyorum.

Gücünün önemli bir kısmını iktisadi sisteme uyum sağlayarak kazanan biyomedikal sektör, aynı zamanda ürettiği bilgiyi de bu alana göre kurgulayabilmektedir. Örneğin Merrick Enstitüsü'nün bilimsel bilgiyi (üretmeyi amaçladıkları klonları) alıcıların geleceklerini garanti altına alacak bir 'mücadele değeri' gibi sundukları görülmektedir. Enstitü, bilimin nesnelliğinden faydalanarak o alanda üretilen bilgiyi, sermayenin bir vaat aracına dönüştürebilmektedir. Yani bilimsel bilgi gelecekte kar sağlayacak bir araç olarak kullanılabilir. Bu açıdan kesinlikle biyomedikal sektörün ürettiği 'bilimsel gerçeğin' -hastalığa yatkınlık vs.- niteliğini anlamak için, bu gerçeğin otorite muamelesi gören bir bilgi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.' (Sunder Rajan 2012, 19) Bilimsel bilginin bu şekilde değiştirilmesi, aynı zamanda mücadele değerine dönüşen belirli bir kesimin (klonların), *The Island* filminde olduğu gibi 'tüketilebilir' olarak değerlendirilmesine ya da günümüzde psikiyatrik sorunları olan hastaların, kategorize edilerek kapatılmasına kadar gidebilmektedir. Böylece bilim bir otorite olarak, 'hasta' (hiper aktivite, şizofreni gibi hasta olarak değerlendirilen insanların ayrı okullara gönderilmesi veya kapatılması) ya da

‘suçlu’ gibi belirlediği bir kesimin davranışlarının ve bedeninin disipline edilmesine yol açabilmektedir.

2.3. Mekanın Kullanımı ve Bedenin “Anatomo Politigi”

İktidar mekanizmaları içinde iktidarın nesnesi haline dönüşen beden, tarih boyunca daha itaatkar daha verimli kılınmak adına sürekli olarak kendini geliştiren bir dizi tekniğin odak noktası olmuştur. Foucault’da bedeni disipline etme odaklı bu tekniklerin tümüne bedenin “Anatomo Politigi” adını vermiştir. Düşünüre göre iktidar mekanizmaları “ ‘itaatkar bedenleri’ üretirken, bedenin iktidarını çözmektedir; onu bir yandan arttırmak istediği bir ‘yatkınlık’, bir ‘kapasite’ haline getirmekte, öte yandan da bunların sonucu olarak ortaya çıkabilecek enerjiyi, gücü, tersine döndürmekte ve onu katı bir bağımlılık ilişkisinin içine sokmaktadır.” (Foucault 2000, 121) Bağımlı kılınmaya çalışılan bu popülasyonun iktidar tarafından düzgün bir şekilde yönlendirilebilmesi için etki edilebilecek alanların başında da ‘ortam’ gelmektedir. Foucault’nun da belirttiği gibi “Disiplin ancak bir mekanı yalıtılabildiği, bir parçayı belirleyebileceği ölçüde işleyebilir.” (Foucault 2013, 43). (Bir eğilim olarak disiplin sıkıştırır, merkezileştirir ve kapatır.) Ancak günümüzde sınırlayıcı disiplinci mekanizmalardansa, onun üstüne eklenmiş daha geniş bir alana hükmetmek adına daha çok boş alan bırakan bir iktidar mevcuttur. *The Island* filminde ise bu ayrımı, enstitünün içindeki hayatın kurgulanışı ve enstitü dışındaki toplumun tasviri arasında görmekteyiz. Bu yüzden enstitüdeki durum, topluluğu kuşatan bir yatılı okulu ya da suçluların üretim yapabildiği hapisanelerdeki gibi bir sistemi andırmaktadır. Günümüzde her ne kadar eski usul disiplin teknikleri

değişmiş gibi gözükse ve iktidar özgürlüklerin regülasyonu üzerinden tanımlansa da, iktidar mekanizmalarının birbiri yerine kurularak değil, birbirine eklenerek geliştiğini hatırlamamız gerekmektedir. Bu yüzden bu cesur yeni dünya, sadece zihinlerimizi manipüle etmekle yetinmemektedir. Adımlarımızı sayan, ne kadar uyduğumuzu ölçen, iki senede bir değişen kolesterol sınırını denetleyen bir bilim ortaya çıkmıştır. Tam da bu noktada disiplinin ilk hareketi iktidarının ve onun mekanizmalarının tam olarak ve sınırsızca işleyebildiği bir mekanın sınırlarını çizmektir (Foucault 2013, 44). Sıkı denetim mekanizmaları da bu noktada ön plana çıkar, enstitüdeki kadınların ve erkeklerin ayrı bölgelerde kalması, insanların belirli saat aralıklarında sadece görevlendirildikleri bölgelerde bulunabilmeleri, kendilerini ait odalarda sadece tek bir kişinin kalabilmesi gibi bir çok mekansal ayrımın yanında bu mekanları kullanım tarzları bile katı kurallara tabidir. Tıpkı Foucault'nun *Hapishanenin Doğuşu* adlı çalışmasında tanımladığı hapishaneler ya da yatılı okullar gibi, Merrick Enstitüsü de klonları sadece kapatmakla yetinmeyip, aynı zamanda disipline de etmeye çalışmaktadır. Bu yüzden sadece kapatıldıkları mekanın içinde sınırlandırılmamakta, aynı zamanda davranışları da belirli rutinelere ve kurallarla tabi kılınmaktadır. Beraber sesli bir şekilde kitap okumaları ya da karşı cinsle ilişkiye girmelerinin yasaklanması, her gün idrar testi benzeri testlerden geçmeleri gibi sınırlamalar bunun örneğidir. Böylece iktidarın eline sayılara ve belirli davranış kalıplarına dönüşmüş profiller, yani somut bir yığın geçer. Belki de bu yüzden günümüzde istatistik bilimi, devletin bilimi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda ortam, bireyleri hükümlanlıkta olduğu gibi özgür edimde bulunabilecek hukuksal özneler bütünü olarak görmek yerine ya da disiplinde olduğu gibi performans beklenen beden ve

organizmalar çokluğu olarak görmek yerine, tamda bir nüfus (halk yerine daha istatistiki bir terim) olarak gören bir müdahale alanını teşkil eder (Foucault 2013, 23).

2.4. Zamanın Kullanımı ve Kutsal Bedenler

Filmde Merrick Enstitüsü, yarattığı klonların hafızalarını standartlaştırılmış ve tam olarak anımsanamayan hatıralar ile doldurmaktadır. (Enstitü tarafından standartlaştırılmış sekiz farklı hatıra çeşidi bulunmaktadır. Klonlar yaratıldıktan sonra bu hafıza implantları zorla ve rasgele bir şekilde beyinlerine aktarılmaktadır.) Bütün klonların hafızasında dünyanın bir felaket sonucu kirlendiğine dair çok kısıtlı bir, iki cümle ve imgeden başka hiçbir anı/bilgi bulunmamaktadır. Hatta çocukluklarına dair hatırladıkları anılar bile, teknisyenler tarafından sadece küçük ayrıntıları değiştirilmiş on iki ana hikayeden oluşmaktadır. Ayrıca klonlara çevresel felaketten son anda kurtarıldıkları için geçici bir hafıza kaybı yaşadıkları yalanı söylenmektedir. Bu şekilde klonların geçmişe dair bir şüpheleri kalmamaktadır. Bu durumun bir benzeri de, klonların gelecek algısı üzerine uygulanır. Enstitüde yaşayanlar, tam olarak nerde olduğu belli olmayan ve neden oraya yerleşilmediği gibi soruları cevapsız bırakan Ada ütopyası ile kandırılmaktadır. Kısaca klonların gelecekleri Ada hayaliyle şekillendirilirken, geçmişe dairde kasıtlı olarak bilgisiz bırakılırlar. Bu yolla iktidar hem tarihi yeniden yazmakta, hem de geleceği manipüle etmektedir.

Klonların herhangi bir bilince kavuşmaları, etrafını eleştirebilecek olgunluğa erişmeleri engellenmeye çalışılır. Bu yüzden boş vakitlerde yapılan aktiviteler Dr. Merrick'in sözüyle, onları ancak on beş yaşındaki bir çocuğun

bilincine ulaştırmaya yöneliktir. Hatta enstitü birey olma, özne olma ihtimalleri tehlikesiyle yaşadıkları anı bile sıkı bir disipline ve denetime tabi tutar. İktidar tarihi baştan yazarak onları tarihten kaldırmakta, zamanın bütün dilimlerini denetim altına alarak klonların bir istisna haline gelmesi için çabalamaktadır. Hayatları sadece anlamsız rutinler zincirine, sahte anılara ve sahte umutlara boğularak kendilerini ifade etme, daha doğrusu insan olduklarını hatırlatma imkanı ellerinden alınmaktadır. Bu şekilde klonlar değer verilen hiç bir insani ayrıcalığa sahip olamamakta, yani Giorgio Agamben'in kamp örneğinde olduğu gibi kutsallığını yitirmektedir. Dr. Merrick'in filmin sonuna doğru klonları anlatırken “onların ruhu yok”, demesi de bu yüzdendir. Böyle bir söylemin devamında klonlar hem istisna olarak öldürülebilir olmakta, hem de herhangi bir somut nesne gibi değerlendirilebilmektedir.

Klonların değersizleşip sahiplerinin ters bir orantıda kutsallaşması, metalaşan klonların insani ilişkiden soyutlanıp, onu toplumsal ilişkilerin bir taşıyıcısı haline dönüştürmektedir (Sunder Rajan 2012, 50). *The Island* örneğinde ABD Başkanından (Kendisinin de klonu vardır.) tesis çalışanlarına kadar, kimsenin duruma ses çıkartmaması, tıbbın ne kadar merkezi bir konumda rol aldığını göstermektedir. Keza günümüzde de sperm bankaları ya da taşıyıcı anneler bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu şekilde hem yaşamla uğraşan bir alan kutsallaştırılır/gittikçe değer kazanır, hem de onun hitap ettiği özne. Sanki toplumun devamlılığı için tıbbın rasyonel aklı, toplumun değerleri ile birleşerek kendi varlığını daha da güçlendirmektedir. Günümüzde medyadan duymaya alışkın olduğumuz mucizevi kurtuluş hikayeleri, daha önceki tedavilerin yetersizliği üzerinden yapılan reklamlar, bu doğrusal ilerlemeyi işaret eder.

Biyomedikal teknolojiler gittikçe daha başarılı olmakta, dolayısıyla başarı potansiyeli gün geçtikçe daha da artmaktadır ve barındırdığı bu potansiyel sayesinde kendi kutsallığını/otoritesini ilan etmekte bir sakınca görmemektedir. Bu bağlamda “Gelecek vaadine dayalı kapitalizm ya da hayat kurtarıcı keşifler yapma potansiyeli üzerine kurulu bilim teknik, belirsizlik geleceğin varlık koşulunu oluşturur. Bu belirsizlik aynı zamanda fetişist manevralara, örneğin olasılık belirten önermelerin kehanet beyanlarına dönüştürülmesine yol açar. Yine aynı belirsizlik ulus serbest piyasa, din, bilgi veya şirketler gibi kurumlara ve inanç sistemlerine, inanç beslenmesine yol açar.” (Sunder Rajan 2012, 261) . Amerika’da bazı genom araştırması yapan şirketlerin reklam çalışmalarında ‘kutsal kase’ gibi örnekler kullanması bu değer değişimine güzel bir örnek olmaktadır (Sunder Rajan 2012, 262). Keza *The Island* örneğinde Dr. Merrick’de kendisini eleştiren Lincoln Six Echo’yu yakalamak için tuttuğu paralı askere, ben insanlara kutsal kaseyi sunuyorum cümlesiyle ikna etmeye çalışır. Kutsal değerlerle birleşen bilim bu yolla kendini bir kez daha otorite olarak üretebilmektedir. Hem de gittikçe kutsallaşan bir otorite. *The Island* filmi belki de bu çelişkiye dikkat çekmek istediği için, kendi klonuyla karşılaşan müşterilerin klonlarının gizli tutulmasına yönelik karar alması ile devam etmektedir. (Daha önceden klonların duygusu olmayan doku parçalarından ibaret olduğunu sanan müşterilerin, onların kendileri gibi insan olduklarından haberleri yoktur.) Yani tüketiciler, kendi hayatlarını daha değerli (dolayısıyla kutsal) görerek, başka bir insanın yok edilmesine itiraz etmemektedir. İkinci Dünya Savaşında, Nazilerin Yahudileri daha değersiz görmesi de buna bir örnek olarak gösterilebilir. Kutsal retorik ve sembollerle birleşen bir tıp, özneleri arasında kimin kutsal olduğuna

dair bir ayrıma neden olabilmektedir. Tıbbi bir otorite olarak ve genom araştırmalarının geldiği en son nokta olarak ortaya çıkan şirketlerin verebildiği kararlar, mşşteriler içinde en doğru karar gibi değerlendirilmektedir. Bunun en bşyşk nedeni de bilimsel gerçeğin en ũst otorite olarak kabul edilmesinden dolayı değil, aynı zamanda kşltşrşn dışında bir konum atfedilmesinden dolayı, kimliğini biimlendirmesindedir.⁸ Kararı verenler bilim aracılığıyla sanki en doğru kararı veriyormuş gibi gşzşkmektedir.

“Birinci dşnya ũlkelerinin ũretim odaklı olmaktan çok tşketime dayalı bir sistem oluşturması (Bauman 1998; Harvey 2000; Hardt ve Negri 2004), ekonomik çıkar sağlayan her alanın hedef alınabilir hale gelmesine neden olmuştur” (Sunder Rajan 2012, 89). Zizek’in de belirttiği gibi hemen her şeyin kapitalizmin ũst belirlenimine tabi olduğunu dşşnşrssek, biyomedikal gibi salt bilimsel gelişmeyle ilişkilendirilen alanlar bile kapitalizme gşe şekil değiştirebilmektedir.

Teknoloji ve sosyal haklarda sağlanan gelişmelerin hızla artması, endşstriyel ũretimden somut olmayan emek ũretimine dşnşşm, iş gşcşnşn de yşn değiştirmesiyle sonuçlanmıştır. ũretilimin sosyal haklardan mahrum, daha ucuz olduğu bşlgelere doğru kayması, bu alanlardaki eşitsizliğin dşnyanın gşrmek istenilmeyen başka bir ucuna taşınmasına neden olmuştur. Merrick Enstitşsş’nşn de şlşn ortasında gşzlerden uzak gizli bir tesis oluşu, çalışan personelin bile gerçeklerden haberdar olmak istemeyişi, gşnşmşzdeki emek ve

---

⁸ 1873’te Lasegue ve 1874’te Gull tarafından yayınlanan bilimsel makalelerde Anoraksi önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmalar Anoraksiyi feminen bir hastalık olarak tanımlamakta; ge varlıklı kadınların bu hastalığa yakalandığı ve yemek yeme problemi yaşadığı belirtilmektedir. Hastalığın hiçbir organik kanıtı olmadığı, hastaların patriarkal kontrole ve medikal otoriteye ihtiyaç duyduğu yazılmıştır (Gunter&Wykes 2005, 20; Malson 1998, 74). Bu örnekten olduğu gibi medikal alan rasyonelliğinin arkasında durmaya çalışsa da kşltşrden bağımsız olarak tanımlanması dikkate değer bir noktadır.

beden sömürüsüne benzetilebilir. Bu şekilde insanlar tükettikleri ya da parçası oldukları şeyin ne olduğundan habersiz olabilmektedir. İşin ironik yanı ise bu tüketimi yapan kesimin dünya geneline göre refah ve eğitim düzeyi daha yüksek olan kesim olmasıdır. Parçası olup tamamladıkları sistem, İkinci Dünya Savaşındaki gibi ötekileştirmeye, hatta *The Island* filminde olduğu gibi ötekini insan bile saymamaya kadar varabilmektedir.

Bölüm 3

Biyoiktidar ve Yönetimsellik: *Minority Report*

Michel Foucault hayat üzerindeki iktidarı tanımlarken iki temel kuramın altını çizmektedir. Birincisi bedenin disipline edilmesini kapsayan anatomo-politik, ikincisi ise nüfusun üzerinde denetleyici bir görev üstlenen biyopolitika. Ancak düşünür 70’li yıllardan sonra yapmış olduğu konuşmalarda, disiplinler üzerine yaptığı analizlerin çıkmaza girdiğini ve yasal sistem ile iktidarın birbirine eklenmesi açısından bir boşluk oluştuğunu vurgular. Bu boşluğu doldurmak adına disiplinci mekanizmaların üstüne, yasal mekanizmaları da ekleyen “yönetimsellik” kavramını ortaya atar. Düşünüre göre, biyo-toplumsal (nüfusun) yapının iktidar tarafından idare edilebilmesi için kompleks bir sistem gerekmektedir. Foucault’ya göre bu karmaşık sistem de ancak devlet aygıtlarında bulunmaktadır. Bu yüzden iktidar, yasal mekanizmalar ile birleşerek bu sorunu aşmaya çalışır. Bu bölümde analiz edeceğim Philip K. Dick’in romanından sinemaya uyarlanan *Minority Report*, nüfusun idare edilmesi, bedenin disipline edilmesi, bu iki kavramın yasal mekanizmalar ve devlet aygıtları ile nasıl iç içe geçtiğini gösteren bilim kurgu sinemasının ilginç örneklerinden biridir. Geleceğin teknolojisini günümüzün bunalımıyla birleştiren bu senaryoda, teknolojinin kentlerin güvenliğinden özel hayatın en mahrem noktalarına kadar, insanları denetim altına alındığı bir hayatın içinde, etik sorunların nasıl evrilebileceğinden alışkanlıkların nasıl değişebileceğine kadar bir çok konuya değinmektedir. Bu açıdan *Minority Report*’da karşımıza çıkan örnekler, temel olarak bedenin disipline edilmesi ve nüfusun regülasyonunu içerse de daha çok bu iki kavramın

yasal sistem (polis, adli uygulamalar, kriminoloji, istatistik bilimi vs.) ile nasıl ilişkilendiğine dairdir.

Foucault 70'li yıllardan önce yaptığı çalışmalarda bireyi tanımlama şekliyle, bireyin pasif bir varlık gibi anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu yanlış anlaşılmayı yıkmak adına hapisane gibi koşullarda bile, bireylerin iktidar ile bir direniş içerisinde bulunduğunu vurgulamıştır. Tamamen tecrit altında olan mahkumların hapisaneye özel dövmeler yaptırması ya da kendi aralarında yeni bir dil geliştirmesi, bireyin tamamen pasif bir konumda olmayacağını açık örneklerinden sadece bir kaçıydı. Bu yaklaşıma rağmen bireyin devlet ile kurduğu ilişki eleştirmenlere göre bireyi itaatkar bir konuma sokuyordu. Foucault yaşadığı bu teorik probleme yeni bir iktidar tanımlaması yaparak çözüm getirdi. Düşünürüne göre, “bu iktidar biçimi bireyi kategorize ederek, bireyselliğiyle belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatarak doğrudan gündelik yaşamına müdahale eder. Bu bireyleri özne yapan bir iktidar biçimiydi.” (Foucault 2005, 63). Foucault bu yeni çözümlenme ile bireylerin kendi öznelliklerine şekil vermesine yarayan söylem/pratikleri araştırmaya başladı. İktidar bireylerin öznelliklerini oluşturmasına izin vererek, aslında kendi iktidarının öznellikler üstünden yani başka bir etken tarafından tekrar üretilmesini sağlar. “İktidar sadece özgür özneler üzerinden yürütülebilir ve sadece onlar özgür olduğu sürece yürütülebilir” (Keskin 1997, 41). Bu noktadan sonra devlet bireyler tarafından artık bir baskı aracı olarak görülmekten çıkar, bunun yerine iktidar: Aile, cinsellik, kilise gibi bir çok alt grup tarafından üretilmeye başlanır. Bu şekilde tek ve kapsayıcı bir iktidardan ziyade ortaya mikro iktidarlara çıkar. Bu şekilde yönetim

tek bir egemen tarafından değil, birçok alt grup tarafından devam ettirilir. Foucault'ya göre, bu mikro iktidarların bir arada işlemesi ancak daha karmaşık ve sistematik bir yapı tarafından gerçekleştirilebilir. O yapı da devlettir. Bu açıdan mikro iktidarlar hem devletin sınırları dışında kalarak, öznellikleri sayesinde iktidarı tekrar üretmekte, hem de ürettikleri bu iktidar sayesinde devletin otoritesini mümkün kılmaktadırlar. (Foucault 2005, 2013) Kısaca Foucault yönetimsellik kavramı ile bireylere seçim hakkı sunmayan egemen iktidarın üstüne, bireyi özneleştirip kendi iktidarını besleyen yeni bir yönetimsel iktidar biçimi ortaya koymuştur.

3.1. İktidar Mekanizması Olarak Kriminoloji

Eğer hapishane fabrikalara, okullara, kışalara benziyorsa ve bunların da hepsi hapishaneye benziyorsa, bunda şaşılacak bir yan yoktur.

Michel Foucault (Focault 2000, 285)

Gücünü kendisi dışında öznelştirdiği bireyler üzerinden kazanan bir iktidar biçimi olarak yönetimsel iktidar, kendisini besleyen bu gücü regüle edebilmek için çeşitli araçlar (hapishaneler, okullar vs.) ve stratejiler (öznelştirmek, bedeni okullar aracılığıyla hiyerarşiye sokmak gibi) kullanır. Bu araçların ve stratejilerin tamamı, yaşamı bir bilgi olarak kabul etmekte ve ürettiği bu bilgiyi rasyonel bir gerçek gibi dayatmak için çabalamaktadır. Yüzyıllardan beri neredeyse her yirmi yılda bir yeni bir yaklaşım (biyolojik suç teorileri, sosyal

düzensizlik teorisi, sınırlama teorisi vs.)⁹ getiren kriminoloji bu açıdan dikkat çekicidir. Suça etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri araştırıp analiz eden, suçun sebeplerini bilimsel bir perspektiften araştırırken aynı zamanda suçun önlenmesine yönelik stratejiler ve politika önerileri ortaya koyan bir bilim dalı olan kriminoloji de, (Dolu 2012, 2) yönetsel iktidarın kullandığı araçların ve stratejilerin önemli parçalarından biridir. Bu yazıda analiz edeceğim *Minority Report* filmi de, kriminoloji alanının yönetsel iktidar ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu ve nüfusun denetlenmesi için nasıl bir araca dönüştüğünü gösteren ilginç örnekler içermektedir. 2054 yılında Washington'da geçen film, yeni geliştirilen suç önleme sistemi sayesinde suç oranı neredeyse sıfıra indirilmiş ütopyik bir dünyayı anlatmaktadır. Sistem Pre-cog (İngilizce önceden bilme anlamına gelen “precognition” sözcüğünden türemiştir.) adı verilen, genetik olarak geliştirilmiş üç tane insan medyumun psişik güçlerinden beslenerek çalışmaktadır. Bilgisayara bağlı olan özel besleyici bir sıvının içinde yaşayan medyumlar, önceden gördükleri suçları özel ajanların takip ettiği ekranlara yansıtarak gerçekleşmemiş bir suçu yetkililere bildirir. (Bu üç ajanın adı: Agatha (Christie), Dashiell (Hammet) ve Arthur (C. Clarke) olmak üzere, birer bilimkurgu ve polisiye yazarına gönderme olarak düşünülebilir.) (Rountree 2013) Bu bilgiler doğrultusunda yetkililer, suç gerçekleşmeden olaya müdahale ederek potansiyel suçluyu cezalandırmaktadır. Kısaca Pre-cogların varsayımlarını kullanan sistem, insanların özgür iradesini yok sayıp geleceğe dair bu veriyi rasyonel ve değişmez bir bilgi olarak tekrar üretmektedir.

---

⁹ Kriminoloji tarihindeki lineer değişimi görmek için örneğin bkz. Carrabine, Eamonn, Paul Iganski, Maggy Lee, Keb Plummer And Nigel Douth. *Criminology: A Sociological Introduction*. London: Routledge 2004

Kriminoloji tarihi, suç kavramını tanımlarken *Minority Report* filmindeki suçun farklı algılanmasına (Suçlular suçu işlemeden, suçlu ilan edilmektedir.) benzer bir paradigma değişimini neredeyse sürekli yaşamaktadır. Bu yüzden suç kelimesini kavramsallaştırırken, aynı zamanda kısaca norm ihlali olarak tanımladıkları ‘sapma’ kavramını da araştırma alanlarına dahil etme ihtiyacı duymuşlardır (Dolu 2012, 5). Suç ile kanuni bir tanımdan söz ederken, sapma ile toplumsal norm ve değerlerin ihlali kastedilir. “Bu yüzden her iki ihlal durumu farklı referanslara dayandırılarak değerlendirilir” (Dolu 2012, 32). Örneğin zina gibi bir durum suç sayılmazken, hukuki olarak boşanma sebebi sayılabilmektedir. Kriminoloji alanının iktidar ile eklemlenme problemlerinden biri de tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kriminoloji alanına etkide bulunan normatif değerlerin, Foucault’nun mikro iktidarlar olarak tanımladığı aile, cinsellik, kilise gibi ufak yapılar tarafından üretildiğini/devam ettirildiğini düşünecek olursak, bu alanın iktidar stratejileri içindeki konumunu daha kolay anlarız. Bilimin rasyonelliğinden beslenen bir alan, kültürün normatifliğinden de destek alarak neredeyse yönetsel iktidarın en kullanışlı mekanizmalarından birine dönüşür. Böylece iktidarın mekanizmalarını kullanan bireyler, hem normla hem de rasyonellikle çatışmadığı için bu sistemi kullanırken/uygularken bir problem görmezler. Filmdeki baş analist olan Anderton da sistemin kurbanı olana kadar sistemi ve iktidarı sorgulama ihtiyacı duymayacaktır. Yaptığı işte en iyi oluşu (ideolojiye göre ideal vatandaş), şehirde beş senedir hiçbir suçun işlenmemiş olması (kentin ve ideolojinin ütopyası gerçekleştiği için), kendisi suçlu durumuna düşene kadar gözleri kapalı bir şekilde itaat etmesine neden olacaktır. Kahramanımızın suçluları yakalarken etik bir ikileme düşmemesinin temel

nedeni, iktidarın (Anderton da iktidarın bir parçası olarak görülmelidir.) odaklandığı noktanın bireyin bedeninden çok kendine has normları olan toplumun kolektif bedenine odaklanmasıdır. Burada toplumun kolektif bedeni derken “kendi sağlık düzeyi, yaşam süresi, ölüm ve doğum oranları olan refahın üretimi ve dolaşımı gibi kendi süreçleri fenomenleri tarafından şekillendirilen bir bütün” düşünülmelidir (Lemke 2013, 7). Bu yüzden bu bütünü bozmaya çalışan her suç ve sapma Foucault'ya göre, “suçun kendisinin büyüklüğünden değil de suçlunun canavarlığının ıslah edilemez oluşundan ve diğer insanlar üstünde biyolojik bir tehlike yaratmasından dolayı verilecek cezayı meşrulaştırmaktadır.” (Foucault 2000,) Yani başkaları için biyolojik tehlike arz eden biri, ölüme mahkum edilebilir. Bu yüzden her iktidar ilişkisinde olduğu gibi, gücü elinde bulunduran taraf elindekini kaybetmemek için yaptığı davranışları yargılama ihtiyacı bile duymayacaktır. Filmin sonunda müdür karakterinin, “Güç kahinde değil, rahiplerdedir.” repliği, bize sadece toplumun yararına işleyen tamamen rasyonel bir sistemden ziyade, iktidar stratejilerine göre şekillenen bir mekanizmalar bütününe hatırlatmaktadır.

Foucault *Hapishanenin Doğuşu* kitabında ki cezalandırma konusunda infazdan bahsederken, yasa ve yasayı uygulayanlarla suçlunun bedeni arasındaki temasın bir ana indirgenmesinden bahsetmektedir (Foucault 2000, 15). Burada kastetmek istediği ölümün doğrudan doğruya celladın ellerinden değil, giyotin gibi bir mekanizma aracılığı ile sadece tek bir ipin çekilmesi, yani infaz işleminin sadece bir ana (cellat ve suçlunun teması açısından) indirgenmesidir. Buradaki anlık temasın daha da evrilmiş bir versiyonu, *Minority Report* filminde ki Anderton karakterinin Pre-coglardan aldığı bilgilerle (ki bu bilgiler görüntü

şeklindedir), potansiyel suçluyu mahkum etme sahnesinde yaşanmaktadır. Cellat ile suçlu arasında kurulan ilişki gibi, Anderton ile potansiyel suçlu arasında kurulan ilişki, teknoloji aracılığı ile tam olarak bir ana indirgenmiştir. Celladın giyotini kullanması gibi, Anderton da pre-cog teknolojisini kullanarak suçlunun (Bu noktada daha suç işlenmemiştir.) cezasını hiç bir etkileşime geçmeden uygulamaktadır. İki örnekte de iktidarın ürettiği teknoloji aracılığı ile bireyler arasındaki ilişki minimuma indirgenmekte, böylece iktidarın sürdürücüsü haline gelen birey ortada bir problem görmemektedir. Filmde de buna örnek olarak, Dr. Iris Hineman (pre-cog sisteminin mucidi), Anderton'a verdiği öğütlerde tutukladığı kişilerin aslında masum olabileceğini, belki de asıl suçlunun kendisi olabileceğini vurgular.

Ayrıca Foucault suçlu ve cellat arasındaki ilişkiyi örnek gösterirken, 18. yüzyılda farklılaşmaya başlayan hukuki bir değişimi vurgulamak ister. Altını çizmek istediği bu noktadan sonra “yasanın, acı çekebilen bir bedenden çok diğer hakları arasında var olma hakkına da sahip olan, bir hukuk öznesine karşı uygulanmasıdır.” (Foucault 2000, 15). Bu noktadan sonra birey hukuksal bir özneye dönüşür ve suçlunun işlediği suç ne olursa olsun yasal olarak tanınan hakları, idamının bile sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesini ve devlet dışında bir etkenin kendisine dokunmasını engellemektedir. Tam da bu noktada, Foucault'nun vurguladığı bu değişim ile *Minority Report* arasında günümüzü kesiştiren başka bir benzerlik daha vardır. O da Giorgio Agamben'in *Kutsal İnsan* kitabında verdiği istisnai durum tanımlamasıdır. Celladın suçlu ile kurduğu temas gibi, Anderton da potansiyel suçlu ile temas kurmaktadır. Bu durumu mümkün kılan nokta ise potansiyel suçlunun, artık yasal haklarından mahrum bir istisnaya

dönüşmüş olmasıdır. Aynı toplama kamplarına giden Yahudiler gibi, potansiyel suçlular da barındırdıkları ‘potansiyel tehlike’ yüzünden ölüme mahkum edilebilmektedirler. Bu durum Foucault’un biyopolitika olarak adlandırdığı ve iktidar tarafından nüfusun (iktidarı besleyen temel etken) yönetilebilmesi adına alınan bir karardır.

Minority Report filminde bu durumun başka bir yansıması da Pre-cog’ların bedeninin sömürülmesi üzerinden okunabilir. Annesi uyuşturucu bağımlısı olan Pre-cog’lar, doğduktan sonra annelerinden koparılıp, sahip oldukları psişik güçler (Bu güçleri annelerinin bağımlı olması ile alakalıdır.) yüzünden mutasyona uğratılıp suç önleme sisteminin geliştirilmesi için kurbanlaştırılırlar. Annelerinin suçlu oluşu ve çocukların doğuştan farklı yeteneklerinin oluşu (toplumun genelinden farklı oluşları) normal yasal sınırlamaların dışında kalmalarına imkan sunar. Bu yüzden Pre-cog’lar iktidarın istediği şekilde yaşamaya zorlanmış ve her türlü insani ihtiyaçtan mahrum edilerek hapsedilmiştir. Bedenleri üstünde herhangi bir hakimiyeti olamayan, ancak diğer insanlar üzerinde psişik güçleri ile hakim olan bu yeni insanların hapsedildikleri yerin kutsal olarak adlandırılması ilginç bir detaydır. Dikkate değer detaylardan bir diğeri de, kahinlerin tanrının varlığını simgeleyecek bir biçimde anlatılmasıdır. Sistemin başında olanlara rahip denmesi ve kahinlerin kontrolleri altında olmaları, sayılarının üç oluşunun üçlü birliği simgelemesi dikkate değerdir. Dinsel gelenekten bağlantıları koparılmış gibi gözükse de bu fütüristik dünyada, kahinlerin görevleri yüzünden kutsallaştırılıp aynı zamanda da sömürülmesi, kutsallık ve lanetliliğin kesiştiği noktaya dikkatleri çekmektedir.

3.2. İstatistik-Biyoiktidar-Yönetimsellik

Eğer bir sistem masum insanları tutuklayarak ayakta kalabiliyorsa, aslında yok edilmeyi hak ediyordur.

Philip K. Dick (2002, 90)

Foucault, *Güvenlik, Toprak, Nüfus* başlıklı 1977-78 yılında Fransa’da verdiği ilk dersinde, ‘güvenlik’ kavramını açıklarken istatistik biliminin iktidar açısından ne kadar önemli olduğuna vurgu yapar. “Öldürmeyeceksin, çalmayacaksın” gibi basit bir ceza yasasından yola çıkarak bu örneğin üç ayrı modeline değinir. Birinci modelde, ceza idam veya sürgündür; ikinci modelde, gene yasa çiğnendiğinde uygulanacak bir ceza vardır ancak bu süreç suç işlenmeden önce hırsızın çalıp çalamayacağını belirlemeye yarayan bir dizi gözetim, kontrol, bakış ve mekanı bölgelere ayırma tekniği içermektedir (ceza bu noktadan sonra idama değil, kapatılmaya ve disiplin mekanizmaları ile bireyi tekrar kazanmaya dönüşür). Üçüncü modelde ise aynı ceza yasasının üstüne yani ıslah etmeye dayalı aynı çevreleme tipinin üstüne, bu tip bir suçun ortalama işlenme sıklığı nedir, suçun maliyeti nedir, en çok hangi bölgelerde suç işlenmektedir gibi temeli istatistiğe dayanan bir dizi soru sorulduğunu belirtir. Bu sorular toplumsal ve ekonomik olarak makul sınırlar içerisinde ve verili bir toplumsal işleyiş açısından en verimli ortalamanın nasıl korunacağını belirlemeye çalışır (Foucault 2013, 6-7). Foucault’ya göre bu üçüncü model disiplinci iktidarın üstüne eklenerek, örneğin hırsızlık gibi bir fenomeni olası bir olay dizisi gibi ele alıp (normalleştirip), iktidarın işleyişine göre ‘kabul edilebilir’ olup olmadığına bakar. Böylece disiplinci mekanizmanın bireylerin tamamını disipline etmeye yönelik stratejisi yerine ‘güvenlik’ adını verdiği gerektiğinde suçun işlenmesine

bile izin veren ve sürekli makul ortalamayı bulmaya çalışan bir strateji gelişir (Foucault 2013, 8). 18. yy.'ın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan bu strateji neredeyse bütün gücünü, beden ve nüfus üzerinden elde ettiği verilere dayandırır. Bu açıdan istatistiki veriler, biyopolitika ve güvenlik mekanizmalarını birbirine bağlayan köprülerden biridir (Ayrıca istatistiğin biyomedikal alandaki kullanılışı için *bölüm 2' ye* bakılabilir). Bu bağın gittikçe kuvvetlenebilmesi için her iki tarafında bilgi akışını sürekli bir şekilde devam ettirmesi gerekmektedir. Günümüzde yolunuzu kesen anketörler, bir web sayfasına tıkladığınızda cinsiyetinizi soran pop-up'lar bunların sadece bir kaç örneğidir. Bu durumun bir benzeri de *Minority Report* filminde göz tarama sistemleri ile karşımıza çıkar. Bu sistem aracılığı ile bireyden iktidara (kimliği, sağlık durumu vs.) ve iktidardan bireye (gözden tanınan kişiye özel reklamlar vs.) doğru çift taraflı bir etkileşim olur. Yani güç gözleri kontrol eden iktidarın elindedir. İktidardan farklı düşünüp, farklı bir bakış açısına kavuştuğunuzda, bu farklılığı gösteren gözler en büyük düşmanınız olmaktadır. Bu duruma vurgu yapmak için Cathleen Rountree, Anderton'ın uyuşturucu almaya gittiği sahneyi, Sofokles'in *Kral Oedipus* tragedyasındaki kör kahin Tiresias ile karşılaştırmasına benzetmektedir. Uyuşturucu taciri bu sahnede, "Körler ülkesinde, tek gözlü adam kral olur." sözleriyle kahramanımızı gerçekleri görmeye çağırır. İlerleyen sahnelerde de Anderton sistemden çıkmak için göz nakli yaptırır. Bu şekilde iktidara bilgi sağlayan bir teknolojinin (istatistik gibi) dışına çıkar.

İstatistiğin tarihi ile ilgili çalışmalarında (1991-1992) Ian Hacking, istatistiğin ve nüfus sayımının biyopolitik iktidar teknolojisinin asıl itici gücü olduğunu -ayrıca kendisi tarafından da üretildiğini- aynı şekilde bireyler

hakkındaki bilginin döngüsel bir şekilde disipliner pratiklerin içine ve dışına çekildiğini vurgulamaktadır (Glasbeek 2006, 361). Yaşlılıktan suç oranlarına neredeyse hemen her alanı kapsayan bu bilgi üretimi, önemi ve önceliği olmayan bir sürece dönüşerek, sürekli olarak bireyi sınıflandırmaya ve tekrar yapılandırmaya çalışır (Glasbeek 2006, 361). Böylece bireyin toplumun bütünü içinde kendini görüp, tekrar konumlandırabileceği bir alan yaratmaktadır. Bu şekilde farklılıklar ve sapmalar göz önüne serilebilmekte, buna bağlı olarak da risk kavramı ön plana çıkmaya başlamaktadır. Hangi tür suçun/suçlunun toplumun hangi kesiminden geldiği, hangi suçların/suçluların en faydalı şekilde cezalandırılabilmesi gibi bir kıyaslama imkanı yaratan bu sistem, Hacking'e göre kabaca bir risk haritasını çıkarmakta ve bu haritada tehlike kavramının altını çizmektedir. Hayatın akışı gereği iktidar tarafından öznelendirilmiş bireylerin belirli oranlarda risk alması, (evlilik, yatırım vs.) güvenlik mekanizmalarının sürekli olarak tekrar üretilmesini ve bireylerin bu mekanizmalar aracılığı ile güvenliklerinin sağlanmasına imkan sunmakta, ayrıca risk faktörü aracılığı ile 'sigorta istatistiklerine bağlı karar alma' (Actuarial Decision) dediğimiz bir alanın doğmasına yardımcı olmaktadır. Belirli istatistikî oranların hesaplanıp, risk faktörünün belirlenmesi ve bu orana göre bireylerin güvenliklerini sigorta altına almasını sağlayan bu sistem, *Minority Report* filminde olduğu gibi, bireylerin sürekli olarak bir kuruma bağlı kalmasını sağlayan bir durum yaratabilmektedir.

3.3. Risk Faktörü, Aktif Özne ve Denetimsiz Alanlar

ve ben asla öldürmeyeceklerimin katili

Oedipus

Filmde riskin normalleştirilerek süreklilik haline dönüştürülmesini, iktidarın risk faktörüne yaklaşımının farklı bir perspektifi olarak görürüz. Yazarın yarattığı bu ikili karmaşa, mitoslarda olduğu gibi kişisel boyuttan toplumsal boyuta doğru kaydıkça, filmde anlatılan kentin kusurlarını görmeye başlarız. Kusursuz ve huzurlu bir şekilde gündelik hayatına devam eden Washington'un dev manyetik otoyolları, steril yaşam alanları ve düşük suç oranı gibi birçok detay, geleceğin umut vaat eden yüzünü yansıtmaktadır. Ancak bütün bunların yanında, karanlık çöktüğünde başrol oyuncumuzla birlikte keşfe çıktığımız 'Fütürist' bir 'Hades' bulunmaktadır (Rountree 2013). Anderton gibi içindeki arzuları bastıramayan her insan, kendini gece ortaya çıkan bu garip dünya içinde bulur. Biyopolitika açısından bu karanlık dünya iktidara direnen bir alan olmaktan çok, iktidar anlayışını tekrar yaratmaya yarayan bir alan olarak değerlendirilebilir. Bu fikrin temel dayanağı ise, iktidarın arzuların ortaya çıktığı yerde karşımıza çıkmasıdır. Bu karanlık dünyanın da, iktidarın bir parçası olduğunu gösterir. İktidar açısından bu karanlık dünya iki faydalı ihtimal doğurmaktadır. Birincisi, iktidarın çözüm üretemediği bazı konuları serbest bırakarak denetimi altına almasıdır. Foucault bu durumu *Cinselliğin Tarihi* ve *Bilme İstenci* kitaplarında yok edilemeyen zıtlıkların sürekli var olması olarak tanımlar. Bu yüzden filmde de insanları, bu karanlık dünyada eksik kalan dürtülerini, egolarını gizli kapaklı bir şekilde tatmin ederken görürüz. Örnek olarak, filmde sekanslardan birinde

patronuna karşı öfkesini alamayan bir adamın, patronunu öldürdüğü bir simülasyonu yaşamak istemesi gösterilebilir. İkinci olarak, böyle alternatif bir dünyanın varlığı, iktidarın risk faktörünü sürekli olarak beslemektedir. Bir bakıma direniş iktidar ilişkilerine göre dışsal bir konumda değildir (Foucault 2013, 170). Bu durum 18. yüzyıldan beri var olan iktidar stratejilerinin özgürlük kavramı ile girdiği ilişkiyle alakalıdır. Toplumsal huzurun sağlanması adına özgürlüklerin korunması gerektiğine dayanan bu strateji, aynı zamanda özgürlüğün kendisini de yaratmaktadır (Sennelart 2013, 341). Richard Sennelart'a göre, Foucault yönetimsellik krizlerini yaratan, özgürlük ve güvenlik ile alakalı bu durumu, mevcut iktidar taktiklerinin risk hesabını temel almasından dolayı kaynaklandığına inanmaktadır (Sennelart 2013, 341). Bu şekilde insanlar önceki paragrafta bahsettiğim gibi hem risk olarak yaşamayı normal karşılamakta, hem de mevcut güvenlik sisteminin devamını gerektiren bir risk unsurunun sürekli olarak kendilerini tehdit eden bir konumda olduğuna inanmaktadır.

Ahlaki regülasyon ve denetim üzerine çalışan Amanda Glasbeek, Foucault'nun yönetimsellik kavramı ile kriminoloji alanını analiz ederken, "aktif özne" kavramını ön plana çıkartmaktadır. (Glasbeek 2006) Bu kavram kabaca bireylerin, iktidarın 'bağımsız' ve 'doğal' (bu iki kelime konu açısından daha ironik olamazdı) işçileri (sürdürücüleri) haline gelmesi anlamında kullanılmaktadır. Glasbeek bu doğal katılım sürecini açıklamak için, 'suça neden olan yer ve duruma' (The Criminogenic Situation) dikkati çeker. Modern toplumlarda suça neden olan yer ve durumlar -Criminogenic- kamusal alanın kendisidir. Değişime uğrayarak her boyuta ve şekle dönüşebilirler: İzinsiz park alanları, gece yarısı meydanlar, terk edilmiş mahalleler, zayıf ışıklandırılmış

sokaklar, alışveriş merkezleri, futbol sahaları, otobüs durakları, metro istasyonları vs. hemen hepsi polise, kurbanlara ve suç istatistiklerine göre güvensiz veya suç için müsait alanlardır. Glasbeek'e göre önemsiz suçların önemli bir bölümünü kapsayan bu alanın, devlet tarafından tam anlamıyla denetlenebilmesinin bir ihtimali bulunmamaktadır (Glasbeek 2006, 367). Bu yüzden iktidar, tam anlamıyla kontrol altında tutamadığı bu alanları denetlemek yerine 'yönetmeyi' tercih eder ve ortak alanı paylaşan bireyleri denetimin bir parçası olmaları için teşvik etmeye çalışır. Ancak bu durumun basit bir çözümünün olmayışı, farklı iktidar stratejilerinin bir araya gelmesine neden olmaktadır. İktidar sadece bireyleri teşvik etmeye çalışmaz, aynı zamanda disiplinci eski yöntemleri de kullanmaya devam eder. Foucault bireyleri daha az denetim altında tutarak kontrol etmeye çalışan bu stratejiye (bkz. giriş ve önceki bölümler) yönetimsellik adını verir. Glasbeek'e göre bu yöntem bireyleri daha az sınırlandırarak sorumluluk almalarını ve otonom hareket etmelerini sağlar. Böylece bireyler toplumun yararına/dolayısıyla kendi yararına olacağını düşündüğü kuralların devamı için gönüllü hareket etmeye başlar (Glasbeek 2006, 367-8). Örneğin, çocuk parkına yalnız başına gelip, çocuklarla konuşmaya ve oynamaya çalışan orta yaşlı bir adam, çocuğunu gezmeye getiren ebeveynler tarafından pek hoş karşılanmayabilir. Hikayenin sonu da büyük ihtimalle polisin gelmesiyle son bulur. Bir bakıma iktidarın denetlemediği bir alanda, ebeveynler toplumsal olarak belirlenmiş kodların devam ettirilmesi için çabalamaktadır. *Minority Report* filminde de kahramanımız polisten kaçarken, girdiği bazı mekanlarda aynı refleks ile karşılaşmakta ve bu refleks bir tek iktidarın mağduru olan alanlara girdiğinde işlememektedir (Örneğin, gözlerini değiştirmek için gittiği gettoda insanlar

Anderton'un yerini ispiyonlamaz). Ayrıca kahramanımız polislikten suçlu durumuna düşene kadar, bu sistemin aktif öznelerinden biri olmak için çabalamaktadır. Geceleri illegal ortamlarda bulunup uyuşturucu kullansa bile, sistemi hiç eleştirmeden, kusurları üstüne kafa yormadan, hatta tam olarak nasıl işlediğini bilmeden (Onlarca suçluyu hapsederken *Minority Report*'dan habersizdir.) bu iktidarın bir parçası olmaya çalışır. Ayrıca başrol oyuncumuz Anderton, müfettişe sistemin kusursuzluğunu, hiç bir hata payının olmadığını defalarca vurgulayarak anlatır. Bu sahnelerde Anderton, Oedipus gibi kenti salgından kurtaran bir kahraman olarak göze çarpar. Filmdeki kahinler, aynı Delfi Kahini Pythia'nın Oedipus'a kehanetleri söylemesi gibi, olacak olayları anlatır ve onu başına geleceklere hazırlamaya çalışır. (Rountree 2013) Ancak kahramanımız farklılığıyla ön plana çıksa da, gerçekten sahip olması gereken bakış açısına sahip değildir.

3.4. Cezalandırma Yöntemi Olarak Zamanın Kontrolü

Endüstriyelleşme, dolayısıyla disipliner mekanizmaların gelişmesinden itibaren zamanın kullanımı ve bunları düzenleme usulleri önemli biçimde değişime uğramıştır. Eğitimde derslerin eşit zaman dilimlerine bölünmesinden, fabrikalarda ki çalışma saatlerinin planlamasına kadar bir çok alan daha etkili kılınmak adına bu değişikliğe tabi olmuştur. Bu değişikliğe doğru orantılı olarak, geçen süreyi daha verimli kılmak adına 'zamanın kullanımı' aynı süreçte yoğunlaştırılmıştır. Yapılacak her hareketin sırası, dolayısıyla zamanı planlamaya maruz kalmıştır. Bu açıdan zamanın planlanması aynı zamanda beden hareketlerinin de planlanması anlamına gelmektedir. Böylece bedenin

çevreyle kurduğu ilişki de iktidar tarafından sınırlandırılabilir. Foucault'ya göre iktidar, zamanla doğrudan doğruya eklenmekte, onun denetimini sağlamakta ve kullanımını garantilemektedir. Disiplinsel usuller, anları birbirleriyle bütünleşen nihai ve dengeli bir noktaya doğru yönelen doğrusal bir zamanı ortaya çıkartmaktadırlar. Sonuç olarak 'evrilen' bir zaman söz konusudur (Foucault 2000, 200). İktidar zaman üstündeki bu kontrolünü, disiplinler mekanizmaların temelini oluşturan mekana müdahale aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bir bakıma zamana hakim olmanın en önemli parçası mekana hakim olmak ile kesişmektedir. *Minority Report* filmi de disiplinler mekanizmalara bağlı olarak değişen zamanın kullanımının bir çok örneğini barındırmaktadır. Filmde tasvir edilen kent yaşamında, kişiselleşmiş telefon reklamları, odadan odaya gezen ve özel hayata müdahale etmekten çekinmeyen tarayıcı robotlar hayatınızın her anının bir parçasıdır. Bu durum neredeyse bir röntgencilik atmosferi yaratmaktadır. Ayrıca denetimin George Orwell'in *1984* romanındaki büyük biraderi anımsatacak şekilde arttığını da göstermektedir. İnsanlar kendi güvenlikleri adına mahremiyetlerinden vazgeçmekte, iktidarın her türlü denetimine artık aldırış etmemektedir. Termal kameralar, retina tarayıcılar, sizi her yerde yakalayan reklamlar, artık gündelik hayatın normal bir parçası olarak kabul edilmiştir. Bu teknolojik yeni dünyada "bireyin anonim kalması olanaksızdır. Her seferinde retina tarayıcıları tarafından potansiyel bir tüketici olarak belirlenirler" (Freedman 2003). İnsanlar sürekli denetim altında, panoptik sistemde olduğu gibi her an iktidarın bakışlarına maruz kalmaktadır. Zaten insanların mahremiyetlerinden vazgeçmeleri, en başta iktidarın bir aracı olan Pre-coglara izin verilmesiyle gerçekleşmiştir. Bu açıdan insanlar sadece şimdiki

zamanlarını değil, geleceklerini de denetim altına sokmuşlardır. Ancak filmde asıl göze batan detay, suçluların cezalandırılma yöntemlerinin disipliner mekanizmadaki (zaman kavramı ile ilişkili) cezalandırma mantığından daha farklı oluşudur. Ana kahraman Anderton, Pre-coglar'dan aldığı bilgi doğrultusunda ilk suçlusunu yakaladığında suçluyu depoyu andıran bir yere götürür. Burası olası suçluların uyutulduğu Jeremy Bentham'ın 'panoptik' sistemini hatırlatan tek bir kişinin denetlediği bir hapishanedir. Bu noktaya kadar her şey disipliner mekanizmaların işleyiş mantığına uymaktadır, ancak bu sahneden sonra suçluların işlemedikleri ama işleme ihtimalleri bulunan suçların olasılıkları yüzünden uyku halinde tutulduklarını görürüz. Yani iktidar bireyin kontrole tabi olan zamanını, tamamen denetimi altına almaktadır. Bu noktada ne suçlunun geri kazanılması ne de bireyin bedeninin cezalandırılması söz konusudur. Önemli olan, toplumun geri kalanı için bir tehdit unsuru oluşturan 'risk faktörünün' elinden zamanı almaktır. Çünkü biyopolitikanın özneleri olan özgür bireylerin, özgürlüğünün en büyük kıstası zamanın serbest kullanımınıdır. Günümüzde de ekonomik piramidin tepesine doğru çıkıldıkça zamanın kullanımının (özellikle boş zamanın) değişmesi de bu durumla alakalıdır. Bu açıdan iktidar ile ilişkiye giren her alan, zamanın denetimi altına girmektedir. İşte kaç saat çalıştığınızdan, öğle yemeğinin kaç dakikada önünüze geldiğine kadar her detayın iktidar/zaman ilişkisi içinde bir değeri ve anlamı vardır. Bu yüzden *Minority Report* filminde suçlu cezasını bedeniyle veya herhangi bir imkanıyla ödemez, kapitalist sistem içinde verebileceği tek şey zamanıdır.

Filmde suçlunun bedeninin dondurulması, bireyin bedeninin korunması anlamına gelmektedir. İktidarın böyle bir eylemde bulunmasının temel nedeni de

18. yy.’ın ikinci yarısında bireylerin bedenine değil, nüfusun kolektif bedenine yönelen başka bir iktidar teknolojisinin baş göstermiş olmasıdır. Bu açıdan iktidar için önemli olan, her durumda nüfus olacaktır. Bu noktada Foucault:

“ ‘nüfusla’ hukuki ya da politik bir varlığı (örneğin bireylerin bütünü) tahayyül etmiyordu, aklındaki daha ziyade bağımsız bir biyolojik bedendi: Ölüm ile doğum oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi ve refahın üretimiyle dolaşımı gibi kendi süreçleri ve fenomenleri tarafından şekillendirilen bir ‘toplumsal beden’, nüfustaki hayatın somut süreçlerinin tamamı, güvenlik teknolojisinin hedefidir.” (Foucault 2003, 249-257)

Bu yüzden suçlunun dondurulması (zamanın dondurulması), toplumsal bedenin korunması olarak görülebilir. Bu duruma ek olarak bir önceki bölümde belirttiğim gibi en makul yöntemi arayan güvenlik teknolojileri açısından bireyi dondurmak en verimli yollardan biridir.

Bölüm 4

İstisna Hali: *Children of Men*

Michel Foucault'ya göre hayat, politikanın ne temeli ne de nesnesidir. Bunun yerine hayat politikanın sınırını gösterir. (Focault 2007,) Yasalar, cezalar, kamusal alanın tanımlanması, gündelik hayatımızın planlanması ve 'hayat'a dair aklımıza gelebilecek her detay bu sınırı daha da belirgin kılan izlerdir. Birbiriyle sonsuz şekilde kesişen ve değiştirilebilir olan bu izler, özellikleri sayesinde karmaşık bir iktidar stratejisini oluşturmaktadır. Foucault'ya göre insan türünün yaşamına ait olgu ve bileşenlerin iktidarın alanına girmesini ifade eden biyopolitika kavramı, bu karmaşık yapıyı çözümleyen önemli yaklaşımlardan birisidir. 'Hayatı' merkeze koyan bu yeni iktidar stratejisi, insanı ölçülebilir bir varlık olarak kabul ederek, onları kendi kültürü ve değerleri olan halk gibi görmek yerine, regüle edilebilecek ve analiz edilebilir bir nüfus olarak görür. Böylece kendini bu strateji üstüne yapılandıran iktidar için en değerli varlık, nüfusun biyolojik bedenine dönüşür. Bu noktadan sonra iktidarın en büyük problemi, kendisini var eden temel öğenin en verimli şekilde regüle edilmesi ve devam ettirilmesidir. İnsan soyunun kısırlık sonucu yok olmanın eşiğine geldiği distopik bir dünyayı anlatan *Children of Men* filmi, kısırlaşan bir iktidar stratejisinin direniş çabasının görselleştirilmesi açısından dikkate değer bir örnektir. Senaryo, sadece biyopolitikanın ana kaynağını teşkil eden insan soyunun tehlikeye girmesi açısından değil, aynı zamanda iktidar stratejisinin gözünden insanın nasıl değerlendirildiğinin analiz edilebileceği ilginç sinematografik örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Biyopolitika kavramı, iktidarın üstüne kurulduğu sac ayağının (diğer ikisi: Egemenin iktidarı ve bedenin anatomo-politiği üzerine

kurulan disiplinci iktidar) eksik kalan üçüncü parçasını tamamlamaktadır. Tarihsel olarak egemen ve disiplinci iktidarın insanları yönetmek açısından yetersiz kaldığı bir noktada ortaya çıkan bu strateji, egemen ve disiplinci iktidarın da kendi içinde evrilmesine neden olmuştur. Foucault'ya göre bu değişim/genişleme sürecinde egemen iktidar, devlet ırkçılığına dönüşerek yeni bir forma kavuşur. Genel olarak bireyin yaşamasına ya da ölmesine karar veren egemen iktidar biçimi, biyopolitika içinde yaşamın maksimize edilmesine doğru evrilir. “Özetle, ırkçılık biyo-iktidarın ekonomisinde; başkalarının ölümü, bir ırkın ya da bir nüfusun üyesi, birlikçi ve canlı bir çokluğun bir ögesi olarak kişinin kendisinin biyolojik açıdan güçlendirilmesi ilkesine göre, ölüm işlevini yerine getirir.” (Bröckling 2011, 247). Bu bağlamda biyo-iktidarın ekonomisi, tarihsel bir değişimi vurgular. 18. yüzyılda ki hapishanelerden ve okullardan alışkın olduğumuz disiplinci iktidarın herkesi değiştirmeye çalışan yapısının yerine, sürekli olarak makul olanı hesaplayıp ölçen ve bu bilgiyi kullanarak değiştirmeye çalışan yeni bir politik ekonomi ortaya çıkar. Foucault için ekonomi politik “iktidarın toplumdaki dağılımının, sınırlandırılmasının, planlanmasının bir çeşit genel yansımasıdır” ve “yönetimsel nedenlerle kendini sınırlamak” için yol gösterici bir ilke sunar (Bröckling 2011, 247).

Children of Men filminin senaryosu, temel olarak insan neslinin anlaşılamayan bir nedenden dolayı kısır kalarak tükenmesi üzerine kurulmuştur. Phyllis D. James'in aynı adlı romanından sinemaya uyarlanan bu eser, kısırılık yüzünden kaosa sürüklenen bir dünyada hamile kalan mülteci bir annenin İngiltere'de bulunan Human Project araştırma ekibine ulaşma ve sığınma sürecinde yaşadığı mücadeleyi anlatmaktadır. Bu distopik dünyada ayakta

kalabilen son devletlerden biri olan İngiltere, gücünü koruyabilmek için sınırlarını dış dünyaya kapatmakta, vatandaşları arasında sıkı bir denetim uygulamakta ve insanlığın son umudu gibi gözükmektedir.. Kısaca senaryonun ortaya koyduğu tablo, temeli nüfusun idaresine dayanan ve ana kaynağı ‘toplumun biyolojik bedeni’ olan bir iktidar stratejisinin ana hatlarını oluşturan birçok örneği tek bir pota içerisinde eritmektedir. Hatta kurgunun temelini oluşturan kısırlık teması, tek başına bile filmi biyopolitika kavramı açısından analiz edilecek güzel bir örneğe çevirir.

4.1. Çıplak Hayat ve Öteki Olmak: Mültecilik

2027 yılında geçen filmde, İngiltere son derece katı uygulamaları olan totaliter bir rejimle yönetilmektedir. Bütün dünya kaosa sürüklenirken İngiltere’de garip bir şekilde hala kısmen de olsa işleyen bir yasal düzen göze çarpmaktadır. Senaryoda devletin mekanizmaları her ne kadar günümüzdeki mantığa göre işlese de, politik yönetim neredeyse günümüzdekinin tamamen tersine dönmüş durumdadır (En azından bugünkü yönetim tarzının demokrasi olduğunu varsayarsak). Ülkede polise aşırı yetkiler vermekten bireylerin sıkı bir denetime tabi tutulmasına kadar gerçek tarihten de örneklerini görebileceğimiz anti demokratik pek çok uygulama bulunmaktadır. Bu açıdan İngiltere filmde hiç bir zaman dile getirilemese de olağanüstü hal yasalarına göre yönetiliyor gibi algılanmaktadır. Senaryo boyunca mülteci kamplarından, Londra’nın sokaklarına kadar hemen her sahnede, arka plana kaos ve karmaşa hakimdir. Ancak bu duruma rağmen ortalıkta polisler ve yetkililer gezmekte, devlet daireleri hala işlemektedir. Bu durum, Carl Schmitt’in olağanüstü hal için söylediği, “anarşiden

ve kaostan her zaman farklı bir şeydir ve hukuki anlamda onda hukuki bir düzen olmasa da gene bir düzen vardır.” sözlerinin birer yansıması olarak algılanabilir (Agamben 2005, 48; Schmitt 1922, 18). Bu açıdan özellikle yakın tarihe baktığımızda, demokratik rejimlerin insanların katledilmesine sebep olan baskıcı rejimlere dönüşmesine dair birçok örnek bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Giorgio Agamben’in demokrasi ile totalitaryanizm arasında içsel bir dayanışma olduğu iddiası, son derece makul gözükmemektedir. Agamben’e göre kökeni Antik Yunan’a dayanan, Foucault için 17. ve 18. yy.’lardan sonra değişime uğrayan egemen iktidar, günümüz siyaseti içinde aktif bir rol almaktadır. (Agamben 2013) Foucault’nun aksine Agamben için biyopolitika, batı geleneğinden bir kopuştan ziyade en baştan beri basit bir biçimde var olanın genelleştirilmesi ve radikalleştirilmesi anlamına gelir (Lemke 2013, 78). Düşünür bu teoriyi kanıtlamak için Antik Yunan’daki çıplak hayat (zoe) ve politik varlık (bios) arasındaki ayrıma dikkat çeker (Lemke 2013, 79). Bu ayrıma göre bireyin doğal varlığı ile hukuki varlığı arasında bir ayrım bulunmaktadır. Ancak “Agamben, Platon’un ve Aristo’nun yaşamla ilgili yorumlarında, ‘zoe’ kelimesini kullanmadıklarına dikkat çeker; çünkü antikite kültürü içinde sadece bir canlı olarak yaşamak bir değer değildir, olamaz” (Tuğrul 2010, 203). Düşünüre göre, o dönemde sadece yaşamak bir anlam ifade etmez. İnsanın yaşamının anlam kazanabilmesi için hayat alarak ya da vererek kutsala yaklaşması gerekir. Bu açıdan kutsal olan hayatın kendisi değil, bir hayatın bağışdır (Tuğrul 2010, 203). Bu yüzden insanın biyolojik bedeni (çıplak hayatı), politikanın önemli bir parçası olarak ön plana çıkar. *Children of Men* filminde mültecilerin bedeni, politik varlık ile çıplak hayat arasındaki bu sınırı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Film

boyunca mülteciler polis tarafından şiddet gören, sürekli olarak tel örgünün öbür tarafında bırakılan, İngiliz vatandaşı ile arasına sadece soyut (hukuksal) değil, somut (tel örgüler, duvarlar, kapılar) sınırlarda örülen bir figür olarak karşımıza çıkar. Kısaca mülteci çıplak hayatın en açık örneğidir. Agamben'e göre bu ayırım tarihin her döneminde politikanın temel belirleyicisi olarak varlığını sürdürmektedir (Agamben 2013). Orta çağda kilisenin kınadığı insanlardan oyla iktidara gelen Nazi Partisine kadar tarih, egemen iktidarın siyaset içindeki yansımalarıyla doludur. Bu açıdan Foucault'nun egemen iktidardan disiplinci iktidara ve oradan da biyopolitikaya doğru yaşanan değişimi, Agamben için geçerli değildir.

Düşünür bu noktada “kutsal insan” kavramını ortaya atar. Kutsal insan, politik hukuki toplum tarafından aforoz edildiğinden ve statüsü fiziksel varlığına indirildiğinden, öldürenin cezadan muaf olduğu kişidir (Lemke 2013, 79). Agamben bu kavramı Antik Roma dönemine kadar götürür,

Öldürmeye açık insan, ayin ve ritüellerden yoksun olduğu için ne kurban kategorisine ne de öldürülmesi halinde öldüren kişi cezalandırılmayacağından, yasaların alanına girer. Yani, iki alanın ortasında belirsizliğin belirlediği yerdedir. (Tuğrul 2010, 106)

Antik Roma döneminden günümüze kadar tarih, hukuksal bir varlık olmaktan çıkıp sadece çıplak hayatıyla ortada kalan pek çok örnekle doludur. Bu örneklerin hepsi de ya insani yardıma başvurmuş ve hukuki bir iddiada bulunmaktan aciz insanlardır ya da bilimsel yorumların ve tanımların otoritesi nedeniyle ‘biyokitle’ statüsüne indirgenmiş insanlardır. İçinde yaşadığımız politikanın gizli zeminini oluşturan bu bağlantıyı ortaya çıkarabilmek adına Agamben, İkinci Dünya Savaşındaki Nazi toplama kamplarını incelemeye başlar.

Düşünür Hannah Arendt'e referansla, insan haklarının ortaya çıkışı ile toplama kamplarının gelişimi arasında içsel bir bağ bulunduğuna dikkat çeker. Kamplar sadece sürgünlerin toplandığı merkezlerden ibaret değildir. Daha ziyade “çıplak hayatın” sistematik olarak üretildiği yerlerdir (Lemke 2013, 81). Bu üretimi mümkün kılan durum da hukuksal öznenin bir istisna haline dönüştürülebilmesidir. Bu bağlamda “Kamp, istisna hali kurala dönüştüğünde başlayan yerdir.” (Agamben 2013, 168-169).¹⁰ Bu şekilde Agamben, Nazi kamplarını alışılmış anlamın dışına taşıyarak hukuk ile vakanın, kural ile istisnanın birbirinden ayıramayacak hale geldiği “istisna halinin maddileşmesine dönüştürür.” (Lemke 2013, 81)

Bu sınır/eşik her toplumda vardır; her toplum -hatta en modern toplum bile- kendi kutsal insanların kimler olacağını belirliyor. Hatta, herhalde, doğal hayatın siyasallaştırılmasının ve devletin hukuk düzeninde ‘exceptio’sunun (içlenerek dışlanmasının) bağlı olduğu bu sınır, Batı’nın tarihi boyunca hep daha fazla açıldı ve artık şimdi ulusal egemenliği elinde tutan devletlerin bu yeni biyosiyasal ufkunda bütün insanların hayatının ve her vatandaşın içine girme noktasına geldi. Artık çıplak hayat belli bir yerle ya da kesin bir kategoriyle sınırlı değildir. Artık çıplak hayat her canlının biyolojik bedeninde kol gezer. (Agamben 2013, 167)

Bu durum Afganistan’da yakalanan Taliban’dan, Nazi esiri Yahudilere kadar aynıdır. Ancak Agamben’e göre, çıplak yaşam günümüze doğru yaklaştıkça en üst belirsizlik noktasına ulaşır (Agamben 2008, 10). *Children of Men* filminde mültecilere olduğu gibi, Guantanamo’da tutsak olanlar bunun en açık örneğidir,

---

¹⁰ Alman doktrininde yaygın olan bu terim (‘Ausnahmenezustand’, ama aynı zamanda ‘zorunluluk hali’ anlamındaki ‘Nostand’), acil durum ve (siyasal ya da kurmaca) sıkıyönetim [etat de siège] kararlarından etmeyi yeğleyen İtalyan ve Fransız doktrinlerine yabancısıdır. Buna karşılık, Anglosakson doktrininde ‘Martial Law’ [askeri yasa] ve ‘Emergency Powers’ [acil durum yetkileri] terimleri ön plana çıkar (Agamben 2005, 11).

çünkü “buradaki insanlar, yasal haklardan tamamen soyutlanmış, belirsiz bir alı koymanın nesnesidirler” (Agamben 2008, 80).

Children of Men filminde de toplama kamplarının yerini mülteci kapları almakta, istisna halinin merkezine de mülteciler yerleşmektedir. Film boyunca sürekli olarak arka planda mültecilere İkinci Dünya Savaşında Nazi iktidarının Yahudilere davrandığı gibi davranıldığını görürüz. Ana kahramanımızın evden işe gittiği sekansların arka planında bile, mülteciler ya işkence görmektedir ya da kafeslere ve araçlara tıkmaktadır. Slavoj Zizek’e göre, *Children of Men* filminin gerçek anlamı da bu arka planda yatmaktadır. Ve bu arka planı ancak filme dolaylı bakarak görebiliriz. (Zizek 2007) “Arka planda devam eden şiddet ve savaş, bireyin kendi hayatının değerinin bir şekilde ‘negatif’ bir oyunla eritildiği bir eylem” gibi gözükmemektedir (Tuğrul 2010, 10). Bu açıdan film hamile bir annenin Human Project’e ulaşma çabasından çok, varlığıyla bir probleme dönüşen mültecinin iktidar ile ilişkisini anlatmaktadır. Kısacası filmde “Kee’nin hamileliği bu istisna haline direnişin merkezine dönüşmektedir.” (Baishya 2011)

Agamben biyopolitika ve egemen iktidar arasında ilişkiyi çözümlerken, Hobbes’un “homo himini lupus” (insan insanın kurdudur) deyimine dikkati çeker. Hobbes’un egemenlik yaklaşımına göre, egemenin mutlak iktidarını haklı kılan şey, doğal durum ile şiddetin aynı şey olmasıdır (Agamben 2013, 48). Bu yaklaşıma göre doğal durum ile kültür; hukuk ile şiddet arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Agamben’e göre, Hobbes bu tanımlamayla insanlığın doğal durumunu, egemenin bünyesinde birleştirmektedir ve mülteci gibi egemenin zıt kutbunda kalan bir topluluğun bile hukukunu koruyacak tarafın, egemen iktidar olmasına izin verir. Düşünür bu durumu, mitolojik bir figür olan kurt adama

benzetir: Bu varlık insan hayvan karışımı melez bir canavar olan ve işlediği suçlar yüzünden şehirden sürgün edilmiş varlığı simgelemektedir (aslında sürgün edilenlerin kafasına kurt postu geçirmesine dayanır). (2013, 129) Agamben'e göre burada önemli olan bu insanların kurt adam olarak, yani yarı insan yarı hayvan olarak anlatılmasıdır. Düşünürü göre bu durum, "physis ile nomos (dışlama ile içerme) arasında bir belirsizliğin ve geçişin eşiğidir." (2013, 130) İki taraf arasında kalan kurt adam, aynı Homo Sacer (kutsal insan) gibi kurban edilebilir bir varlığa dönüşmektedir (2013, 130). Agamben'in perspektifinden, Hobbes için devletin doğası "Bu herkesin herkese karşı olduğu bir savaştan çok, herkesin herkes için bir Homo Sacer ve çıplak hayat olduğu ve dolayısıyla da, herkesin 'wargus gerit caput lipinum' (kurt başlı insan) olduğu bir durumdur." (Agamben 1998, 64) Egemen, Agamben'e göre konumunu diğer insanların şiddet uygulama potansiyelinden feragat etmesiyle değil, tersine doğal haklarının alıkoymasından dolayı herkese bir şey yapabilecek tek insan olmasından alır (Bröckling 2011, 215).

Herhangi bir şey, zaten insanın gerçekliği, farklı kültürlere, tarihlere, geleneklere, toplumlara hatta ırklara gerçekten parçalanmış gibi gözükürken ve bunun sonuçları içinde insanca hayatta kalmaya çalışırken, insanlığın gerçekliğini bölebilir mi?

(Said 1995, 45)

Edward Said'in vurgulamak istediği biz ve ötekinin oryantalizm ile nasıl yaratıldığıdır. Bu durum *Children of Men* örneğiyle birebir uyuşmasa da bölmenin ve ötekileştirmenin devam edebileceğini kanıtlamaktadır. Kolonyalist iktidar zihniyetinde olduğu gibi, iktidar kendini var edebilmek için bölerek ötekini yaratmakta, aynı zamanda ötekiyle var olabileceği yeni bir gerçeklik sunmaktadır.

Gilles Deleuze'ün, Foucault'nun tarih anlayışından yola çıkarak söylediği;

Foucault'ya göre tarih, etrafımızı çevreler ve sınır koyar, ne olduğumuzu değil, bizim ne çeşit bir süreçte farklılaştığımızı belirtir; bu kimliğimizi yapılandırmaz fakat ötekiliğimiz içinde dağıtır. Kısaca tarih, ne olduğumuzu düşünmek için bizi kendimizden neyin ayırdığını ve neyin üstüne ve ötesine gitmemiz gerektiğidir (Deleuze 1995, 95- 69).

Deleuze'ün de vurguladığı gibi dikkat edilmesi gereken nokta biz ve ötekini yaratırken, geçmişimizin nasıl olduğundan ziyade, değişim sürecinde kendimizi diğerlerinden nasıl ayırdığımızdır. *Children of Men* filmindeki ayrışma da bu noktada benzer özellikler taşımaktadır. Filmin başından itibaren mülteciler ve İngiliz vatandaşları arasındaki bağ, İngiltere'nin kendilerini diğerlerinden nasıl ayırdığı konusu üzerinden ilerlemektedir. Theo'nun sürekli olarak geçtiği bölgelerde mültecilerin dünyasına ait detaylar ile karşılaşması, hatta mülteciye dönüşerek hukuksal sınırların dışına çıkması, ötekileştirilen insanların aslında nasıl ötekileştirildiğini anlama süreci olarak yorumlanabilir. Bu noktada mülteciler, iktidar stratejilerini ortaya çıkartan, öteki kavramının ne kadar yapay olduğunu ortaya koyan bir topluluk olarak ortaya çıkar. Tam da bu noktada

“Mülteciler, insan ile vatandaş, doğum ile milliyet arasındaki sürekliliği koparmak suretiyle, modern egemenliğin orijinal kurgusunu krize sokar. Mülteciler, doğum ile ulus arasındaki farkı ortaya çıkarmakla, siyasal alanın gizli ön varsayımını -yani çıplak hayatı- gözler önüne serer.”
(Agamben 2013, 158)

Bu anlamda mülteci, Arendt'in dediği gibi, “gerçek hakların insanı'dır, yani her zaman için hakların üstünü örten vatandaş kurgusunun dışında hakları

cisimleştiren ilk ve gerçek insandır. Ne var ki tam da bu yüzden mültecileri siyasal olarak tanımlamak çok zordur.” (Agamben 2013, 158) *Children Of Men*'deki mültecilerin polis tarafından şiddet görmesi ve insanlık dışı muamelelere maruz kalması tamda mülteciyi 'hakların insanı' olarak ekrana taşımaktadır. İktidarın ezberini bozan, arzuladığı istikrarın bozulmasına neden bu sıfat, filmde olduğu gibi onu iktidarın hiddetine maruz bırakmaktadır. Bu açıdan senaryoda özellikle sürekli arka planda hatırlatılan kurallar ve yasalar ('mültecilere yardım etmek suçtur' anonsları gibi), yasal olmayanı yasal kılmak için değil, olağan üstü hali/ istisna halini haklı göstermek içindir (Agamben 2005, 37).

4.2. İstisna Durumu ve Sıkı Yönetim

Children of Men'de İngiltere düzeni koruyabilmek için sadece sınırları dışarıya kapatmamış, aynı zamanda sıkı yönetimi andıran bir denetime de geçmiştir. Filmde bu durum açıkça asla dile getirilmese de, arka planda polisin uyguladığı şiddet bu durumu andırmaktadır. Gerçek hayatta da İngiltere'de sıkı yönetim ile karşılaştırılabilecek tek bir hukuki düzenleme bulunmaktadır.

'Martial Law' (askeri yasa) adını taşıyan bu yasa, savaş olduğunda 'commonwealth'i [ulus/devlet] savunmak amacıyla zorunlu olarak gerçekleştirilen eylemleri, 'common law' [göreneksel/yazısız hukuk] aracılığıyla haklı göstermek için (kullanılan) talihsiz bir terim olarak yorumlanır (Agamben 2005, 29; Rostsiter 1948, 142).

Ancak Agamben'e göre bu durum, sıkı yönetim olamayacağı anlamına gelmez. Düşünür Schmitt'den yaptığı alıntıda şu satırlara dikkati çeker: “Taşındığı ada rağmen savaş hukuku aslında bir hukuk ya da bir yasa değil, daha çok temel olarak belirli bir amacı gerçekleştirme zorunluluğunun yön verdiği bir yargılama usulüdür.” (Agamben 2008, 30; Schmitt 1921, 183) Bu tanımlama düşünüre göre özellikle Birinci Dünya Savaşında İngiltere hükümetinin acil oylamalar ile hükümetin yetkilerini artıran ve vatandaşların temel haklarını kısıtlayan önemli kararların onaylanmasını sağlamıştır¹¹ (Agamben 2008, 30). İngiliz hukukunda olağanüstü hale/sıkı yönetime dair kesin bir yasa olmamasına rağmen, savaş sonrasında çıkartılan yasalar (Acil Durum Yetkileri Yasası gibi), olağanüstü halin sadece savaş zamanında geçerli olabilen anormal bir durum olmadığını göstermiştir. Agamben'e göre bu durum/olağanüstü hal iktidar lahitinin merkezinde olan araçtır. Bu araç aracılığıyla *Children of Men* filminde perdeye aktarıldığı gibi, iktidar dışarda uluslar arası hukuku yok sayarak, içeride ise istisna hali yaratarak, hukuki yollarla iktidar şiddetinin sürdürülmesini sağlamaktadır (Agamben 2005, 117). Senaryoda da İngiliz devletinin bir dizi yasal değişikliğe giderek, sınırlarını dış dünyaya kapatması ve vatandaşlarına istediği gibi şiddet uygulaması, gerçek hayattaki olağanüstü hal örneklerini hatırlatmaktadır. *Children of Men*'de birçok karakter, yaşanan bu durumun yanlış olduğunu vurgulasa da ve mülteciler kaostan kaçıp düzen için İngiltere'ye sığınsa da yani herkes düzen arayışında olsa da, ortada yine de kaos vardır. Bu durum bir yandan normun yürürlükte olduğu, ama uygulanmadığı ('güc'ünün olmadığı), öte yandan

---

¹¹ Agamben bu noktada İngiltere'nin savaş hukukuna örnek olarak 4 Ağustos 1914'te çıkartılan ve DORA olarak bilinen 'Defence of Realm' yasasını örnek göstermektedir. Hükümete özellikle ekonomi alanında müdahalelerde bulunması için geniş yetkiler veren bu yasa, sivillerin askeri mahkemelerde yargılanması gibi iktidara birçok yetki kazandırmıştır.

yasa değeri olmayan kararların yasanın ‘güc’ünü edindikleri bir ‘yasa halini’ yani tam anlamıyla olağanüstü hali/istisna halini anlatmaktadır.

4.3. Kutsal Kurban ve “Değerden Yoksun Hayat”

Children of Men İncil’e gönderme yapan birçok alt metin içermektedir. Filmin ilk sahnesi Noel (Christmas) döneminde başlar. Terörist grubun ismi olan Fishes ve liderlerinin ismi olan Luke, Hristiyan sembolizmine gönderme yapmak için seçilmiştir. (Balık figürü Hristiyanlığın önemli sembollerinden biridir ve Luke ismi de İsa’nın müjdelerini yazan ilk dört azizden birine gönderme yapmaktadır.) Anne karakteri Meryem Ana gibi nasıl hamile kaldığını bilmediğimiz bakire bir annedir (Jung 2010, 110). Hatta Theo, Kee’ye nasıl hamile kaldığını sorduğu zaman, Kee ben bakireyim diyerek şaka yapar. Zaten doğan çocuk kimsenin anlam veremediği bir mucizedir ve filmin ana kahramanı Theo, babası olmadığı hatta hiç bir bağı bile bulunmadığı, kendisine tamamen yabancı olan bir kadını ve onun bebeğini kurtarmak adına (insanlığı kurtarmak adına) birçok kişi gibi kendini feda eder. Neredeyse kıyameti tanımlayan filmin ismi bile Psalm’a (Zebur’a) gönderme yapmaktadır. (Jung 2010, 111). Ayrıca Kee’nin dünyadaki tek doğurgan kadın olmasına rağmen iktidardan (hem Fishes’lar hem de devletten) sürekli kaçmak zorunda kalması, en kutsal varlıkken kurbanla dönüşmesine neden olmaktadır. Mülteci oluşu Kee’yi yasaların dışında bırakırken, doğurganlığı onu yasaların üstüne taşır. Bu durum Antik Yunan’daki kadınlık olgusunun kurbanlık eylemiyle ilişkisini hatırlatmaktadır.

Kadın, tanımı gereği türün devamının, sürekliliğinin ve korunmasının ifadesidir. Öncelikle ‘soydanlığı’ kurar. Kurban edilmesi durumunda bu nedenle, sadece kendi hayatının yok olması değil, gelecek

hayatların da kurban edilmesi ihtimali yatar.

Kadınlık, anneliği bir ağırlık olarak taşır ve bu ona korkutucu bir güç verir, der Dufourmantelle. Bu nedenle, kadının kurban verilmesi, annelik boyutunu da içerir; doğurganlığında kurban edilmesidir. (Tuğrul 2010, 130)

Bu açıdan filmin senaryosu teorik olarak kutsal ve kurban kavramları üstüne kurulmasa da, kutsal ve dünyevi değerleri bir araya getirmektedir. İki alanın yollarının kesişmesi, Agamben'in kutsallık ve çıplak hayat arasında kurduğu bağı hatırlatır.

...kutsallık... çıplak hayatın hukuk düzenine dahil edilmesinin ilk(el) biçimidir; *Homo Sacer* tabiri, ilk 'siyasal' ilişkiye benzer bir şeyin, yani egemenin hükmünün/kararının nesnesi olarak içleyici bir dışlama içinde işleyen çıplak hayatın adıdır. Hayat, egemen istisna içinde kaldığı sürece kutsaldır. (Agamben 2013, 105-106)

Children of Men'de ki Hristiyan sembolizmiyle beslenen kutsallık, egemenin iktidarı karşısında, alternatif bir alanın yarattığı bir değerler bütünü olarak karşımıza çıkmaz. Filmde Fishes'ların kendi güçlerini korumak adına şiddet uygulamaktan kaçınmaması gibi, bu durum egemen iktidarın davranış tarzının bir kopyası olarak ekrana yansır. Örneğin, Fishes'lar kendi liderlerini ve Jasper ya da Theo gibi masum karakterleri sırf hamile anneyi kendi taraflarında tutmak adına öldürmekten çekinmemektedir. İki zıt kutupta (bir taraf İngiliz vatandaşlarını - diğer taraf mültecileri), insan bedenini kutsallaştırırken ötekini kurbanla dönüştürmekte bir problem görmemektedir. Bu eylem sırasında da kendi değerlerini ve kutsalını üretebilmekte ve böylece hayat egemen istisna içinde kaldığı sürece kutsallığını koruyabilmektedir (Agamben 2013, 107).

İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman hükümeti özellikle tedavisi imkansız hastalıklar için ötenazi programını yürürlüğe koymuştur. Program süresince devlet tarafından seçilen hastalar işlemin gerçekleştirileceği merkezlere getirilerek, çeşitli ilaçlar veya gaz odaları yardımıyla yirmi dört saatten kısa bir sürede öldürülmüştür. Programın yürürlükte kaldığı dönemde 60,000 insanın öldürüldüğü tahmin edilmektedir (Agamben 2013, 169-170). Ötenazi programını asıl ilginç kılan nokta ise programa seçilen hastaların devlet tarafından doğurganlığa müsait olmayan hastalar olmasıdır. Bir bakıma iktidar bu yöntemle, kendi iktidarını beslemeyen bir kaynaktan ve yaşamaya değer görmediği insanlardan kurtulmak için bir çözüm bulmuştur. Agamben'e göre bu durum, "Egemen iktidarın çıplak hayat üzerindeki hükümranlığının, Nasyonal Sosyalist devletin yeni biyosiyasal görevi olarak sahneye konulmasıdır." (Agamben 2013, 170) *Children of Men* filminde de bu durumun aynısı söz konusu olmasa da bir benzeri resmedilmektedir. Birçok sahnede İngiliz vatandaşlarının (devlet diğer insanları zaten öldürülmek için herhangi bir zahmete girmemektedir) televizyonlar, reklam panoları gibi devletin propaganda araçları ile intihara teşvik edildiğini görürüz. Bu durum ötenazi ile birebir uyuşmasada, Agamben'in sözleriyle, "biyosiyasetin ölüm-siyasetine dönüştüğü noktayı" hatırlatmaktadır (Agamben 2013, 170). Zaten filmin yönetmeni Alfonso Cuaron da yapılan birçok röportajda (örneğin Rotten Tomatoes röportajı) filmdeki arka planın İkinci Dünya Savaşında yaşananlara gönderme olarak tasarlandığını söylemiştir. Bu açıdan

"kimin hayatına son vermenin cinayet oluşturmadığına karar verme yetkisini, elinde bulunduran kişi, istisna durumunu belirleyen insan olması sıfatıyla bilinir. Egemen ise, biyosiyaset çağında bu yetkiyi, istisnai durum yetkisi olmaktan çıkarır ve hayatın siyasal

anlamını yitirdiği noktanın eşiğini belirleme yetkisine dönüştürür.”
(Agamben 2013, 170)

Kimin daha değerli olduğuna karar veren bu eşik, *Children of Men* filmindeki gibi, kendisini için yük haline gelen, artık doğurgan olmayan ve aynı zamanda geleceği olmayan bir popülasyonun ölmesini teşvik edebilmektedir. Halbuki kendi varlığının temelini ve iktidar stratejisinin kaynağını oluşturan bu popülasyon, bir dönem iktidar için kutsal olmasına rağmen, değerini kaybettiği noktada yaşamaya değer görülmemektedir. Belki de bu sebepten dolayı filmde, savaşın ortasında kalan insanlar bebeğin ağlamasını duyduğunda her şeyi bir kenara bırakıp, hayatın değerini ve kutsallığını tekrar hatırlayarak, bebeğe azizmişçesine dokunmaya çalışır. Bu şekilde Alfonso Cuarón sadece kısırlığın çözümü olduğu için bebeği azizmişçesine resmetmez, onun için o iktidarın yeni kutsalının bulunmasını temsil eder.

4.4. İktidarın Zıt Kutupları

Filmde sınırların mültecilere karşı kapatılmasından, insanların cinayete teşvik edilmesine kadar devletin aldığı birçok kararı eleştiren, aktivist bir grup insan bulunmaktadır. Kendilerini Fishes olarak adlandıran bu grup devlet karşıtı eylemlerinde gerektiğinde devlet gibi şiddet uygulamaktan kaçınmamaktadır. Temeli mülteci haklarına ve insanların özgürlüğüne dayanan bu örgüt, filmin ilerleyen sahnelerinde kendi üyelerini öldürmekten, ana kahramanımıza işkence etmeye kadar kuruluş ilkeleriyle ters düşen birçok eylemde bulunur. Bu bağlamda iktidar ilişkileri arasında ötekileşen homojen bir grup kalmamaktadır. Film açısından, baskın bir özne olarak İngiliz devleti oyun kurucu gibi gözükse de,

iktidar sadece bu ana güç tarafından devam ettirilmemektedir. Devletin yarattığı hiyerarşinin ve kaosun aynısı, filimin her yerine, mülteci kamplarından Fishes gibi direnişçi grupların arasına bile yayılmıştır. Bu durum aslında tekil bir iktidardan ziyade, çoğul mikro iktidarlara bölünen bir yapı ortaya koymaktadır. Kısırlık gibi bütün insan soyunun tehlike altına girmesi sadece devlet aygıtlarının sorunlu işlemesine değil, her türlü mikro iktidarın aynı problemi yaşamasına neden olur. Bu açıdan Fishes'ların iktidara verdiği tepki, bir mikro iktidarın kendini yok etme çabası olarak değerlendirilebilir. Jacques Derrida 11 Eylül olaylarından sonra terörizmin mantığını yorumlarken, “otoimmünite” kavramını ön plana çıkarır. Yazara göre, bu yaşayan bir organizmanın “kendi savunmasını yok etmeye, ‘kendi’ bağışıklığına karşı kendini bağışık kılmaya çalıştığı” bir mekanizmadır (Borrodori 2003, 86). Derrida bu durumu tanımlarken, tehdidin tanımlanmasının imkansızlığından bahseder. Terörist eylemlerde tehdidin tam olarak nereden geldiği belli olmadığı için bu belirsizliğe kuramsal bir çerçeve çizmek olanaksızdır. Sivilleri sindirmek adına savaflara bile terörizmin bulaştırıldığını göz önüne alan Derrida, böyle karmaşık bir durumun sınırlarının çizilemeyeceğine, dolayısıyla da bu durumun geleceği işgal edeceğine/etmesine dikkati çeker. 11 Eylül olaylarında olduğu gibi “nereden geldiği ve nereye ait olduğu belli olmayan ama kesin bir tehdit ortadadır”. (2003, 95-97) Bu yüzden Derrida, Fransızca’da gelecek için kullanılan *avenir* sözcüğünü, geleceğe musallat olan bir tehdidi tanımlamak için *a venir* olarak kullanır. Ayrıca bu tehdit aynı 11 Eylül’de olduğu gibi devletin kendi içinden gelmektedir. Tam olarak tanımlanamayan ve adlandırılmayan bu tehdidi tehlikeli kılan asıl nokta ise, devletler tarafından bu riskin keskin hatlarla tanımlanmaya çalışılmasıdır. (2003,

12-122). *Children of Men* filminde de sık sık arka planda duyduğumuz İngiliz hükümeti tarafından yayınlanan “teröristlere yardım etmeyin” sloganı bu bağlamda dikkat çekicidir. Özellikle potansiyel İngiliz vatandaşı olan mültecilerin bulunduğu bölgelerde vurgulanan bu cümleler, tehdidin dıştan değil aslında içten geldiğini de göstermektedir. Bir bakıma devlet mültecileri içleyerek terörizm ile tekrar dışlamaktadır. Film boyunca bu sloganın arkasına sığınarak teröristlerden daha fazla şiddet uygulayan, hatta daha fazla insan öldüren bir devlet resmedilmektedir. Bu durum Derrida’nın otoimmünite kavramındaki gibi “canlı bir varlığın intihar benzeri bir tavırla ‘kendi kendine’ kendi savunmasını yıkmaya, ‘kendi’ bağışıklığına karşı bağışıklık kazanmaya çalıştığı tuhaf bir davranışa” benzemektedir (2003, 122).

İktidar ile mücadele içinde olan terörist gruplar, aynı zamanda iktidar açısından verimli birçok olasılığın da doğmasına sebep olmaktadır. Bu grupların yarattığı tehdit, risk faktörünü iktidarın faydalanabileceği bir araca dönüştürmektedir. *The Island* ve *Minority Report* (Bölüm 2 ve 3) filmlerinin analizinde daha kapsamlı bir şekilde değindiğim bu faktör, kabaca iktidarın bu tehdidi kullanarak kendi gücünü meşrulaştırmasına dayanmaktadır. *Children of Men* filminde de bu duruma benzer bir çok örnek görülmektedir. Örneğin devletin şehir içi denetimi çoğaltması, polislerin yetkilerinin artırılması, hatta çeşitli sanat eserlerinin devlet tarafından el konulması, bu örneklerden sadece bir kaçıdır.

4.5. Bilimin Otoritesi ve İktidar İlişkileri

İnsan Projesi bilim adamlarına büyük bir yemek veriyor. (Dünyanın en zeki adamları da orada.) Onlar da bazı teoriler ortaya atıyorlar; fakat en büyük gizem neden kadınlar

kısır? Neden artık bebek yapamıyoruz? Bazıları genetik deneylerden diyor. Bazıları gama ışınları, kirlilik, her zamanki şeyler işte. Her neyse, bir köşede oturan bir İngiliz beyefendi hiçbir şey demiyor. Sadece tıkınıp duruyor. Sonra gidip ona da soruyorlar ‘Sence neden artık bebek yapamıyoruz?’ Onlara bakıyor, kanadı sıyrarak şöyle diyor: ‘En ufak bir fikrim yok. Bu arada bu leylek de çok lezzetli değil mi?’.”

(Children Of Men Jasper-Theo Diyalogu)

Mikroskop, üstünde çizgiler olan şeffaf cam kaplar, fen derslerinde görmeye alışkın olduğumuz iskelet bilimi sembolize eden örneklerdendir ama hepsinden daha sembolik olan beyaz laboratuvar önlüğüdür. Hastaneye gittiğinizde, eczaneden ilaç alırken, televizyonda yeni yaptığı keşiften bahseden bilim adamını izlerken, insanların üstünde olmasını beklediğimiz tek kıyafet. Objektifliğin, hakikatin değil belki ama doğrunun, güncel olanın sembolü. Doktora gittiğimizde gribiniz için ilaç yazarken, sizin için en faydalı ilacı verdiğini düşünmenize yarayan ya da manavdan alışveriş yaparken televizyondan dinlediğiniz beyaz önlüklü adamın sözüne güvenerek Yeni Gine patatesi almanıza neden olan sembol. Ancak aynı sembol milyon dolarlık biyomedikal sektörü besleyen, ihtiyacınız olmadığı halde size ilaç yazan otoritenin sembolüdür ya da ürettiği genetiği değiştirilmiş patates sayesinde kral kelebek sürülerini katleden bilimin sembolüdür. Biyoiktidarın bedenleri kullanması gibi, bilimde sembolik olarak laboratuvar önlüğünü, iktidarın sömürü aracı olarak kullanmaktadır. Filmde Jasper’ın anlattığı fıkradaki gibi, bebekleri getiren leyleği öldürecek teknolojiyi geliştirip sonrada leyleği yiyen, en nihayetinde de leyleğin neden öldüğünü araştıran bir bilim ortadadır. Bilim; kültürün, politikanın, iktidar ilişkilerinin dışındaymış gibi, beyaz önlüğü sayesinde, objektifliğin ve saf

merakın arkasına saklanmaya çalışır. Robert Merton'a göre bilimin dört temel özelliği bulunmaktadır: Evrensellik, communalism, planlı kuşkuculuk, önyargısızlık (Bell 2006, 80). Devletlerin anayasaları da bilimin sahip olduğu gibi, tarafsız, mantıklı ve hümanistik bir yapıya sahip olabilir. Nitekim İngiliz ve Amerikan anayasaları böyledir, ancak Guantanamo'yu kiralayan, İskoç'ların bağımsızlığını istemeyen yine kendileridir. Bilim için de aynı durum söz konusudur. Appollo 11'in fırlatılma anını 1969 yılında New York Times gazetesi şu satırlarla dünyaya duyurmuştur: "Bir roketin fırlatılışına tanık olan en büyük kalabalık, bir milyona yaklaşan bir topluluk; eski başbakan Lyndon B. Johnson, Poor People örgütünün üyeleri, Afrikalı ve Asyalı diplomatlar, tatildeki aileler, hippiler, bilim insanları ve sörfçüler ve öğrenciler ve satıcılar" (Bell 2006, 241; Nye 1994). Apollo 11'in fırlatılması, insanlığın uzayı keşfetme macerası olarak değerlendirilebilir. Ancak Soğuk Savaş yüzünden Rusya ile girilen teknoloji savaşın NASA'nın bütçesini nasıl etkilediğini ya da ünlü bilim adamı James Van Allen'in dünyanın manyetik alanını bozabileceğini vurgulamasına rağmen, (Amerikan hükümeti kendisine danışmıştır.) ülkenin gücünü göstermek adına uzaya nükleer bomba atılması örnek olarak verilebilir. Bu yüzden yirmi yıl boyunca Van Allen kuşağı olarak adlandırılan (radyo frekanslarını ileten kuşak) kuşak zarar görmüş ve bu alana yönelik çalışmalar yapılamamıştır. Bu açıdan bilim insanlarının genel yaklaşımı Merton'un dört ilkesini benimsiyor olabilir. Ancak araştırmaları destekleyen, onları topluma ulaştıran, devlet ve/veya endüstriyel bir sistem mevcuttur. Bu yüzden günümüzde bilim üzerine düşünürken, iktidar ilişkilerinin içerisinde bir bilim düşünmek gerekmektedir.

Bölüm 5

Ekonomi Politik ve Biyopolitik Üretim: *Elysium*

5.1. Siyasi Temsil ve Şiddet

On sekizinci yüzyıldan sonra biyolojik olanın tarihsel olan üzerinde baskı uygulamaya başlaması, siyasal temsilin anlamının da değişmesine neden olmuştur. Yüzyıllar boyunca geleneklerle iç içe geçen yasalar, iktidarın kontrolü altında olan insanları halktan ziyade nüfus olarak adlandırılmasıyla birlikte, sadece toplumun biyolojik bedeninin yaşamasını temel almaya başlamıştır. İnsan hakları beyannamesi, bu değişimin en açık örneklerinden biridir. Yasal alanda yaşanan bu eksen kayması, siyasal temsilde dayanaklarının farklılaşmasına neden olmuştur. 18. ve 19. yüzyılda bir çok demokratik sistemde, sadece çoğunluklar temsil edilebilmekteydi. Örneğin Afro Amerikanlar, Kürtler ve Evanjeliklerin azınlık olmalarından ötürü demokratik sistemde kendilerini parlamentoda/mecliste temsil edebilecek üyelere sahip olamıyorlardı. Günümüze doğru bu eşitsizlik kuşkusuz gittikçe demokratikleşen yasal düzenlemelerle yavaşça ortadan kalktı/kalkıyor. Ancak bu dengenin değişmesini sağlayan şey sadece farklı kültürlere saygı gösteren bir sistemin gelişmesi değil, aynı zamanda toplumu sadece biyolojik bedeni ile değerlendirmeye başlayan bir iktidar stratejisinin gelişmesidir. Dolayısıyla bu durum siyasi temsilde farklı bir boyuta kaymasına neden oldu. Irk, cinsiyet kültür gibi insanları farklılaştıran detayların yerini insanın biyolojik varlığını esas alan bir strateji geliştirdi. Bu yeni stratejinin kültür, ırk gibi farklılıkları tamamen göz ardı ettiğini iddia etmek yanlış olur, ancak bu farkları ikinci plana ittiği göz ardı edilemez. Yüzyıl içinde iki dünya

savaşı geçirmiş, milyonlarca insanı katletmiş, şehirlerin üstüne atom bombaları atmış bir neslin, insan hakları beyannamesini bu trajedilerden ders alarak kabul ettiğini düşünmek, pek mantıklı olmayacaktır. Bu konu açısından işin ekonomi politik kısmı, demokrasinin gittikçe evrilmesi kadar ciddi bir alan işgal etmektedir. Ekonomi politiği belirleyen genel stratejinin de biyopolitika olduğunu düşünürsek, ortaya yukarıda anlatmaya çalıştığım gibi bir tablo çıkacaktır. Bu durumun evrildiği nokta, farklılıklara dayanan ayrımcı bir politikadan daha tehlikeli bir yöne doğru gitmektedir. İnsanların hepsi iktidarın karşısında biyolojik bir varlığa indirgendiğinden, yaşayan her insan Michel Foucault'nun devlet ırkçılığı olarak adlandırdığı duruma maruz kalır. Foucault'ya göre,

İrk, ırkçılık, bir normlaştırma toplumunda ölüme mahkûm etmenin kabul edilebilirlik koşuludur. Nerede bir normlaştırma toplumu varsa, nerede, en azından bütün görünümüyle ve ilk ayakta, ilk aşamada bir biyo-iktidar olan bir iktidar varsa, işte ırkçılık, birisini ölüme göndermek, ötekileri ölüme göndermek için vazgeçilmez koşul olur. Devlet, biyo-iktidar modu üzerinden işlediği andan itibaren, devletin öldürücü işlevi ancak ırkçılıkla yerine getirilebilir.
(Foucault 2002, 262)

Elysium filminde devlet ırkçılığı, Dünya'da yaşayan insanların Elysium'da herhangi bir temsili bulunmamasıyla tasvir edilmektedir. Hatta dünya ile ilgili alınan kararlar, Elysium vatandaşlarının seçmiş olduğu temsilciler (Elysium'da yaşayanlar) tarafından alınmaktadır. Böylece 'dünyalılardan' kendileri üstündeki hükümleri ortadan kalkar. "Bir başka deyişle, yönetimin daha fazla gücü, yurttaşların ise daha az hakları olacaktır." (Agamben 2005, 15; Rossiter 1948, 5) Dünya'da yaşayanların kaderine katlanmaktan ya da isyan etmekten başka bir

çaresi kalmamaktadır. Bu durum onları hukuksal özneler olmaktan çıkartıp, sadece biyolojik bedenleriyle ortada olan varlıklara dönüştürür. Böylece iktidar filmde olduğu gibi insanları fabrikalarda ölümüne çalıştırırken ya da gereksiz şiddet uygulayıp hastanelik ederken bile onları suçlu ilan edebilmektedir. Çünkü iktidarın içinde dünyada yaşayan insanların varlığını ve değerini ön plana çıkaracak hiç kimse hatta hiç bir söz bulunmamaktadır. Bu durum İkinci Dünya Savaşında azınlıkların maruz kaldıkları dramı hatırlatmaktadır. Seçimle başa gelip iktidarı ele geçiren Nazi Partisi, karşılarında politik olarak güçsüz kalan Yahudileri, çıkarttıkları yasalar yardımıyla ölüme göndermiştir. Savaş sırasında azınlıkların naklinden sorumlu Adolf Eichman'ın, İsrail'de mahkemeye çıkarıldığında vurguladıkları, bu durumun ciddiyetini ön plana çıkarmaktadır. Eichman sadece değişen yasalara uyuyordu, Almanya'nın yeni kanunu Führer'in emirlerine dayandığı için kendisini suçsuz görüyordu. "Polise ve mahkemeye tekrar tekrar anlattığı gibi, görevini yapmıştı: sadece emirlere değil yasalara da uymuştu." (Arendt 2009, 142) Yasaları belirleyen taraf, istediğini günah keçisi ilan edebildiği için siyasi temsili bulunmayan azınlıklar ya da *Elysium* örneğinde olduğu gibi sadece nüfus olarak çoğunlukta olup, politik gücü bulunmayanlar, kurbanı dönüşebilmektedir.

Senaryodaki dikkat çekici noktalardan biriside, Dünya'da totaliter bir rejim hakim olmasına rağmen, Elysium'da demokrasinin hakim olmasıdır. Refah içinde yaşayan Elysium halkını temsil edenler, ironik bir şekilde herhangi bir konuya karar verirken kendi aralarında oylamaya sunmaktadırlar. Ancak senaryonun ilerleyen kısımlarında, Savunma Bakanı, başkanı ve delegeleri öldürerek darbe yapmaya kalkışır. Bu durum Weimar Cumhuriyeti'nin çıkarttığı

olağan üstü hal yasalarıyla, sözde demokrasiyi koruyarak ayakta kalma çabasını hatırlatmaktadır.¹²

Agamben'in de altını çizdiği gibi, "korunmuş bir demokrasinin demokrasi olmadığını ve anayasal diktatörlük paradigmasının daha çok, kaçınılmaz olarak totaliter bir rejimin kuruluşuna götüren bir geçiş aşaması işlevi gördüğünü açıkça göstermektedir." (referans)

Weimar Anayasasının kabulünün sunduğu imkanlar gibi, Elysium'un da sözde demokrasisi aynı noktada, totaliter bir rejim ile sonlanmaktadır.

5.2. Ekonomi Politik ve Üretim İlişkileri

Foucault'ya göre on yedinci yüzyıla kadar 'ekonomik analiz', zenginlikleri hesaplamak, dolaşımı ölçmek, paranın rolünü belirlemek ve dış ticaret akışlarını desteklemek gibi zenginliklerin analizi olarak adlandırılabilir bir düzeyde kalmaktaydı. (Foucault 2013, 72) Ancak nüfus gibi yeni bir öznenin ön plana çıkması ile birlikte, ekonominin yoğunlaştığı alanlar da değişmeye başlamıştır. (Her ne kadar Foucault tarihin her döneminde iktidarın/yönetimin asıl odağının insanları yönetmek olduğunu vurgulasa da, 18. yy.'da ortaya çıkan nüfus kavramı, iktidarın insan algısının çok farklı bir boyuta kaydığını göstermektedir.) Bu noktadan sonra zenginliklerin hesaplanmasından ziyade, bu zenginliğin -üretici ve tüketicilerin nasıl dağıldığı, demografik yapı, mülk sahiplerinin oranı gibi- insanlar arasında nasıl dağıldığı ve bu dağılımı etkileyen insanların ilişkilerini ön plana çıkartan, ekonomi politik olarak adlandırılan yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır (Foucault 2013, 72). Yeni ekonomi anlayışının öznesini oluşturan nüfus

---

¹² Weimar Cumhuriyeti Almanya da 11 Ağustos 1919 tarihinde Weimar Anayasasının kabulü ile başlayıp 30 Ocak 1933 tarihinde Adolf Hitler'in Şansölye olmasına kadar süre gelen dönemdir. (Weimar 2014)

kavramı, daha önceki bölümlerde de belirttiğim gibi kabaca insanı ölçülebilir bir varlık olarak tanımlar. Böylece Foucault zenginliğin farklı öğeleri arasında yeni bir özne olarak nüfusun ortaya çıkmasıyla kendini oluşturan ekonomi politiğin asıl problemini, biyo-ekonomik bir sorun olarak ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu durum, iktidarın ölüm ile yaşam arasında keskin sınırlar çizdiği ve egemen iktidar tarzından kopmaya başladığı bir dönemde ön plana çıkar. Bu dönemden sonra ekonomi politik gelişmeye başlayan bireyi, -kabaca tekrar yapılandırarak iktidarın dinamikleri içine sokmaya çabalayan disiplinci iktidarın ve bu alanın üstüne eklenerek yönettiği insanları biyolojik hesaplanabilir varlıklar olarak gören, onları serbest bırakarak yönetmeye dayanan- biyopolitik iktidarın önemli parçalarından birine dönüştürür. Bireye doğrudan müdahale etmek yerine, çeşitli iktidar mekanizmaları ile (bkz. *bölüm 2 ve 3*) bireyi iktidarın bağımsız üreticileri haline getiren bu sistem, ekonomiyi de aynı şekilde bir araç haline dönüştürür. Foucault'ya göre, 'yönetimin yönetimi' gibi olan devlet ekonomiyi devletsel rasyonelliğin üretici araçlarından biri olarak kullanır (Brèockling 2011, 26). Stephan Lessenich'e göre, bireyler bir taraftan geleneksel bağlardan kopartılarak özgürleştirilmekte ve kapitalist üretim rejimlerine göre mobilize edilmektedir; ancak diğer taraftan risk faktörü gibi etkenlerle hareketsiz hale getirilmekte ve yasalar aracılığı ile denetim kısılacına alınmaktadır. (Brèockling 2011, 27).

Filmde dünya tek bir istisna dışında neredeyse tamamen kaotik bir mekan olarak resmedilmektedir. Bu kaotik alan içinde istisnayı oluşturan tek yer, Elysium için robotların üretildiği fabrikadır. Sokaklardan hastanelere kadar her alanda denetleyici robotlar olmasına rağmen, Los Angeles kuralların işlemediği,

çetelerin hakim olduğu dev bir getto olarak anlatılmaktadır. Ancak robot fabrikasında ironik bir şekilde her detay kurallara bağlı ve belirli bir düzene göre işlemektedir. Elysium’da hakim olan düzenin bir yansıması gibi bu fabrikada aynı sistem ile yönetilmektedir. Zaten fabrikanın yöneticisi de Dünya’ya Elysium’dan gelip gitmektedir. Her türlü imkana sahip olan Elysium’u Dünya’ya bağlayan tek nokta sadece bu fabrikadır. Bunun temel nedeni de üretimin önemli bir parçasını oluşturan iş gücünün, yani insanların kaynağının sadece dünyada olmasıdır. Bu bağlamda fabrika düzensizliğin içinde düzenin sağlandığı tek alan olarak, bir bakıma iktidarın insanlara önem verdiği tek mekan olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum dışında, dünya daha öncede belirttiğim gibi insanın sadece çıplak bedeniyle ortada olduğu bir yerden, koca bir istisna halinden başka bir yer değildir.

Senaryoda Dünya’nın fabrikalar için işçi çıkaran dev bir gettoya dönüşmesi, tarihteki kolonizasyon (sömürgeleştirme) örneklerini hatırlatmaktadır. Bu açıdan *Elysium*, üzerinde güneş batmayan imparatorluk olarak adlandırılan Sanayi Devrimi sonrası dünyayı baskı altına almaya çalışan Britanya İmparatorluğuna benzemektedir. Hatta tesadüfi bir şekilde, ulaşmak isteyenlerin deniz yerine gökyüzünü aşmak zorunda olduğu, aynı Britanya İmparatorluğunun merkezi gibi, Elysium’da bir ada devletidir. Bu noktada senaryo modern bir sömürgeleştirme hikayesine dönmekte ve filmin sonuna doğru Elysium’un işgal edilmesi de Aris Mousoutzanis’e göre, H. G. Wells’in *The War of the Worlds*’ü ve Bram Stoker’ın *Dracula*’sı için söylediği bastırılmış olanın geri dönmesi gibi gözükmemektedir (Mousoutzanis 2011: 59). Ancak H. G. Wells’in endüstriyelleşme ve yabancılaşmadan etkilenecek ya da Bram Stoker’ın burjuva

ve aristokrasi arasındaki geçişten etkilenerek kendi dönemlerindeki bir eksen kaymasını anlatması gibi, *Elysium*'da iktidar alanında yaşanan bir eksen kaymasını izleyiciye aktarmaktadır. Bu açıdan Elysium teknolojisi sayesinde, kendinden güçsüz konumda olanları sadece iş gücü ve hammadde olarak sömüren klasik egemen iktidar örneği olarak karşımıza çıkmaz. İnsanlar hakkında her türlü detayı toplayıp, onu biyo kitle statusüne indirgeyen, öldürmek yerine onları istediği seviyede hayatta tutarak gücünü korumaya çalışan, modern bir iktidar/biyoiktidar örneği olarak karşımıza çıkar.

5.3. Kolektif Biyopolitik Beden

Toplumun bireyler üzerindeki kontrolü yalnızca bilinç ya da ideoloji yoluyla değil, bedende ve bedenle sağlanır. Kapitalist toplum için en önemli şey biyolojik, somatik ve bedensel olan şeydir, biyopolitikadır.

(Hardt & Negri 2012, 49)

Michael Hardt ve Antonio Negri *İmparatorluk* adlı kitabında, küreselleşmenin üretim ilişkileri ve öznellikler üzerindeki etkisini ve iktidarın bu alanlar ile ilişkisini analiz ederken, Foucault'nun biyopolitika kavramının yeni bir boyuta ulaştığını vurgular. Bu iki düşünür, toplumsal üretimin bedensel ve entelektüel üretimine dikkati çekerek, biyo-iktidarın 'toplumsal hayatı' özümleyerek ve eklemlenerek nasıl şekillendirdiğine odaklanır ve toplumu kolektif biyopolitik bir beden olarak ele alır. İkiliye göre,

Bu kolektif beden kendisine can veren başlangıçtaki üretici gücü yok sayarak değil, onu tanıyarak yapı haline gelir, bir beden dili (hem bilimsel hem de toplumsal dil) haline gelir, çünkü bu, ilişki arayan tekil ve belirlenimli bedenlerin bir çokluğudur. Bu yüzden o hem üretim hem de

yeniden üretim, hem yapı hem de üstyapıdır; çünkü o tam anlamıyla hayal ve gerçek anlamda politikadır (Hardt & Negri 2012, 52).

Bu bağlamda biyopolitik beden, her detayın içine ve her ilişkinin temeline yayılmış durumdadır. Dolayısıyla her ilişkinin içine sızdığı için ve kendi üzerinden, kendini tekrar üretebildiği için “ekonomi ve politikanın sınırlarının kalktığı noktadadır.” (Lemke 2013, 91) Filmde de dünyanın sadece Elysium’u besleyen kaotik bir alandan ibaret olması, muğlaklaşan bu sınırı sembolize etmektedir. Dünyada ki bazı gruplar Elysium’a ulaşmaya çalışsa da, tam anlamıyla sömürülen dünyada insanlar sisteme bir şekilde adapte olmakta ya da sisteme katlanmaktadırlar. Uzaydakilerin yüzde biri kadar bile imkana sahip olamayan bu kitle, sadece maddi üretim için kullanılmakta kısaca ekonomik bir kaynaktan fazlası olarak görülmemektedir. İktidarın kendini besleyen ve var olmasının sebebi olan kitleyi bu şekilde sömürmesi, ekonomi ve politika arasında ortadan kalkan sınırın/yeni biyopolitikanın sınırını tasvir etmektedir.¹³

Filmde dünyada yaşayan insanların sadece işçi veya kanun kaçağı olabildiği bu distopik ortam, insanı sadece bedeniyle hatta sadece parasal bir değer olarak tekrar tanımlar. Böylece filmde ana kahramanımızın iş kazası sonucu ciddi bir biçimde zarar görmesi, bu yüzden de ölüme terk edilmesi, üretim ilişkilerinde sadece ufak bir aksama ya da maddi bir değere sahip her hangi bir varlığın kaybolması olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden 2154 Los Angeles’ı, sadece yeni oluşan biyopolitik bedenin sokaklarda gezebildiği bir dünya olarak görselleştirilmiştir.

---

¹³ Dünyada biyokitle statüsüne indirgenen insanların sadece iş gücü olarak kullanılması ve Elysium'a ulaşmak istediklerinde düşman gibi algılanmaları, ikinci dünya savaşı sırasında İngiltere'nin bel kemiği olarak adlandırılan işçilerin, 1984-85 yıllarında greve gittiklerinde düşman olarak adlandırılmasını hatırlatmaktadır. (Grev için bk. Waddington Strong Arm of The Law 1991)

Bu dünya kendini en eksiksiz olarak parasal açıdan göstermektedir. Bu açıdan bakınca değerlerin bir ufkunu ve bir dağılım makinesini, bir birikim mekanizmasını ve bir dolaşım aracını, bir iktidarı ve bir dili görebiliriz. Paraya bulanmış bu alan dışında hiçbir şey, hiçbir duruş noktası, hiçbir ‘çıplak hayat’ yoktur; hiçbir şey paradan kaçamaz. Üretim ve yeniden üretim paradan elbiseler giyinip kuşanmıştır. Aslında, küresel arenada her biyopolitik figür paradan kıyafetler içindedir. “Biriktir, biriktir! Musa ve diğer Peygamberler de böyle buyurur!” (Marx 1, 742) Büyük endüstriyel ve finansal güçler böylelikle yalnızca mesailerini değil, öznellikleri de üretir. Bu güçler biyopolitik bağlam için fail öznellikler üretir: Onlar ihtiyaçları, toplumsal ilişkileri, bedenleri ve zihinleri üretir; yani, onlar üretenleri üretir (Hardt & Negri 2012, 54).

5.4. Üretim Dinamikleri ve Yaşam ile Ölümün Manipülasyonu

70’ler ve 80’lerden sonra politika sadece yaşamın biyolojik temellerine odaklanmaktan ziyade, politik düşüncenin ve eylemin yeni bir nesnesi olarak yaşam süreçlerine odaklanmaya başlamıştır. Önceki dönemlerde ölüm ile yaşam arasında bir noktada duran politika; kimin öleceğine odaklanırken, biyobilimsel ve teknolojik gelişmeler ile kimin yaşayacağına hatta kimin canlı sayılacağına müdahale etmeye başlar. Bu yüzden sadece salt tıbbı bağlı gibi gözükken birçok karar, biyoiktidarın stratejileri ile şekillenerek hayatımıza dahil olur. Giorgio Agamben bu değişimin altını çizmek için, yaşam ve ölüm arasındaki sınırın tarihsel olarak nasıl belirlendiğine dair bir dizi değişiklikten bahseder.(Agamben 2013) Düşünürü göre yaşam ile ölüm tam olarak bilimsel kavramlar değildir. Bunun temel nedeni de, bu kavramlara ait tanımlamanın sürekli olarak biyosiyasal sınırlara göre tekrar tekrar yeniden şekillendirilmesidir. Agamben tıp tarihinden, komaya giren bedenlerin hayatta tutularak olası organ nakilleri için bekletilmesini öneren (Agamben 2013, 196; Gaylin,W 1974, 30) veya beyin ölümü gerçekleşmiş

bir beden üstünde yapılabilecek herhangi bir müdahalede problem görmeyen, o bedeni sahte canlı *faux vivant* olarak tanımlayan örnekler vermektedir. Komadaki bedeni çıplak hayatta olduğu gibi hukuksal bir özne olmaktan çıkartan bu örnekler, kutsal insan gibi bedeni öldürülebilir bir istisna haline dönüştürmektedir (Agamben 2013, 196). Bu açıdan ölümün tanımlanmasının sadece tıbbi bir boyutu yoktur. Ölümün tanımlanması aynı zamanda biyoiktidarın ekonomisini gözler önüne seren örneklerden biridir.

Örneğin ölümün üç farklı tanımı bulunmaktadır: kalbin ve ciğerlerin durması, beyin aktivitelerinin ve beynin ölmesi. Bu durum organ donörleri için toplumu daha liberal tanımlamalar yapmaya itmektedir. Chris Hables Gray *Cyborg Citizen* kitabında bu konuyu ele alırken ve organ bağışının tam olarak hangi noktada mümkün olduğu sorusunu sorarak, Agamben'in altını çizdiği biyosiyasal sınırların önemine vurgu yapmaktadır. (Hables Gray 2002) Organlar artık herhangi bir ihtimalle kalbi tekrar çalışma ihtimali bulunan, kalbi atmayan kadavralardan toplanmaktadır. Bu tartışmanın benzeri, genetik alanında da yaşanmaktadır. Örneğin klonlama haberlerini gündeme getiren sadece potansiyel aileler değildir. 1977'de Bath Üniversitesi'nden bir bilim adamı bazı genleri ortadan kaldırarak kafasız bir kurbağa embriyosu yaratmıştı. Organ yetmezliği çekenler tarafından bu durum hoş karşılandıysa da aynı *The Island* filminde yaşananlar gibi, canlılar üzerinden organ hasadı yapmanın ne kadar etik olup olmadığına dair tartışmaların doğmasına sebep olmuştur (Hables Gray 2002, 109). Oxford'da Profesör olan Andrew Linzey, bu durumun etik bir problem yarattığını vurgulamıştır. Linzey'e göre, "Bu durum bilimsel bir faşizmdir, çünkü baskıcı gruplara hizmet etmesi için başka canlılar yaratmaktır. Mutant canlılar yaratmak

ahlaki olarak gerici bir durumdur.” (Hables Gray 2002, 124) Bu tartışma Chris Hables Gray’e göre genetik araştırmaların arkasındaki öjenik tartışmasını ortaya çıkarmaktadır. (Hables Gray 2002, 125) Bu durum *The Island* filmindeki tartışma ile birebir benzerlik göstermektedir, ancak tıpatıp olmasa bile, genetik araştırmalar ve medikal başarılar sayesinde dominant bir grubun diğer canlıları sömürmesi açısından *Elysium* filmiyle de benzerlikler taşımaktadır. *Elysium*’da da uzayda yaşayan insanlar her türlü hastalığın tedavisine sahipken, bu gelişmeden mahrum bırakılan insanlar Profesör Linzey’in vurguladığı tartışmanın mağduru olarak kalmaktadır. Ana kahramanımızın hastaneye gittiği sahnelerde, doktorların yetersiz kaldığını ve ilacın olmadığı hastanelerin, üçüncü dünya ülkelerindeki hastanelere benzediğini görürüz. Bu açıdan medikal alanda sağlanan gelişmeler, biyosiyasal sınırlar içinde tekrar kurgulanmakta, Agamben’in yaşam ve ölümün manipülasyonu olarak değerlendirdiği durumun içine çekilmektedir. Bu sınırı belirleme hakkına sahip olan, işin sadece insani boyutunu ele almamakta, aynı zamanda hukuk ve ekonomi gibi iktidar stratejilerine göre şekillenmiş alanları da ele almaktadır. Bu karmaşık ilişki içinde iktidar, bilimin otoritesini ve hukuku kendine göre yapılandırarak üretim ilişkilerinin içine bedenide dahil etmektedir. Ancak bu dahil oluş Marksist anlamdaki bedenin iş gücü potansiyelinin sömürülmesi gibi bir durum değildir, bu durum bedeni hücrelerine kadar sömüren, hatta onu en işlevsiz kaldığı dönemde bile üretim ilişkilerinin içine çeken bir dahil oluşturmaktadır. Bu dahil oluş insanın ölümünü bile parçalara ayırıp üretim ilişkilerinin içine çeker. Günümüzde insan en azından üç kere ölebilmektedir. Kimyasallar ve makineler (*Elysium* filminde olduğu gibi) vücudu çalışır halde tutabilmektedir. Kesin olan nokta, beyinin ölümüdür; bu noktadan sonra organları canlı tutmak

zorlaştığı için organ hasadı başlayabilir. Bu da ikinci ölümdür. En sonunda sistemin çökmesiyle organlarda ölmeye başlar. Bu andan sonra organları hasat etmek imkansızlaşır. Bu da üçüncü ölümdür. (Hables Gray 2002, 108) Sonuçta bu durum, bedeni tam anlamıyla organik bir sermayeye dönüştürmektedir ve sadece ölümlerle yaşam arasındaki sınırı belirlemeyen, aynı zamanda bireyi yaşatmaya odaklanan biyopolitikanın ne kadar hayatımızın içinde olduğunu altını çizer.

Bedenin salt biyolojik özellikleriyle, iktidar stratejileri içine girerek biyolojik bir sermayeye dönüşmesi, daha bir çok örnekte karşımıza çıkmaktadır. Örneğin milyonlarca gönüllü insandan kan toplayan kızıl haç bile bu döngünün bir parçasına dönüştürülmüştür. Bu kurum gönüllülük ve toplumun çıkarına işleyen bir hayır esasına göre işlese de, topladığı kanlar üstünde kar etmeyi de bir kenara bırakmamaktadır. Kanlar gönüllülerden bedavaya toplanmaktadır, ancak toplanan kanlar aynı zamanda plazma da üretmekte ve kanların büyük bir bölümü bedavaya dağıtılsa da, plazmalar neredeyse dört yüzü aşan şirket tarafından ücretli olarak halka sunulmaktadır. Kısaca başkasının bedenini bedavaya hasat edip, başkasına parayla satmaktadırlar. (Hables Gray 2002, 116)¹⁴ Ancak biyoiktidar açısından günümüzde bedenin organik bir kapitale dönüştürülmesi sadece bu noktada durmaz ve genetik alanında yapılan çalışmalarda da bedenin aynı şekilde ekonomi politiğin bir parçası olarak kalmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin Kimbrell, yapay üretilmiş böbrek, kol ve vücudun diğer organlarının patentinin alınabileceğine dikkati çeker. Bu durum John Moore'un üzücü örneğinde olduğu gibi genlere de uygulanabilmektedir. Moore'un genlerinin patenti başkası

---

¹⁴ 2002 yılında yapılan bir analize göre Yılbaşı arifesinde 800 yeni diyet kitabı raflarda yerini almıştır. Sağlık Kulüpleri yüzde 59 oranında artmıştır ve son beş yılda süper marketlerdeki düşük kalorili ürün satışı 300 milyon Sterlin artmıştır (Gunter&Wykes 2005, 52). Bu detaylar sadece gittikçe monotonlaşan ve sağlıksız hale gelen insanların bir anda aydınlanması ile gerçekleşen bir artış olarak görülmemelidir.

tarafından alınmış durumdadır. (Hables Gray 2002, 117) Böylece insanı biyolojik açıdan insan yapan parçalar, başkasının malına dönüştürülebilmektedir. Bedeni biyoiktidarın ekonomisinin göbeğine oturtan bu örnekler, insanın bedeninin iktidar tarafından sömürülmesine neden olmaktadır. Yaşamı, kan toplayan ya da yapay böbrek üreten ve buna benzer kurumların stratejilerine bağlı kılan sistem, böylece kimin bu imkanlardan, hangi koşullara bağlı olarak faydalanabileceğini de belirleyebilmektedir. *Elysium* filminde de uzayda Elysium’da yaşayan insanlar her hastalığı tedavi edebilen bir teknolojiye sahipken, dünyada yaşayanların aynı teknolojiyi onlarca yıl geriden takip etmesi, biyoiktidarın günümüzdeki stratejisine benzer bir portre çizmektedir. Örneğin iş kazası sonucu ölümcül derecede radyasyona maruz kalan ana kahramanımız, fabrika şefi suçlu olmasına rağmen kendisine sadece 2-3 gün ayakta tutabilecek ilaçlar verilerek, tedavi edilmeden evine yollanır. Halbuki geçirdiği kazanın tedavisi Elysium’da sağlanabilmektedir. Kendisi iktidar açısından önemli bir karakter olmadığı için, daha doğrusu dünyadaki popülasyon iktidar açısından iş gücünden daha öte bir şey olmadığı için, aynı teknolojiden faydalanmasına gerek duyulmamaktadır. Aynı zamanda Elysium’da yaşayan insanlar bu imkandan sınırsızca faydalanabildiği için, Elysium’u terk edemeyecek ya da bu sistemi eleştiremeyecek bir noktaya gelebilmektedirler. Bu yüzden bu durumun hem iktidarın mağduru olanlar hem de iktidarın yanında olan insanlar açısından etkileri bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşında Nazi Almanya’sında olduğu gibi, insanlığa ve vicdana aykırı olmasına rağmen insanların ölüme mahkum edilmesi ya da ölümüne çalıştırılması bir sorun teşkil etmemektedir. Hanna Arendt’in vurguladığı gibi “Kötülük, belki de bu koşullarda insanların görür görmez

kötülük olduğu anlamlarını sağlayan niteliğini -baştan çıkarıcılığını- kaybetmişti.”
(Arendt 2009, 157) Bu yüzden insanlar kötü olanın baştan çıkarıcılığına kapılıp
gidebilmişti ya da gidebilmektedir.

Bölüm 6

Sonuç

Bilim kurgu sineması sadece hayallerimizin birer ürünü değildir. Gündelik yaşamımızın içinden gelerek, geleceğe dair hayallerimizi şekillendirmemize yardımcı olur. İlk bakışta göze gerçek dışı ve fantastik gelen bu dünya, aslında günümüzün gerçekliğinden beslenerek ortaya çıkmaktadır. Kabaca 'Aydınlanmanın' getirdiği rasyonel düşüncenin toplumu değiştirmeye başlaması ile yani bilimsel perspektifin baskın bir bakış açısı olması ile birlikte, hayatımıza dahil olan bir alandır. Kısaca toplumsal hayatta yaşanan bir değişimden ve eksen kaymasından doğan, bu değişimle birlikte sürekli olarak şekillenen bir alandır. Yaptığım analizlerde ortaya koymaya çalıştığım gibi bilim kurgu sinemasını sosyal teoriler ile toplumsal değişim açısından analiz etmeye çalışırsak, Mary Shelley'nin *Frankenstein*'indeki bilimin toplum üzerinde nasıl bir korku yarattığı ya da nükleer bomba saldırılarından sonra Japon sinemasında nükleer felaketten doğan *Godzilla* figürü gibi bir çok bilim kurgu örneğinde tahmin ettiğimizden daha derin anlamlar bulabiliriz. Bilim kurgu filmlerindeki ekonomi ve politikayı, insanın biyolojik bedeni ile ilişkisini açıklayan biyopolitika kavramı açısından analiz etmek de, bu kültürel üretimi anlamlandırmanın yöntemlerinden biridir. *Frankenstein*'dan, *Minority Report*'a kadar yazılan ve/veya sinemaya aktarılan her eser, tezde de açıklamaya çalıştığım gibi kendi zamanının sosyolojik ve felsefi arka planını, sanatsal bir şekilde yansıtmaktadır. Dolayısıyla çoğu eser dönemin hakim ideolojisini yansıtan birer araca dönüşmektedir. Slavoj Zizek'in de belirttiği gibi,

Kapitalizmin “normal” durumu, kendi varlık koşullarında sürekli devrim yapmayı gerektirir. Zira kapitalizm, daha baştan “çürümektedir”. Felç edici bir çelişkiyle, içsel bir dengesizlikle maluldür. Durmadan değişim geçirmesinin, gelişmesinin nedeni işte budur. Durmadan gelişmek, kendi temelinde yatan kurucu dengesizliği, “çelişki”yi çözmesinin, bu çelişkiyle baş etmesinin tek yoludur (Zizek 2002, 330).

Bu açıdan dönemin hakim ideolojisi olan kapitalizm, gerek teknolojik gerek bilimsel her türlü alanla iç içe geçerek ve onlarla etkileşime içinde olarak çift taraflı bir değişime neden olmaktadır. Günümüz açısından bu değişim ve ortaya yeni çıkan iktidar stratejilerini anlamlandırmak için en elverişli kavram, insan yaşamını temel alan ve onun sürdürülebilirliğini hedef alan, yaşam üzerinde ölümden daha çok ölüm oranı ile ilgilenen bir strateji olan biyopolitika kavramıdır. Kapitalizmin savaşını güvenlik, denetim, disiplin ve gözetleme gibi farklı araçlarla devam ettirmeye çalışan bu yeni strateji, hayatın her alanında karşımıza çıkan sorunların ve çözümlerin temelini oluşturmaktadır. Bu yüzden biyopolitika kavramı sadece zamanın felsefi ve sosyolojik bir problemi olarak okunabileceği gibi, her türlü ilişkinin içine sızdığı için bilim kurgu sineması aracılığıyla da rahatça okunabilir. Bu bağlamda tezde tartıştığım *Children of Men* filmi, temeli nüfusun idaresine dayanan bir iktidar stratejisi olarak biyopolitikanın, devlet mekanizmaları (polis vs.) ile birleşerek kısırlık yüzünden temel kaynağını kaybeden iktidarın, bireyi nasıl istisna haline dönüştürdüğünü; *Minortiy Report* filmi, kriminoloji gibi devlete bağlı bir alanı tekrar yapılandırarak, nüfusu iktidar stratejileri açısından aktif bir özneler bütününe nasıl dönüştürüp regüle ettiğini; *The Island* filmi, günümüzde gelişmekte olan biyomedikal sektörün nesnesi haline getirilen bir toplumu ve bu doğrultuda bedeninin metalaştırılırken nasıl disipline edildiğini; *Elysium* filmi de ekonomi

politiğin üretim stratejilerini tekrar şekillendirerek nüfusu bu ilişkilerin içine nasıl dâhil ettiğini anlatmaktadır. Her bir film senaryo gereği toplumun, kültürün, endüstrinin farklı alanları ile temas ettiği için, biyopolitika kavramını yönetimsellik, anatomo politik ve insanın istisna haline dönüşmesi gibi farklı açılardan değerlendirme imkanı sunmuştur. Bu açıdan tezde analiz ettiğim bilim kurgu örnekleri, her ilişkinin içine sızmış yeni bir iktidar stratejisinin bilim kurgu sineması üzerinden okunabileceğini göstermektedir.

Tezde analiz ettiğim bilim kurgu filmlerinin hepsi Hollywood'a ait büyük bütçeli popüler filimlerdir. Bu açıdan filmlerin her biri geniş bir izleyici kitlesine hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bu yüzden zamanın ruhunu ve ideolojisini yansıtan birer araca dönüşebilmektedirler. Jean-Luc Comolli ve Jean Narboni'ye göre, seyirciler için gündelik yaşamda karşılaştıkları ideoloji ile ekranda yansıtılan ideoloji arasında bir fark bulunmamaktadır. (Comolli & Narboni 1976, 22-30) Walter Benjamin'e göre ise mekanik olarak tekrar üretilebilen bir sanat olarak sinema, gelenek ile aktarılmış olanın derinden bir sarsıntı geçirmesine neden olur. Güncelliği ve tekrar üretilebilirliği sayesinde "gelenek yolu ile aktarılmış olanın derin bir sarsıntı geçirmesine neden olur." (Benjamin 2007, 55) Düşünüğe göre üretim dinamikleri içinde yeniden üretilebilen bir sanat olarak sinema açısından, seyircilerin gündelik hayatta karşılaştığı ideoloji ile ekranda karşılaştığı ideoloji arasında bir fark bulunmaz.¹⁵ "Kitlesele yeniden üretime, kitlelerin yeniden üretimi özellikle uygun düşmektedir." (Benjamin 2007, 86) Ancak sinema

---

¹⁵ Benjamin Tekniğin Olanaklarıyla Tekrar Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı makalesinde, sinema üstüne fikirlerini anlatırken Sesli Filimin icadından sonra sinemanın daha fazla rahatlamasında elektrik endüstrisindeki sermayenin, sinema endüstrisindeki sermaye ile dayanışma içine girmesine dikkati çeker. (Benjamin 2007, 80-81 dipnot 9) Bu açıdan sinema üzerine düşünürken kapitalist üretim dinamikleri içindeki ilişkisini de göz ardı etmemek gerekmektedir.

yeniden üretilebilirliği ve güncelliği sayesinde, geleneği sarsarak, izleyiciye ve kameranın arkasındakilere yeni devrimci bir nitelik kazanma fırsatı sunmaktadır. (Benjamin 2007, 50-87). Marksist Frankfurt Ekolüne göre medya, deri altı şırıngaları gibi ideolojiyi izleyicinin omurgasına aşılacaktır. Böylece medya karşı konulamaz bir hale gelmekte ve Marksist terimlerle egemen kesimin fikirleri, egemen fikirler haline gelmektedir (Gunter&Wykes 2005, 30). Bu bağlamda iktidarın odak noktasına dönüşen nüfusun regüle edilmesini ve bedenin idare edilmesini açıklayan biyopolitika kavramı, önemli bir perspektif sunmaktadır. Çünkü bu kavram gündelik yaşamdan ekonomiye, devlet mekanizmalarından tıba kadar birçok alanın içine sızan iktidar stratejilerinin bütünü bir analizini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yukarıda belirttiğim gibi zamanın ruhunu yansıtan eserler olarak analiz ettiğim bilim kurgu filmleri, biyopolitikanın izlerini taşımakta ve kültürel bir ürün olarak sosyolojik/felsefi bir kavramın tartışılmasına imkân sunmaktadır. Özellikle günümüzde terörist saldırı olasılıkları karşısında çıkartılan anti terör yasaları ile devletlerin istisna halini süreklilik haline getirme eğilimi ya da medikal endüstrinin gücü ve biyoteknolojinin piyasa güçleri ile eklemlenmesi sonucu insan bedeninin nasıl metalaştırılıp regüle edilmeye çalışıldığı, biyopolitika kavramı açısından zengin örnekler içermektedir. Toplumun bu değişimleri nasıl algıladığını dikkate değer bir perspektiften yansıtan ve tezde analiz etmiş olduğum yüksek bütçeli (Blockbuster) ve geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış olan bu dört film, biyopolitikanın sınırlarının toplumun gözünden ekrana nasıl yansıdığını görmemiz açısından analiz etmeye değer örneklerdir.

Bölüm 7

Kaynakça

- Agamben, Giorgio. 2013 *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*. Çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı.
- Agamben, Giorgio. 2008 *Olağanüstü Hal*. Çev. Kemal Atakay. İstanbul: Varlık.
- Bell, David. 2006 *Science, Technology and Culture*. New York: Open University Press.
- Borradori, Giovanna. 2003 yay. Haz. *Terör Günlerinde Felsefe: Jürgen Habermas ve Jacques Derrida ile Diyaloglar*. Çev. Emre Barca. İstanbul: YKY .
- Brèockling, Ulrich, Krasmann , Susanne and Lemke, Thomas yay. haz. 2011 *Governmentality : Current Issues and Future Challenges*. New York : Routledge.
- Brooks, London. 2002. *Science fiction after 1900 : from the steam man to the stars* New York : Routledge.
- Bruno, Giuliana, 1996. *Ramble City: Postmodernism and Blade Runner. Alien Zone: Cultural Theory and Contemporary Science Fiction Cinema* içinde (s. 183-196) New York: Verso.
- Catlaw, J. Thomas. 2007. *Fabricating People: Politics and Administration in the Biopolitical State*. Alabama, Tuscalosa: The University of Alabama Press
- Clarke, Arthur C. 2009. *Veda. Bir Uzay Efsanesi 2001, 2010, 2061, 3001: Sonefsane* içinde (s. 1029-1034) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Comolli, Jean-Luc and Narboni, Jean. 1976 “Cinema/ Ideology/ Criticism.” In *Movies and Methods*, Yay. Haz. Bill Nicholls, 22-30. Berkeley, California: University of California Press.
- Cornea, Chirstine. 2007. *Science fiction cinema: between fantasy and reality, New Brunswick, N.J. : Rutgers University Press*
- Dolu, Osman. 2012 *Suç teorileri : Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloj*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Dick, Philip K. 2002. *The Minority Report and Other Classic Stories*. Citadel, New York. Tecimer, Ömer.2005. *Sinema Modern Mitoloji* içinde İstanbul:Plan b
- Edward, Said W. 1995. *Orientalism*. Harmondsworth : Penguin, 1995.

- Foucault, Michel. 2005. *Büyük Kapatılma*. Çev. Işık Ergüden İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, Michel. 2007. *Cinselliğin Tarihi*, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, Michel. 2013. *Güvenlik toprak nüfus: Collage de France Dersleri (1997-1978)*. Çev. Ferhat Taylan. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, Michel. 2000. *Hapishanenin doğuşu : Gözetim Altında Tutmak ve Cezalandırmak*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. İstanbul: İmge.
- Foucault, Michel. 2001. *Kendini Bilmek*. Çev. Gül Çağalı Güven. Yay. Haz. Luther H. Martin, Huck Gutman, Patrick H. Hutton. İstanbul:
- Foucault, Michel. 2005. *Özne ve İktidar*. Çev. Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, Michel. 2000. *Power*. Çev. Robert Hurley ve diğerleri. Yay. Haz. James D. Faubion. New York: New Press.
- Foucault, Michel. 2008. *The Birth of Biopolitics: Lectures at The Collage de France*. Yay. Haz. Michel senellart Çev. Graham Burchell. New York: Picador.
- Foucault, Michel. 2002. *Toplumunu Savunmak Gerekir*. Çev. Şehsuvar Aktaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Glasbeek, Amanda. 2006. *Moral regulation and governance in Canada: history, context and critical issues*. Yay. Haz. Amanda Glasbeek. Toronto: Canadian Scholars Press.
- Gunter, Barrie, Wykes, Maggie. 2005. *The Media & Body Image*. London: Sage. Publications.
- Hables Gray, Chris. 2002. *Cyborg Citizen : Politics in The Posthuman Age*. New York : Routledge.
- Hardt, Michael, Negri, Antonio. 2012. *İmparatorluk*. Çev. Abudllah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı.
- Ian, Hacking. 2005. *Şansın Terbiye Edilişi*. Çev. Mehmet Moralı. İstanbul: Metis.
- Jung, Berenike. 2010. *Narrating Violence in Post- 9/11 Action Cinema*. Almanya: Vsresearch.
- Keskin, Ferda 1997. Foucault'da özenellik ve özgürlük. *Toplum ve Bilim* içinde 1997 Yaz, İstanbul: Brikim Yayınları (Sayı 73)

Levy, Michael, Slonczewski, Joan 2003. Science Fiction and The Life Science. James E., Mendlesohn F.(Yay. Haz.),The Cambridge Companion to Science Fiction içinde (s. 174-186)Cambridge Universty Press.

Mousoutzanis, Aris. 2011. 'Death is Irrelevant': Gothic Science Fiction and the Biopolitics of Empire. Sara Wasson and Emily Alder. (Yay. Haz.), Gothic science fiction 1980-2010 içinde (s. 57-70) Liverpool : Liverpool University Press.

Oksala, Johanna. 2012. Devlet Şiddetinin Yönetimi: Foucault'da Siyasi İktidarın Yönetimsellik Olarak Yeniden Ele Alınması. *Cogito: Michel Foucault içinde*, Yapı kredi Yayınları

Rollof Bernard, Seeslen George. Ütopik Sinema : Bilim Kurgu Sinemasının Tarihi ve mitolojisi. Çev. V. Atayman. 1995. İstanbul: Alan.

Ryan, Michael, and Douglas Kellner. 1998 "Fantasy Films." In *Camera Politica: The Politics and Ideology of Contemporary Hollywood Film*, 244-265. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

Scheper-Hughes, Nancy. 2002 *Commodifying bodies*. London: Sage Publications.

Sennelart, Michel. 2013. Derslerin Bağlamı, Foucault, Michel. *Güvenlik toprak nüfus: Collage de France Dersleri (1997-1978)* içinde (s 321-350). Çev. Ferhat Taylan. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Somay, Bülent, 2010. The View From The Masthead: Journey Through Dystopia Towards An Open-Ended Utopia. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sunder Rajan, Kaushik, 2012 *Biyokapital: Genom-Sonrası Hayatın Kuruluşu*. Çev. Ayşe Deniz Temiz. İstanbul: Metis.

Taylan, Ferhat. 2013. Önsöz: Strateji, Norm, Yönetim 1978 Dersi İçin Bir Güzergah, Foucault, Michel. *Güvenlik toprak nüfus: Collage de France Dersleri (1997-1978)* içinde (s 321-350). Çev. Ferhat Taylan. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tuğrul, Saime. 2010 *Ebedi Kutsal Ezeli Kurban: Çok Tanrılıktan Tek Tanrılığa Kutsal ve Kurbanlık Mekanizmaları*. İstanbul: İletişim Yayınları

Zizek, Slavoj. 2002. "Marx Semptomu Nasıl İcat etti?", *İdeolojinin Yüce Nesnesi* içinde Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Metis

Zizek, Slavoj. 2009 *Matrix ya da sapkınlığın iki yüzü* Çev. Bahadır Turan. İstanbul : Encore Yayınları.

Walter, Benjamin. 2007. Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı, *Pasajlar* içinde. (s. 50-87) İstanbul: YKY

Online Kaynakça

Baishya, Anirban Kapil. 2011. Trauma, Post-apocalyptic Science Fiction & the Post-human. Erişim 09.03.2014
<http://widescreenjournal.org/index.php/journal/article/view/9/9>

Friedman, Lester D. 2003. *Minority Report: A Dystopic Vision*. Erişim Tarihi 7.8.2014. http://sensesofcinema.com/2003/steven-spielberg/minority_report/

Rountree, Cathleen. *Myth, shadow, Politics and Perenninal Philosophy in Minorty Report*. Erişim 7.13.2014 <http://www.cgjungpage.org/learn/articles/film-reviews/533-minority-report>

Slavoj, Zizek. 2007 *Zizek On Children of Men*. Erişim 10.12.2014
https://www.youtube.com/watch?v=pbgrwNP_gYE

Weimar Republic. Erişim 10.15.2014
http://en.wikipedia.org/wiki/Weimar_Republic

Bölüm 8

Filmografi

Blade Runner. Yön. Ridley Scott. Oynayanlar: Harrison Ford, Rutger Hauer, Sean Young

Children of Men. Yön. Alfonso Cuarón. Oynayanlar: Clare-Hope Ashitey, Clive Owen

Elysium. Yön. Neill Blomkamp. Oynayanlar: Matt Damon, Jodie Foster, Charlto Copley

Minority Report. Yön. Steven Spielberg. Oynayanlar: Tom Cruise, Colin Farrell

The Island. Yön. Michael Bay. Oynayanlar: Scarlett Johansson, Ewan McGregor

9. Ek Bölüm A: *Blade Runner* Senaryo Özeti

2019 yılında geçen filmde Tyrell Şirketi insanlara birebir benzeyen ancak ömürleri dört yılla sınırlandırılmış replikalar üretmeye başlamıştır. Dünyada yasak olan replikalar, diğer gezegenlerde ağır işler ve eğlence için köle gibi kullanılmaktadır. İnsan davranışlarını birebir taklit edebilen bu androidler, duruma isyan ederek dünyaya kaçarlar. Ancak dünyada bulunmaları yasak olduğu için, kaçak replikaların yakalanıp öldürülmelerine karar verilir. Bu görev için polisin bir alt birimi olan Blade Runner olarak bilinen bölümde çalışan Holden görevlendirilir. Holden androidleri insanlardan ayırt etmeye yarayan Voight-Kampff testi ile kaçakları bulmaya çalışır. Holden Belirlenmiş sorular ile bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden karşıdakinin insani duygulara sahip olup olmadığını ölçen testi uygularken, paniğe kapılan kaçak androidlerden biri tarafından öldürülür. Bu durum üzerine Blade Runner'lıktan ayrılmak isteyen bir binbaşı olan Rick Deckard göreve çağrılır. İsteksiz bir şekilde görevi kabul eden Deckard androidlerin üreticisi olan Tyrell Şirketinin sahibi ile görüşmeye gider. Bu görüşme esnasında şirketin sahibi Dr. Eldon Tyrell, yardımcısı Rachel'a testin uygulanmasını ister. Testi uygulayan Deckard normalde 30 soruda replikaları ayırt eden VK testinin, ancak yüzü aşkın soru sorduktan sonra Rachel'ın da replika olduğunu keşfeder.

Bu esnada kaçak replikalar yavaş yavaş ölüm belirtileri gösterirler ve daha uzun yaşayabilmek için, kendi yaratıcıları olan Dr. Tyrell e ulaşmaya çalışırlar. Ona ulaşabilmek için ilk önce genetik olarak replikaların gözlerini tasarlayan Chew'in göz fabrikasına uğrarlar, Chew onları genetik mühendisi olan J.F. Sebastian'a yönlendirir. Androidler Chew'i öldürdükten sonra Sebastian'ı bulmaya

çalışırlar. Rick Deckard da bu sırada egzotik bir dansçı kılığında yaşama çalışan Androidlerden Zhora ya ulaşır ve öldürür. Zhora'nın öldürüldüğünü öğrenen Leon, Deckard'ı takip etmeye başlar. Deckard'ı bir yerde sıkıştıran Leon, tam Deckard'ı öldürecekken Rachel, Leon'u öldürür.

Geriye kalan iki replika(Roy ve Pris) Sebastin'a ulaştıktan sonra, onu ikna etmeye çalışarak Dr. Tyrell ile buluşmalarına yardımcı olmasını isterler. Genetik bir hastalığa sahip olan Sebastian, androidler gibi hızlı bir şekilde yaşlanmaktadır. Bu durum iki tarafında birbirine sempati duymasına neden olur ve Sebastian Roy'un Dr. Tyrell ile görüşmesine yardımcı olmaya karar verir. Pris'i Sebastian'ın evinde bırakan ikili, Dr. Tyrell ile buluşurlar. Yaratıcısıyla yüzleşen Roy, daha fazla yaşamak istediğini söylediğinde, Dr. Bunun imkânsız olduğunu ve kendisinin kusursuz olduğunu anlatırken, Roy gerçekleri reddederek Dr. Ve Sebastian'ı öldürür. Bu esnada Deckarda Sebastan'ın evine gelir ve pusuda bekleyen Pris ile karşılaşır ve onu öldürür. Roy geri döndüğünde, Pris'in öldürüldüğünü görür ve Deckard'la karşılaşır. Biraz mücadele ettikten sonra Roy kaçmaya çalışır, Deckard çatı katında Roy'u kovalarken takılıp düşer ve son anda bir köşeye tutunur. Roy Kendisini Öldüreceğini bilerek Deckard'ı kurtarır ve bir monolog eşliğinde ömrünü doldurur.

Filmin sonunda geriye kalan tek android, Dr. Tyrell'in yardımcısı Rachel'dır ancak Deckard Rachel'ı öldürmek yerine onunla birlikte şehrin dışına giden bir hava aracına binerek bilinmeze doğru giderler.

10. EK BÖLÜM B: *The Island* Senaryo Özeti

21. yüzyılın ortasında, tıp ve teknolojiye sağlanan gelişmeler sayesinde sağlık problemlerinin büyük bir bölümü klonlama teknolojisiyle çözüme kavuşmuştur. Merrick Enstitüsü de bu durumdan faydalanarak toplumdan izole bir bölgede, klonlama üzerinden kar sağlayan bir tesis kurmuştur. Bütün sistem, aslında başka insanların sağlıklı yaşaması ve ömrünü uzatması için genetik olarak hatasız bir şekilde tasarlanmış klonların, organ rezervi olarak kullanılmasına dayanmaktadır. Ancak sistemden faydalanan insanların ahlaki bir problem yaşamaması ve devletin baskı yapmaması için, yöneticiler klonları sadece birer organ olarak yansıtmaktadır. Dikkatli bir şekilde kontrol altında tutulan ve ütopyik bir şekilde kurgulanmış bu tesis, aslında birer organ olmaktan çok, normal gündelik yaşamlarını sürdüren bedenler üretmekte ve bu klonları ekolojik sorunlar yüzünden doğal dengesi bozulmuş dış dünyadan korumak için içeride tuttuğu yalanyla insanları yönetmektedir. Sıkı bir şekilde korunan bu tesisten çıkmanın tek yolu, insanların ayda bir düzenlenen ve sadece bir kişinin kazanabileceği bir çekilişi kazanmaktan geçtiğine ikna etmektir. Çekilişin ödülü ise, dünya üzerindeki felaketten etkilenmemiş tek yer olan adaya gidiş biletidir. Klonlar haricinde şirket içerisinde çalışanlar dışarıda yaşamaktadır. Bütün bu organizasyonun ve tesisin kontrolü Merrick Enstitüsü adına çalışan bilim adamları tarafından sağlanmakta ve Enstitüye bağlı bilim adamlarının belirlediği davranış kalıplarından, hatta planlanan gündelik rutinden dışarı çıkan herkes cezaya çarptırılmaktadır. Bu sıkı denetim sayesinde hem tesis hem de klonların sağlıkları kontrol altında tutulmaktadır.

Filmin ilerleyen sahnelerinde filmin baş kahramanı olan Lincoln Six Eco, bu sınırlanmış ortamın ötesine geçmeyi başarır ve aslında çekilişle kaderi değişen insanların; Ada'ya değil, organları kullanılmak üzere öldürülmeye götürüldüğünü öğrenir. Yakın arkadaşı olan Jordan Two Delta'nın çekilişi kazanmasıyla, onunda öldürüleceğini düşünür ve beraber tesisten kaçmayı başarırlar. Lincoln Six Eco tesisin derinliklerinde çalışan bir diğer arkadaşının ona verdiği hediye sayesinde aslında arkadaşı James McCord'un dışarda bir evi olduğunu fark eder ve onun evine ulaşırlar. James onlara klonlandıkları bedenlerin kimliklerini söyler ve onlara yardım eder. O sırada Merrick yöneticileri bu durumu tesis içerisinde ve dışında gizli tutabilmek ve klonları yakalayabilmek için paralı asker tutar. Dünyanın gerçekleri öğrenmesinin kendileri için tek çözüm olacağını düşünen ikili, seslerini duyurmak için klonu oldukları kişilerle yüzleşmeye giderler. Ancak olaylar beklendiği gibi gerçekleşmez, müşterilerden Tom Lincoln -Lincoln Six Eco'nun sahibi- kendi çıkarları için klonunun öldürülmesinde sorun görmez. Bu süreçte Merrick Enstitüsü klonların düşünebilen normal insanlar olarak dünyaya ifşa olmaması için, bütün klonları öldürmeye karar verir. Ancak Lincoln Six Eco'nun kendi sahibini öldürmesi ve yerine geçmesiyle, aynı zamanda gerçekleri öğrenen paralı asker, Jordan Two Delta'ya yardım etmesiyle tesisi içeriden yok etmeyi ve klonları kurtarmayı başarırlar.

11. Ek Bölüm C: *Minority Report* Senaryo Özeti

Senaryo 2054 yılında Washington da, yeni geliştirilen suç önleme sistemi sayesinde suç oranı neredeyse sıfıra indirilmiştir. Sistem Pre-cog (İngilizce önceden bilme anlamına gelen “precognition” sözcüğünden türemiştir.) adı verilen, genetik olarak geliştirilmiş üç insan medyumun psişik güçlerinden beslenerek çalışmaktadır. Bilgisayara bağlı olan ve özel besleyici bir sıvının içinde yaşayan medyumlar, önceden gördükleri suçları özel ajanların takip ettiği ekranlara yansıtmaktadırlar. Özel ajanlarda bu verilere dayanarak suç işlenmeden önce suçluyu yakalayıp, hapse atmaktadır. Washington’daki yetkililere göre sistemin tek kusuru sınırlı bir bölgeyi kapsamamasıdır. Suç istatistiklerindeki düşüş yüzünden sistemi diğer şehirlere yaymak isteyen devlet, sistemin ne kadar düzgün işlediğini görmek için müfettiş(Collin Farrel) yollar. Pre-cog sisteminin önemli ajanlarından biri olan Anderton, müfettişlere sistemi açıklaması için görevlendirilir. Senaryonun ana kahramanı olan Anderton (Tom Cruse) beş senedir sisteme karşı hiçbir şüphe duymadan kâhinlerin gönderdiği görselleri yorumlayıp, olası suçluları yakalamaktadır. Anderton karakterinin sisteme bağlılığını sağlayan bir diğer detayda geçmişinde yaşadığı problemlerdir. Suç önleme sistemi keşfedilmeden altı yıl önce oğlu ile beraberken oğlu öldürülmüştür. Bu yüzden kahramanımız kendini suçlamakta ve her gece illegal yollara başvurarak uyuşturucu kullanıp, unutamadığı oğlunun hologramlarını izlemektedir. Geçmişiyile yüzleşemeyen karakterimiz geçmişin intikamını gelecekte almaya çalışmakta ve Pre-cog sistemine bağlılığıyla da bunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Müfettişlere sistemin kusursuzluğunu anlatan ana kahramanımız, ertesi gün işe geldiğinde Pre-cogların gönderdiği görseller

arasında kendisini tanımadığı birini öldürürken görür. Olayı çözümlmek için yasalara karşı gelip, kaçmaya başlar. İlk durağı sistemin kurucusu olan, Dr. Iris Hineman olur. Dr. Hineman'dan medyumlardan birinin azınlık raporu adı verilen bir vizyon görebileceğinden bahseder. Bu rapor, aslında yaşanma ihtimali olan suçun işlenmediği bir alternatifi gösterebilmektedir. Kahramanımızda azınlık raporunu ulaşabilmek için Agatha'yı kaçıır. Ancak Anderton Agatha'yı kaçırmaya rağmen, Pre-cog'ların yansıttığı kadere doğru ilerlemeye devam eder. Agatha kendisine farklı bir geleceğin mümkün olduğunu hatırlatmasına rağmen, işleyeceği suçu araştırmaya başlar. Bu esnada Pre-cog'ların annesinin, Pre-cog sisteminin başındaki ve kendisinin akıl hocası olan adam tarafından öldürüldüğünü öğrenir.

Senaryonun ilerleyen sahnelerinde Anderton çocuğunu kaçıran adamı bulur ancak kendisine tuzak kurulduğunu öğrenir. Adamı tutuklamaya çalışan Anderton, adamın yaptığı bir hareketle, yanlışlıkla Pre-cog'ların yansıttığı gibi adamı öldürür. İşlediği suç yüzünden tutuklanıp hapse atılır, ancak eski eşi Anderton'ı hapisten kaçıır ve Anderton sistemin başında olan Lamar ile yüzleşmeye gider. Bu sahnede suçlu olduğu açığa çıkan Lamar intihar ederek Pre-cog sisteminin sonunu getirir. Senaryonun sonunda Pre-cog sistemi suç oranında önemli bir düşüşe neden olmasına rağmen insan haklarına ters düştüğü için iptal edilir ve Pre-coglar ile olası suçlular özgür kalır.

12. EK BÖLÜM D: *Children of Men* Senaryo Özeti

2027 yılında doğurganlığın anlaşılamayan bir şekilde sona ermesiyle, dünyaya kaos hakim olmaya başlamıştır. Bir tek baskıcı İngiltere devleti kaostun içerisinde istikrarlı bir düzene sahip olarak ayakta kalabilmiş ve bu yüzden dünyanın her bölgesinden insanlar İngiltere'nin sınırlarına yığılmaya başlamıştır. Sürekli artan mülteci sayısına karşı devlet, katı kurallar uygulamakta, sınırları aşmaya çalışanları öldürmeye ve geri kalanları da kötü koşullar altındaki mülteci kamplarına hapsedmektedir. Baskıcı olmasına rağmen çaresi tükenen yönetim bile, vatandaşlarına intihar etmeyi tavsiye edecek konumdadır. Son insanın doğmasının üzerinden 18 yıl geçmiştir. Filmin açılış sahnesinde popüler olan bu kişinin öldürülmesi ile başlar. İnsanların tek umudu, gerçekliğinden kimsenin emin olmadığı, şehir efsanesi haline gelmiş Human Project adlı bir projedir. Ana kahramanımız Theo, sadece bu projenin varlığına inanmamakla kalmaz, aynı zamanda eski bir aktivist olarak hükümet karşısında artık pasif bir hayat sürer. Hükümet karşıtı olan eski karısı Julian'ın beklenmedik bir zamanda karşısına çıkmasıyla, bir mülteci olan Kee'yi Human Project'e götürmek üzere onunla anlaşması ve başladıkları bu yol serüveni filmin asıl öyküsünü oluşturmaktadır. Bu serüven The Fishes örgütünün başı olan Julian'ın asiler içinde farklı düşünen bir grup tarafından öldürülmesi, Theo'nun The Fishes örgütünün kampına sığındığı zaman Kee'nin hamile olduğunu öğrenmesi ve içinde bulunduğu örgütün hiçte masum olmamasıyla aynı zamanda bir kaçış serüvenine dönüşür. Bebeğin ve hamileliğin politik amaçlar uğruna kullanılmaması için Theo ve bakıcısı hem asilerden hem de devletten gizlenerek Kee'yi Human Project'e ulaştırmaya karar

verirler. Bütün bu kaos içerisinde Theo kızı ve kadını, eski bir dostu olan karikatüristin (Jasper Palmer) orman içindeki gizli ve sakın evine getirir. Jasper Palmer mülteci kamplarına giriş izni olan bir polis arkadaşı sayesinde grubu Human Project'e ulaşabilecekleri son durağa doğru yönlendirir. Bu esnada Jasper'ın evini keşfeden direnişçiler, Jasper'ı öldürür. Karmaşadan kaçmayı başaran Theo, Kee ve bakıcı Jasper'ın ayarladığı polis olan Syd ile buluşur ve kendilerini farklı bir kaos içerisinde bulurlar. Adam grubu güvenli bir şekilde kampa giden araca ulaştırır, fakat askerler otobüsü durdurur ve bir kaç kişiyi uyarırlar. Bu sırada askerlerden teki sancısı tutan Kee'ye yaklaşır ve o sırada bakıcısı Kee'ye zarar gelmemesi için kendini ortaya atar. Askerler kadını alıp götürür. Theo ve Kee kampa güvenli bir şekilde girmeyi başarır ve içerde onlara yardımcı olabileceği söylenen Myshka adında mülteci bir kadınla buluşurlar. Myshka onları kalacak güvenli bir yere ulaştırır, Myshka'yı odadan çıkararak Theo sancıları sıkışan Kee'nin bebeğini doğurmasına yardımcı olur. Ertesi gün direnişçilerin ve askerlerin çatışma sesleriyle uyanan Kee ve Theo, bebeği saklamaya çalışırken onları oraya ulaştıran Syd ve Myshka bebeği görür. Myshka sayesinde bebeği almaya çalışan Syd'den kurtulan ikili, çatışmalar arasında Human Project'e gitmek üzere bota ulaşmaya çalışır. Polisten ve direnişçilerden kaçmaya çalışırken Theo yaralanır. O sırada bebeğin ağlamasıyla şaşkınlığa düşen insanlar çatışma içerisinde Theo'nun ve Kee'nin gitmesine izin verirler. Theo, Kee'yi ve bebeği bota bindirip Human Project'e doğru kürek çekmeye başlar. Dubaya vardıklarında henüz kimse yoktur. Kee geciktiklerini düşünürken, Theo Human Project gemisinin geri döneceğini söyler ve önceden vurulduğu için

orada hayatını kaybeder. Daha sonra Tomorrow adlı bir gemi Kee'nin botuna doğru gelir ve filmin sonunda Kee'nin Human Project'e ulaştığı varsayılabilir.

13. EK BÖLÜM E: *Elysium* Senaryo Özeti

2154 yılında nüfus artışının ve çevre kirliliğinin, dünyanın kaynaklarının tükenmesine neden olması dünyayı yaşanamaz bir alana dönüştürmüştür. Filmde Los Angeles'ta yoksulluğun ve sefaletin içerisinde yaşayan bir toplum ve zengin bir iş adamının oluşturduğu uzay istasyonunda yaşayan varlıklı bir kesim resmedilmektedir. Bu izole edilmiş yeni yaşam yerinin adı Elysium'dur. Bu kutuplaşmış dünyalar arasında ki fark rahat, temiz ve bolluk içerisindeki yaşamın yanı sıra sağlık sektörünün üst düzeyde olduğu ve her hastalığın tedavisini gerçekleştirebilecek tıbbi cihaza sahip olmalarıdır. Her iki dünyada da otoritenin bir aracı olarak düzeni ve sistemi koruyanlar aynı şekilde teknolojik robotlardır. Üretim için insan gücüne ihtiyaç duyan şirketler, insanları ağır şartlar altında çalıştırmakta ve robotlar gerektiğinde şiddet kullanarak işçilerin kontrolünü ve denetimini sağlamaktadır. Böyle bir dünyada bazı insanlar Elysium'un hayalini kurarken, bazılarıysa Elysium'a varmak için mülteci taşıyan filolara başvurur. Bulduklarını varsaydıkları güvenlik boşluklarından daha önce kaçırdıkları uzay gemilerini geçirmeye çalışan bu grupların çoğu, Elysium'un aynı zamanda Dünya'nın da yöneticileri tarafından acımasızca öldürülmekte ve çoğu tutuklanıp dünyaya geri gönderilmektedir. Filmin baş kahramanı olan Max fabrikada çalışan bir işçi olmanın yanı sıra sisteme karşı geldiği için sabıkalıdır. Uzay gemisine binmeden önce yapılan arama sırasında espi yaptığı için ve robotlar tarafından bu otoriteye itaatsizlik olarak algılandığı için cezalandırılır. Kolu kırılan Max, kolunu alçılattırması için gittiği hastanede çocukluk aşkı olan Frey'le karşılaşır. Hemşire olan Frey ona yardımcı olur. Günlük hayatına aynı şekilde devam eden Max'in

fabrikada çalıştığı sırada üretim odalarından birisinin kapısı arızalanır. Üretimin aksamaması için bölüm şefi Max'e içeriye girip kapıyı düzeltmesini söyler fakat içerdeki yoğun radyasyon yüzünden bunun yasak ve tehlikeli olduğunu söylemesi üzerine Max'i işi ile tehdit edince Max odaya girmek zorunda kalır. Sonrasında kapının kapanmasıyla içerde ağır radyasyona maruz kalır ve dışarı çıkartıldığında kendisine üç günlük bir ömrünün kaldığı söylenir. Bunun üzerine Elysium'a gizlice girmeye çalışan ve aynı zamanda insan taşıyan örgüt daha önce Max'e Elysium'a göndermekle ve orayı içten yok etmekle ilgili bir plan götürmüş ama Max kabul etmemiştir. Bu sefer öleceğini öğrenen Max, Elysium'a varıp iyileşme umuduyla bu görevi kabul eder. Radyasyon yüzünden ayakta durmakta zorlandığı için ve savaşması gerekeceği için örgüt tarafından hazırlanan teknolojik silahlarla donatılmış ve bedenle/beyinle temasa geçen bir kıyafet giyer. Max'in bedenin bir cyber bedene dönüştüğü bu aşamada, görevi Elysium vatandaşlarından birisinin dünyaya indiği sırada şifresini almak ve o şifreyle Elysium'a girmektir. Max bu vatandaşın eski patronu olduğunu öğrenir ve uzay mekiğini düşürdüktan sonra bilgileri kopyalar ve o sırada adam ölür. Kurtarabildiği bilgilerle kaçan Max, Elysium tarafından vatandaşlarından birisi öldürüldüğü için tespit edilir. Max örgüt sayesinde öldürdüğü kişinin sıradan bir insan olmaktan çok Elysium'un yazıcılarından biri olduğunu öğrenir ve savunma bakanıyla beraber Elysium'un mutlak hakimiyetini eline geçirmek için yazdığı bir kod olduğunu öğrenir. Bu önemli bilgi yüzünden Max'i öldürmesi için peşine dünyadan bir ajan gönderilir. Max kaçtığı bir sırada Frey'linin evine sığınır ve orada onun küçük ölümcül hasta olan kızıyla tanışır. Frey'li ona yardım etmesini ister. Max Elysium'a varır ve yaratılan boşluktan içeri filoların bir kaçı girmeyi başarır. Max sistemi yok

etmeye çalışırken, peşindeki ajanın Frey’li ve kızını kaçırdığını öğrenir. Onlara yardım etmek üzere mücadele eder, Frey’li kaçmayı başardığında koşarak kızını evlerden birisindeki tıbbi tedavi cihazına sokar ve kızı iyileşir. O sırada Max çatışmaya devam eder ve sonunda herkesi Elysium vatandaşı olarak gösterecek kodu sisteme girmeyi başarır. Kendisi orada ölür, sonrasında robotlar dünyaya (oradakiler Elysium vatandaşı gözüktükleri için) tıbbi cihazlar ve ihtiyaçlarına yönelik kargolar indirir.